

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

KANUN YARARINA BOZMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet DEMİR

ANKARA - 2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

KANUN YARARINA BOZMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Muharrem ÖZEN

Mehmet DEMİR

ANKARA - 2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

KANUN YARARINA BOZMA

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Muharrem ÖZEN

Tez Jürisi Üyeleri

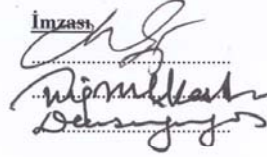
Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Muharrem Özen

Doç. Dr. Tuğrul KATOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Devrim GÜNGÖR

İmzası

Tez Sınavı Tarihi 03.12.2010

(Tez Beyan Belgesi)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

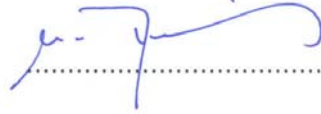
Bu belge ile, tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (.../11/2011...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Mehmet DEMİR

İmzası

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	2
KISALTMALAR	V
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
GENEL OLARAK KANUN YOLLARI.....	3
1. GENEL OLARAK	3
2. KANUN YOLU KAVRAMI VE NİTELİĞİ	5
3. KONUSU.....	10
4. FAYDASI VE AMACI	10
5. KANUN YOLLARININ ÇEŞİTLERİ	13
A. OLAĞAN KANUN YOLLARI	15
B. OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI.....	15
6. BAŞVURU	15
A. BAŞVURUNUN ŞARTLARI	16
a. Yetki	16
aa. Savcı	17
bb. Şüpheli ve Sanık.....	17
cc. Müdafî	18
dd. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı.....	19
ee. Şüpheli ve Sanığın Eşi veya Kanuni Temsilcisi	19
ff. Katılan	20
gg. Vekil.....	21
hh. Diğer Kişiler.....	21
b. Talep.....	22
c. Hukuki Yarar	22
B. BAŞVURU USULÜ	23
C. BAŞVURUDA YANILMA	24
D. BAŞVURUDAN VAZGEÇME VE GERİ ALMA	25
E. BAŞVURUNUN SONUÇLARI.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

KANUN YARARINA BOZMA	28
I. GENEL OLARAK KANUN YARARINA BOZMA YOLU	28
1. KAVRAM	28
2. KONUSU.....	29
3. TERİM SORUNU	30
4. TARİHSEL GELİŞİM	31
5. HUKUKİ NİTELİĞİ	33
6. AMACI.....	34
7. FAYDA VE ZARARLARI	35
8. KANUN YARARINA BOZMA VE ADİL YARGILANMA HAKKI	37
II. KANUN YARARINA BOZMANIN ŞARTLARI	43
1. KANUN YARARINA BOZMAYA KONU OLABİLECEK BİR KARAR	
VEYA HÜKÜM OLMALI.....	43
A. KANUN YARARINA BOZMAYA KONU OLMAYAN KARARLAR	45
a. Yargılama Sırasında Verilen Ara Kararları ve İtiraza Tabi Olan Hâkim Kararları.....	45
b. Durma Kararları	46
c. Madde ve Yer İtibariyle Verilen Yetkisizlik Kararları	46
d. Yok Hükmündeki Kararlar.....	47
e. Kovuşturmama Kararına Karşı Yapılan İtirazın Reddi veya Kabulüne Dair Ağır Ceza Mahkemesi Başkanının Verdiği Kararlar.....	47
f. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararları.....	49
2. İSTİNAF VEYA TEMYİZ İNCELEMESİNDEN GEÇMEKSİZİN	
KESİNLEŞMİŞ OLMAK.....	49
3. HUKUKA AYKIRILIK	51
4. KARARIN SADECE CEZA MAHKEMELERİ İLE CEZA HÂKİMLERİ	
TARAFINDAN VERİLMİŞ OLMASI	55
5. KANUN YARARINA BOZMA YOLUNA BAŞVURMA YETKİSİ	58
A. GENEL OLARAK	58
B. ADALET BAKANLIĞININ KANUN YARARINA BOZMA İSTEMİ	59

a. Hukuka Aykırılığın Öğrenilmesi.....	59
b. Cumhuriyet Başsavcılığınca Yapılacak İşlemler	61
c. Adalet Bakanlığının İncelemesi	62
d. Kanun Yararına Bozma İstemi.....	64
e. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Tarafından Yapılacak İşlem	65
C. YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISININ KANUN YARARINA BOZMA İSTEMİ.....	68
a. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının Yetkisi	68
b. Dosyanın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Tarafından İncelenmesi.....	68
6. KANUN YARARINA BOZMA İSTEMİNİN YARGITAY İLGİLİ DAİRESİ TARAFINDAN İNCELENMESİ.....	69
A. GENEL OLARAK	69
B. ÖN İNCELEME	70
C. ESASTAN İNCELEME	72
D. İNCELEME SONUCUNDA VERİLEN KARARLAR	73
III. KANUN YARARINA BOZMANIN HÜKÜM VE SONUÇLARI.....	74
1. GENEL OLARAK	74
2. BOZMA NEDENİNİN (a) BENDİ KAPSAMINDA BULUNMASI	75
3. BOZMA NEDENİNİN (b) BENDİ KAPSAMINDA BULUNMASI	77
4. BOZMA NEDENİNİN (c) BENDİ KAPSAMINDA BULUNMASI.....	79
5. BOZMA NEDENİNİN (d) BENDİ KAPSAMINDA BULUNMASI	80
6. MAHKÛMİYET HÜKMÜNDE (b) ve (d) BENDİ DIŞINDA KALAN HUKUKA AYKIRILIKLAR YÖNÜNDEN BOZMANIN ETKİSİ.....	83
7. CMK 223. MADDESİNDE SAYILMAYAN KARARLAR YÖNÜNDEN BOZMANIN SONUÇLARI VE ETKİSİ	84
8. BOZMANIN SİRAYETİ.....	87
9. YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISININ KANUN YARARINA BOZMA KARARINA KARŞI İTİRAZI	88
10. BOZMA SONRASI YAPILACAK İŞLEMLER	88
IV. KANUN YARARINA BOZMANIN DİĞER YARGI KOLLARINDAKİ KANUN YARARINA BOZMA YOLLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI .	89

1. MEDENİ YARGIDAKİ KANUN YARARINA TEMYİZ YOLU İLE KARŞILAŞTIRILMASI	89
2. İDARİ YARGIDAKİ KANUN YARARINA BOZMA YOLU İLE KARŞILAŞTIRILMASI	91
3. ASKERİ YARGIDAKİ KANUN YARARINA BOZMA YOLU İLE KARŞILAŞTIRILMASI	92
SONUÇ	93
BİBLİYOGRAFYA	97
ÖZET.....	103
ABSTRACT	104

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AMKD	: Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
Bknz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu
c	: cümle
C	: cilt
CD	: Yargıtay Ceza Dairesi
CGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
E	: Esas
HD	: Yargıtay Hukuk Dairesi
HMUK	: Hukuk Muhakemeleri Usul Kanunu
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İÜHFD	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
K	: Karar
m	: madde
MHAD	: Mukayeseli Hukuk Araştırma Dergisi
RG	: Resmi Gazete
S	: Sayı
s	: Sayfa
Y	: Yıl
YKD	: Yargıtay Kararlar Dergisi
Vd	: ve devamı

GİRİŞ

Yargılama; bağımsız mahkemelerin, taraflara da görüş bildirme imkânı sağlayarak ve Devletin egemenliğine dayanarak, hukuk normlarına uygun bir şekilde, kesin yerine getirilebilir ve göz önünde tutulabilir bir yargı ile somut olayda uygulanacak hukuk normunu belirterek çözmesi suretiyle bir olayın hukuk normları karşısındaki durumu konusunda çıkan bir uyuşmazlığa son vermesi faaliyetidir¹.

Günümüzde çağdaş hukuk düzenlerinde yargılama faaliyetini yapan mahkemelerin son karara ulaşırken yapacakları hatalar göz önüne alınarak bu hataları düzeltecek mahkemeler oluşturulmuştur. Karardan tatmin olmayan ve haklarının yerine getirmediğini düşünen ilgiliye kararın incelenmesini isteme, yani kanun yollarına başvurma hakkı tanınmıştır. Başvurma hakkının doğal sonucu olarak kararı incelenecek mahkeme ile inceleyecek mahkeme arasında bir derecelendirme yapılmıştır. Dava konusu somut olaya kanunları uygulayarak, dava konusu uyuşmazlığı ilk aşamada çözen ve uyuşmazlığı bir yargı ile sonlandıran yargı mercilerine ilk derece mahkemeleri, bu mahkemelerin kararlarını hukuki ve maddi yönden veya sadece hukuki yönden inceleyen yargı mercilerine ise üst derece mahkemeleri denmiştir.

Ülkemizde 1 Haziran 2005 tarihinde ceza adalet sistemini oluşturan kanunlarımızdan 1412 Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu yürürlükten kaldırılarak yerine 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu kabul edilmiştir. CMK ile kanun yolları kurumunda önemli değişiklikler yapılmıştır. CMK ilk derece mahkemelerinin kararlarındaki(istinafla birlikte üst derece mahkemelerinin kararlarındaki) hukuka

---

¹ Kunter, Nurullah;Yenisey, Feridun; Nuhoglu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.113.

aykırılıkların giderilmesi için öngörülen kanun yollarını, olağan ve olağanüstü kanun yolları olarak ikiye ayırmıştır. Olağan kanun yolları itiraz, istinaf ve temyizdir, olağanüstü kanun yolları ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesidir.

Tezimizin konusunu CMK'nın 309. ve 310. maddelerinde düzenlenen ve olağanüstü bir kanun yolu olan kanun yararına bozma oluşturmaktadır. Tezimiz iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde kanun yolu kavramı ve niteliğini, kanun yollarının dava niteliğine haiz olup olmadığını, olağan ve olağanüstü kanun yolu ayrımını, kanun yollarına başvurma usulü ve şartları ile sonuçlarını genel hatları ile açıklayacağız.

Çalışmanın ikinci bölümünün ilk kısmında kanun yararına bozma kavramı, tarihçesi, terim sorunu, amacı, faydası ve zararları anlatıldıktan sonra adil yargılanma hakkı ile ilişkisine değinilecektir. İkinci bölümün ikinci kısmında kanun yararına bozmanın şartları, uygulamada verilen örnek Yargıtay kararları ile açıklanacaktır. Üçüncü kısımda CMUK'dan farklı olarak düzenlenen kanun yararına bozmanın hüküm ve sonuçlarını Yargıtay kararları ile birlikte ele alıp irdedeleyeceğiz. Burada özellikle CMK 309. maddesinin 4. fıkrasında bahsedilmeyen kararlar yönünden bozmanın etkisini uygulamaya yönelik eleştirel bir bakış açısıyla inceleyeceğiz. Son kısımda kanun yararına bozmanın diğer yargı kollarındaki eşdeğerleri ile karşılaştırmasını yapacağız.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KANUN YOLLARI

1. GENEL OLARAK

Yargılamanın üç ayağından birini oluşturan yargılama makamını dolduran ve yargılama sonunda kolektif hükme varan hâkimler de neticede insan olmaları nedeniyle hatalı ve hukuka aykırı karar vermeleri mümkündür. Hatta hatalı karar verilmesi bu nedenle kaçınılmaz denilebilir. Ancak hatalı kararların azaltılmasında hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilmesi açısından büyük yarar vardır.

Uyuşmazlıkları çözümleyen hâkimlerin verdiği kararlar gerçekten doğru olsa bile, varılan sonuç kendisi için tamamen veya kısmen doyurucu olmayan taraf bir yanlışlık yapıldığı kuşkusunda olabilir².

---

² “ Yargı yerlerinde görev yapan hâkimlerin de her insan gibi yanılabilirler, usul veya kanuna aykırı düşen bazı kararlar vermiş olabilirler veya verdikleri kararlar, taraflar için doyurucu sayılamayabilir. Diğer yönden hâkimlerin, belli olaylarda uyguladıkları kanunları ve ilgili öteki hukuk kurallarını kendi kanılarına göre başka başka biçimde yorumlama olanağı ve olasılığı vardır. İşte yargı yerlerinin verdikleri kararlarda, gerek yanılma gerekse başka biçimde yorumlama sonucu olarak doğan ve olağan sayılması gereken kanuna ve hukuka aykırılıkların zamanında giderilmesini sağlamak amacıyla bazı uygun metotların konulması zorunlu olmuştur. Genel olarak kanun yolu diye tanımlanan bu metotlara başvurulması olanağı ile gerek toplu gerekse taraflar için güvence sağlanması görevi de yerine getirilmiş olmaktadır. Böylece bir temel hukuki uyuşmazlığın yargı yerlerince çözülmesi sonunda esastan verilecek kararların, gerek bireylerin gerekse toplumun adalet duygularını daha büyük ölçüde doyurması da gerçekleşecektir... ayrıca denebilir ki, kanun yollarına başvurulması olanağı, kişi haklarına ve topluma güvence sağlaması bakımından anayasaya tüm olarak uygun düşmektedir.”; 18.2.1971,

Adli kararlara karşı bir üst mercie gidebilme, yani yargısal harekete geçirme hakkı kişinin çok önemli ihtiyacı ve teminatıdır. Bir üst merciin denetimine bağlanmamış bir hak arama yolu teminatsızdır ve yetersizdir. Adli organların karar vermelerinde, kararlarına karşı açık bulundurulmuş çeşitli kanun yollarının rolü ve yardımı çok önemlidir. Verilecek karara karşı kontrol yolunun varlığı, hem karar vereni hem de kararla herhangi bir şekilde ilgili olanları uyanık bulunmaya zorlar³.

Yargılama makamlarının vermiş oldukları kararların uyuşmazlığa bir son vermesi özellikle ceza muhakemesinde önemlidir; çünkü ceza muhakemesinde çabukluk, cezanın gayeleri arasındaki ibret (korkutma) ve toplumu doyurma gayelerinin gerçekleşmesine de yardım etmektedir. Bu bakımdan, hâkim kararlarında yanlışlık bulunduğ u iddiası kararların tekrar tekrar ele alınması sağlamakta ve uyuşmazlığın özömlenmesinde önleyici bir rol oynamaktadır⁴. İkinci olarak yargılama makamınca verilen mahkûmiyet kararları, sanığın yaşamını etkileyecek bir sürecin başlangıcını oluşturmaları nedeniyle sanık açısından da büyük önem taşımaktadır.

Herhangi bir hâkim veya mahkeme kararının kesin olarak verilmesi yani başvurma yollarının bulunmaması savunma hakkı için çok tehlikeli bir boşluktur. Gerçekten kararları kesin olan mahkemeler vardır. Yüce divan sıfatıyla birçok kimseleri yargılamaya da yetkili olan Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir(

1970/31 E, 1971/21 K, AMKD, S.9, s.315 vd; Arslan, Ramazan; Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara, 1977, s.3.

³ Yüce, Turhan Tufan; Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuk Devleti Esasları, Erzurum, 1968, s.69.

⁴ Tosun, Öztekin; Kanun Yollarının Ceza Muhakemesi Hukukundaki Yeri, Mukayeseli Hukuki Araştırmalar Dergisi, 1969, Y.3, S.4, s.8.

Anayasa m.152, f.1). “Bir mahkeme kararının kesin olması demek savunma hakkının yarısının inkârı demektir. Sanık, hakkında karar verildikten sonra bu kararı tenkit etmek, ileri sürülen iddia ve savunmalar karşısında kararın isabeti hakkında düşüncesini söylemek hakkını haiz olmalıdır. İddia ve savunmanın tenkit ve tahliline nasıl imkân veriliyorsa, bunlardan mahkemenin çıkardığı sonuç demek olan karar da öylece tahlil ve tenkit konusu yapılabilmelidir”⁵.

2. KANUN YOLU KAVRAMI VE NİTELİĞİ

Ceza muhakemesinde ilk derece yargılaması Cumhuriyet Savcısı tarafından yetkili mahkemeye verilen iddianamenin kabulü başlamakta, hükmün tefhim veya tebliği ile son bulmaktadır. Mahkeme hükmü verinceye kadar ceza muhakemesinin başından itibaren onlarca işlem yapılmaktadır. Hemen hemen her işlemin arkasında da bir karar vardır⁶. İşte tüm kararlardaki hukuka aykırılıkları giderilebilme kanun yolları ile mümkün olmaktadır.

Kanun yolları, muhakeme sùjelerine hâkimlik veya mahkeme kararlarının hukuka aykırılık iddiası ile başka bir yargı merciince incelenmesi hakkı tanıyan hukuki yollardır. Mahkeme kararlarına karşı tanınan bu hukuki yollar, çoğunlukla “Kanun Yolları” terimi ile ifade edilmekle birlikte, doktrinde “Hukuki Çareler”, “Denetim Muhakemesi”, “Taarruz Yolları”, “Hukuki Vasıta” kavramlarının kullanıldığı gör÷lmektedir. Erem, mahkeme kararlarına karşı kullanılacak bütün müracaat yollarının “Hukuki Çareler” üst kavramında ele alınmakta, hukuki çareleri

---

⁵ Yüce, Turhan Tufan; Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuk Devleti Esasları, Erzurum, 1968, s.74.

⁶ Yenisey, Feridun; Duruşma ve Kanun Yolları, İstanbul, 1990, s.165.

de kanun yolları ve diğer hukuki çareler şeklinde ikiye ayırmaktadır⁷. Tosun, yargılama makamlarının kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek amacıyla yapılan bütün muhakemelere denetim muhakemesi demekle, kanun yollarını da kanun koyucunun bu isim altında topladığı denetim muhakemelerinin bir çeşidi olarak görmektedir⁸. Yüce, taarruz yolları terimini üst kavram olarak ele almakta, taarruz yollarını kanun yolları ve hukuki çareler olarak ikiye ayırdıktan sonra, 1412 sayılı CMUK’a göre kanun yollarının sadece itiraz ve temyiz olduğunu belirtmektedir⁹. Yenisey¹⁰, hâkim kararlarına karşı kanunda “kanun yolları” adı verilen başvurma imkânı ile “hukuki çareler” denilen yolların olduğunu belirterek itiraz ve temyiz dışındaki kanun yollarını “kesinleşmiş hükümlere karşı başvurulmuş hukuki çareler” olarak nitelendirmiştir. Yurtcan, kanun yollarını “yasal çare” olarak nitelemekte ve yasal çareyi eski hâle iade ve ceza kararnamesine itiraz ile sınırlamakta, buna karşın itiraz, temyiz, başsavcının itirazı, yargılamanın yenilenmesi ve kanun yararına bozmayı kanun yolu olarak görmektedir¹¹. Ancak yazar, bir diğer

---

⁷ Erem, Faruk, *Diyalektik Açından Ceza Yargılaması Hukuku*, Ankara, 1986, s.511; Erem, Faruk; *Ceza Usulü Hukuku*, Ankara, 1973.s. 493, 494.

⁸ Tosun, Öztekin; *Kanun Yollarının Ceza Muhakemesindeki Yeri*, *Mukayeseli Hukuk Araştırma Dergisi*, 1969, Y.3, S.4, s.7,1; Tosun, Öztekin; *Türk Şuç Muhakemesi Dersleri,-Muhakemenin Yürüyüşü*, İstanbul, 1973, s.160 vd.

⁹ Yüce, Turhan Tufan; *Türk – Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları*, Ankara, 1967, s.7

¹⁰ Yenisey, Feridun; *Duruşma ve Kanun Yolları*, İstanbul, 1990, s.166.

¹¹ Yurtcan, Erdener; *Ceza Yargılaması Hukuku*, İstanbul, 2002, s.359.

eserinde¹² her kanun yolunun bir yasal çare olduğunu, fakat her yasal çarenin bir kanun yolu olmadığını, yasal çarenin eski hale getirme olduğunu belirtmektedir.

Kanun yolunun “dava” niteliğine haiz olup olmadığı konusunda da farklı görüşler mevcuttur. Erem¹³; “Kanun yolunun müstakil bir dava olmadığını, kanun yolu ile kurulan münasebetin asıl dava münasebetinin devamından ibaret olduğunu, Devletin cezalandırmak sübjektif hakkı ile muayyen bir ferdin hürriyet hakkı arasındaki çatışma olarak davanın genel konusunun devam ettiğini, kanun yoluna müracaat hangi safhada yapılmış ise o safha ile ilgili bir usuli muamele olduğunu” belirtmiştir. Buna karşın Kunter¹⁴, “kanun yolunun dava niteliğinde olduğunu, çok defa kanun yolu davasının sarıh olmadığından doktrinde dava olarak kabul edilmediğini, Hukuk Muhakemeleri Usul Kanunu’nda temyize ilişkin 431. maddesinde ve yargılamanın yenilenmesine ilişkin 449. maddelerinde dava tabirinin kullanıldığını” ifade etmiştir¹⁵. Ceza davası, iddia makamının ceza iddiasında bulunarak olayı yargılama makamına taşımasıdır. Ceza davası açıldıktan sonra yargılama makamlarının ortaya çıkan uyuşmazlığı sona erdirmek için kararlar alacaklardır. Kararların hukuka aykırılığı iddiası ile yapılan kanun yolu başvurularında ceza muhakemesi süjeleri arasında yeni bir dava ilişkisi kurulmamaktadır ve bu sıfatları değişmemektir. Aksinin kabulü halinde yani kanun

---

¹² Yurtcan, Erdener; Ceza Yargılaması Hukuku, İstanbul, 2007, s.471,472.

¹³ Erem, Faruk; Ceza Usulü Hukuku, Ankara, 1973.s. 493, 497.

¹⁴ Kunter, Nurullah; Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1989, s.1008.

¹⁵ Kunter, Nurullah; Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1989, s.1009, dipnot.

yolu dava olarak kabul edildiğinde karar veren mahkemenin davalı¹⁶ olduğunu, kanun yolu muhakemesi bittiğinde ise, mesela hüküm temyiz kanun yolunda bozulup dosya geri geldiğinde, tekrar yargılama makamı olduğunu kabul etmek gerekir ki, CMK hangi safhada olursa olsun süjelerin sıfatlarının değişmesini kabul etmemiştir. Belirtmek gerekir ki, kanun yolunda asıl davadan bağımsız bir iddia ileri sürülmemekte ve buna paralel bağımsız bir yargılama yapılmamaktadır. Tam aksine yargılamanın ilk safhasındaki hukuka aykırılıklar incelenmektedir. Mesela savcının beraat kararına karşı temyiz yoluna başvurulmasında savcı, iddianameden veya esas hakkındaki görüşünden farklı olarak yeni iddia ortaya koymamakta, iddianamedeki talebi veya esas hakkındaki görüşü doğrultusunda beraat kararının bozulmasını ve sonuç olarak cezalandırılmasını istemektedir.

Kanun yolları, CMK'nın 260 ila 323. maddeleri arasında düzenlemiştir. Kanun koyucu Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesi yollarını, olağanüstü kanun yolları kısmında düzenleyerek kesinleşmiş yargı kararlarına karşı başvuruyu mümkün kıldığına göre kanun yolları kavramını geniş yorumladığı söylenebilir.

Anayasaya göre yasama ve yürütme organları yargılama makamlarının kararlarına uymak zorunda olduklarından (m.138/4), yargılama makamlarının

---

¹⁶ Kunter, “Kanun yolu muhakemesinde yargılama makamının müdafaa makamı olduğunu, ancak bu makam görüşünü önceki kararı ile belirttiğinden muhakeme sırasında ayrıca faaliyette bulunmasına ihtiyaç duyulmadığını, buna karşılık kanun yolu davasında iddia edenin karşısındaki tarafın iddia hakkındaki görüşünün sorulmasında yargılama makamını aydınlatması bakımından fayda görüldüğünden kanun yolu muhakemesinde müdafaa makamını cevap veren tarafın işgal ettiğini belirtmektedir.”; Kunter, Nurullah; Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1989, s.1009.

kararlarını incelemek ve bunlardaki hataları gidermek işini de yargılama makamları yapabilir¹⁷. Bu durum kanun yollarının “yargısal” vasfından ileri gelmektedir¹⁸. Yargılama makamı kararlarının hatalı veya hukuka aykırı olduğu konusundaki uyuşmazlığı çözecek makam, kural olarak uyuşmazlık konusu olan kararı veren makamdaki başka bir makamdır. Buna kanun yoluna başvurma veya devretme etkisi denir. Ancak istisnâ olarak uyuşmazlık, uyuşmazlık konusu olan kararı veren makam tarafından da çözülebilir. Örneğin, ağır ceza mahkemesi, bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay ceza dairelerinin kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine yapılan inceleme ve yargılamanın yenilenmesinde olduğu gibi¹⁹.

Zorunlu olmadıkça yargılama makamlarını meşgul etmemek ve davaları çabuklaştırmak amacıyla, ancak önemli kararlara karşı kanun yoluna gidilmesi, buna karşılık önemsiz sayılabilecek kararlardaki hatalara, hukuka aykırılıklara göz yumulması gerektiği kabul edilmiştir. Böylece bazı kararların kesin olduğu, bunlara karşı kanun yoluna başvurulamayacağı hükme bağlanmıştır. Ancak bu durum, olağan kanun yolları, yani kesinleşmemiş kararlar için kabul edilen itiraz ve istinaf (temyiz) yönünden söz konusudur. Buna karşılık olağanüstü denilen ve sadece kesinleşmiş kararlar aleyhine gidilebilen kanun yolları yönünden böyle bir durum söz konusu değildir²⁰.

---

¹⁷ Kunter, Nurullah; Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1989, s.1007.

¹⁸ Erem, Faruk; Ceza Usulü Hukuku, Ankara, 1973, s. 497.

¹⁹ Toroslu, Nevzat; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2003, s.286.

²⁰ Toroslu, Nevzat; Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s.306.

3. KONUSU

Kanun yolunun konusunu, bu yola başvuran tarafın incelenmesini istediği hâkimlik veya mahkeme kararı oluşturmaktadır. Ancak hukukumuzda mahkemelerin tüm kararlarına karşı kanun yoluna başvurulamaz. Kanun yoluna başvurulabilecek kararlar, mahkemelerin nihai kararlarıdır. Bu kararlar esasa ilişkin kararlar, yani hükümler veya usule ilişkin yargılama sırasında verilen nihai kararlar olabilir.

Gerek fonksiyonel, gerekse organik anlamda yasama ve yürütme erklerinin kararlarına karşı Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenen kanun yollarına başvurulamaz. Yine devlet sistemimiz içinde yer alan il ve ilçe idare kurulları, en büyük mülkî amirlikler, belediye makamları, gümrük komisyonları, orman işletme şeflikleri gibi yargı mercii olmadıkları halde, yaptırım uygulama bakımından kendilerine kısmen yargı yetkisi verilmiş makamların kararları da yargı mercii olmadıkları için kanun yoluna tabi değildir²¹. Yok hükmündeki kararlar da hukuk dünyasında sonuç doğurmayacağından bu kararlara karşı da kanun yoluna başvurulamaz.

4. FAYDASI VE AMACI

Kanunun yolunun temel amacı fertlerin menfaatlerine, hukuka aykırı hâkim veya mahkeme kararı ile zarar verilmesini önlemek, hukuka aykırılığı gidermek ve bu şekilde hem tarafların hem de toplumun adil karar beklentisini tatmin etmektir²².

---

²¹ Taner, Tahir; Ceza Muhakemeleri Usulü Dersleri, 1944, s. 27 vd.

²² Öztürk, Bahri; Erdem, Mustafa Ruhan; Özbek, Veli Özer; Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2004, s.825.

Kanun yolu, aykırılıkları gidermek ve isabetli karar verilmesini sağlamak bakımından sanık için olduğu kadar toplum için de büyük bir teminattır²³.

Demokratik toplumda beklenti yargı kararlarının adil ve hukuka uygun olması yönündedir. Bu isteğin karşılanması da insan hakları ile doğrudan ilgilidir. Kanun yoluna başvurma imkânı, hak arama özgürlüğünün kişilere sağladığı teminatlardan olduğu gibi adil yargılanma hakkının da vazgeçilmez bir unsurudur. Adil yargılanma hakkı ve hak arama özgürlüğü BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 8, 9,10 ve 11. maddelerinde, Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin “Adil Yargılanma Hakkı” başlıklı 14. maddesinde, yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin “Adil Yargılanma Hakkı” başlıklı 6. maddesinde ve Anayasamızın 4709 sayılı yasayla değişik 36. maddesinde ifadesini bulmuştur. CMK’nın 260. maddesinin gerekçesinde de; insan hakları ve adil yargılama ilkesi bakımından büyük bir önem taşıyan kanun yolları ile hâkim veya mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılık veya yanlışlıkların giderilmesi, doğru ve adalete uygun kararlarla, taraflarda ve toplumda güven duygusunun güçlendirilmesinin amaçlandığı vurgulanmıştır²⁴.

---

²³ Kunter Nurullah; Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1989, s.1010.

²⁴ “... ortaya çıkan aykırılıkların giderilmesi amacıyla, kanun yolu olarak adlandırılan bir metot ile toplum ve taraflar için bir güvencenin sağlanması görevi yerine getirilmektedir. Bunun sonucunda kişilerin ve toplumun adalet duygularını daha büyük bir oranda tatmin edilmiş olacağından; kanun yollarına başvurulması kişi haklarına ve topluma güvence sağlaması yönüyle tamamen Anayasa’ya uygundur.”, AYM, 18.2.1971 tarih ve 31/21 sayılı kararı, 9.7.1971 tarih ve 13890 sayılı RG, s. 9 vd; Şahin, Cumhuriyet; Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi, Ankara, 2005, s.819, 820.

Anayasanın 138. maddesindeki hâkimlerin, Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanı kanaatlerine göre karar vereceği hükmü tüm yargı organlarını bağlar. Yargı organları aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin gereği olarak yargılama yaparken kendileri de anayasa ve kanunlara uymak zorundadırlar. Hukuka aykırı her karar, yargıya olan güveni bir nebze zedelemektedir. İşte bu noktada hukuka aykırılığın kanun yolları ile giderilmesi, yargının güvenilirliğine ve yargı gücünün otoritesine hizmet edecektir.

Kanun yollarının kanun önünde eşitlik ilkesine hizmet eden içtihat birliğini sağlamayı da amaçladığı söylenebilir. Yürürlükte olan kanunun aynı olaylarda farklı şekilde uygulanması değişik içtihatların çıkmasına neden olur. Kanun yollarına müracaat sonunda oluşacak yüksek mahkeme içtihatları ülkede örnek teşkil ederek bu sorunu ortadan kaldıracaktır. Özellikle ülkemizde temyiz ve kanun yararına bozma yollarının bu ihtiyaca gerekli şekilde hizmet ettiği söylenebilir.

Faydası ile birlikte kanun yollarını, bütün ceza usulünün son amacı olan adaletin, mümkün olduğu kadar çabuk ve tam gerçekleşmesi idealine zarar vermeyecek şekilde düzenlenmek ve kullanmak gerekir. Davaları boş yere uzatan, soruşturmayı aksatan, davanın sürüncemede kalmasında kendileri için menfaat gören ilgililerin kötü niyetlerine âlet olan bir kanun yolları sistemi, hukuk düzenini ve güvenliğini temelinden sarsabilir²⁵. Hâkim veya mahkeme kararlarını tekrar tekrar inceleterek yargılamayı uzatmak suç işleyenleri cezalandırmadaki gayeye aykırı olacağı gibi, diğer taraftan suçsuz olduğundan beraatına karar verilen bir kimseyi de

---

²⁵ Yüce, Turhan Tufan; Türk – Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları, Ankara, 1967, s.13.

sınırsız bir şekilde zan ve şüphe altında bulundurmak neticesini doğurur²⁶. Bu nedenle kanun yollarının kanun koyucular tarafından ihtiyaca göre hak kaybını önleyecek şekilde, yargının kesinlik otoritesi de gözetilerek düzenlenmesi gerekir.

5. KANUN YOLLARININ ÇEŞİTLERİ

Kanun yolları çeşitli ayrımlara tabi tutulmuştur. CMUK döneminde yapılan bir ayırıma göre²⁷ kanun yolları “dar manada kanun yolu” ve “geniş manada kanun yolu” diye ikiye ayrılmaktadır. Bu ayırıma göre, dar manada kanun yolları itiraz ve temyiz; geniş manada kanun yolları ise ilk soruşturmanın açılması kararına karşı kabul edilen muhalefet yolu, geniş manada itiraz, eski hale getirme, muhakemenin yenilenmesidir.

Bir ayırıma göre²⁸ de; Kanun yolları, sübjektif ve objektif bakımdan kanun yolları olarak ikiye ayrılmıştır. Sübjektif bakımdan kanun yolları kendi içinde, kanun yolu davasını açabilenlere göre, kanun yolu davasının sonucundan faydalananlara göre, karar verenlere göre; Objektif bakımdan kanun yolları da kendi içinde aleyhine gidilen kararın mahiyetine göre (Olağan ve Olağanüstü kanun yolları), uyulacak sürelerle göre, kanun yoluna başvurma doğuracağı sonuçlara göre olmak üzere üçe ayrılmıştır.

Ayrımlardan en önemlisi, olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları ayırımıdır. Henüz kesinleşmemiş kararlara karşı kabul edilen kanun yolları “olağan”, buna karşılık kesinleşmiş kararlara karşı başvurulabilen kanun yolları ise “olağanüstü”

---

²⁶ Taner, M.Tahir; Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1955, s.354.

²⁷ Kunter, Nurullah; Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1989, s.1013.

²⁸ Tosun, Öztekin; Ceza Muhakemesi Hukukumuzda Kanun Yollarının Çeşitleri, İÜHFD, 1970, C.35, S.1-4, s.8 vd.

kanun yollarıdır. Olağan kanun yolları itiraz, istinaf ve temyizdir. Buna karşılık olağanüstü kanun yolları ise, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesidir.

CMUK döneminde kanun yollarının itiraz ve temyizden ibaret olduğu savunulmuştur²⁹. Kanun yolları, CMUK’da üçüncü ve dördüncü kitapta düzenlenmişti. Üçüncü kitap ikinci fasıl itiraz, üçüncü fasıl temyiz başlığı altında toplanmıştı. Dördüncü kitabın başlığı, Muhakemenin İadesi ve Yazılı Emir şeklinde idi. Kanun yolları başlıklı üçüncü kitapta sadece itiraz ve temyize yer verilmesi sanki kanun yollarının bunlardan ibaret imiş gibi izlenimi vermekte idi. Kanunda ayrıca olağan ve olağanüstü kanun yolları ayırımı yapılmamıştı.

CMK, kanun yolları bakımından CMUK’a göre önemli farklar içermektedir. CMUK’da yer verilmeyen olağan kanun yolu olan istinaf getirilmiş, buna karşılık CMUK’da öngörülmüş olan karar düzeltme kaldırılmıştır. CMUK döneminde, kanunda açıklık bulunmadığından, yargılamanın yenilenmesinin bir kanun yolu olup olmadığı tartışmalıydı. Nitekim bir anlayış, muhakemenin yenilenmesi ile kanun yolu arasında başvuru zamanı, şekli ve inceleme usulü arasında sadece amaç yönünden bir benzerlik bulunmadığını, bu iki müessese arasında sadece amaç yönünden bir benzerlikten söz edilebileceğini, dolayısıyla yargılamanın yenilenmesinin bir kanun yolu değil, sadece kesin hükümlere karşı kabul edilmiş

---

²⁹ Erem, Faruk; Ceza Usulü Hukuku, Ankara, 1973.s. 498; Kantar, Baha; Ceza Muhakemeleri Usulü, Üçüncü Kitap, Ankara, 1957, s.3; Yüce, Turhan Tufan; Türk – Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları, Ankara, 1967, s.7; Yenisey, Feridun; Duruşma ve Kanun Yolları, İstanbul, 1990, s.167.

“hukuki bir vasıta” olduğunu savunmuştur³⁰. CMK, yargılamanın yenilenmesini olağanüstü kanun yolu sayarak tartışmaya son vermiştir.

A. OLAĞAN KANUN YOLLARI

Olağan kanun yolları, “asıl derece” veya “ikinci derece” kanun yolu ve “hukuki derece” kanun yolu olmak üzere ikiye ayrılır. İkinci derece kanun yolunda uyuşmazlığın konusu, yani kararın hem maddi, hem de hukuki yönü incelenir. Oysa hukuki derece kanun yolunda kararın sadece hukuki yönüne ilişkin uyuşmazlıklar ele alınır. İkinci derece kanun yolları, hatalı olduğu ileri sürülen kararın ara kararı veya sonkarar olmasına göre itiraz ve istinaf olmak üzere iki çeşittir. Hukuki derece kanun yolu ise temyizdir³¹.

B. OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI

Olağanüstü kanun yollarında kanun yolu yargılamasının konusu, kesinleşmiş yargı kararlarıdır. CMK, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesini, olağanüstü kanun yolları olarak kabul etmiştir. Mülga CMUK’ da yer alan karar düzeltmeye CMK’ da yer verilmemiştir.

6. BAŞVURU

Kanun yoluna başvurma hakkı ceza muhakemesinde tarafların yargılama makamı tarafından verilen bir karar veya hükümdeki hukuki aykırılığın giderilmesini isteme hakkıdır. Bu hak, iddia makamını işgal eden savcıya ait olabileceği gibi, savunma makamını işgal eden şüpheli, sanık ve bunların müdafilerine de ait olabilir.

---

³⁰ Özgen, Eralp; Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi, Ankara, 1968, s.22, 23.

³¹ Toroslu, Nevzat; Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s.306,307.

Hatta her ikisi muhakemede verilen kararı hatalı bulabilir ve her ikisi de kanun yoluna başvurabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlığı altındaki 40. maddesinin (3.10.2001 tarihli 4709 sayılı Kanunun 16. maddesi ile eklenen) ikinci fıkrasında "Devlet, işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.", CMK'nın 34. maddenin 2. fıkrasında, "Kararlarda, başvurulabilecek kanun yolu, süresi, mercii ve şekilleri belirtilir.", 231. maddenin ikinci fıkrasında, "Hazır bulunan sanığa ayrıca başvurabileceği kanun yolları, mercii ve süresi bildirilir." 232. maddesinin 6. fıkrasında ise, "Hüküm fıkrasında, ... kanun yollarına başvurma ve tazminat isteme olanağının bulunup bulunmadığının, başvuru olanağı varsa süresi ve merciinin tereddüde yer vermeyecek şekilde açıkça gösterilmesi gerekir" hükümleri öngörülmüştür. Söz konusu hükümler birlikte ele alındığında esas mahkemesinin karar veya hükmü açıkladıktan sonra karara karşı kanun yollarını, süresini, başvurulacak mercii göstermek zorundadır. Başvuru hakkı açıklanmadığında, sanık açısından başvuru süresinin başlamadığının kabulü gerekir. Zira şüpheli veya sanık başvurma hakkı ile ilgili aydınlatılmamıştır.

A. BAŞVURUNUN ŞARTLARI

a.Yetki

Kanun yolu muhakemesinde kanun yoluna başvurma, özel faydaya değil, kamu yararına dayanmaktadır. Ancak kanun yoluna başvurma hakkını herkese vermede kamu faydası olmadığından bu hak belirli kimselere tanınmıştır³².

---

³² Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1259.

Ceza Muhakemesi Kanununa göre savcı, şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi ve müdafii, katılan vekili, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Adalet Bakanlığına kanun yollarına başvuru yetkisi verilmiştir. Kanun yoluna başvurma hakkı yönünden şüpheli ve sanık ayrımı, yargılama hukukumuzda ilk kez CMK ile girmiştir.

aa. Savcı

Savcı yargıcın verdiği kararı benimsemez ise, bu karar aleyhine kanun yoluna gidebilir; hatta gitmelidir. Bu başvuru, yapıldığı iddia edilen hatanın mahiyetine göre sanığın aleyhine olabileceği gibi, lehine de olabilir. Zira ceza muhakemesinin amacı maddi gerçeği bulmaktır³³. Savcı iddianamedeki görüşüyle bağlı değildir, yargılamanın sonunda sanığın lehinde veya aleyhinde mütalâada bulunabilir.

CMUK'da sanık lehine kanun yoluna başvuran kişiler sadece savcı ile sınırlı değildi. Sanık bizzat kendisi veya CMUK 291. maddesinde gösterilen kimseler de sanığın lehinde kanun yoluna başvurabilirdi. Ancak CMK 265. maddesinde sadece savcının sanık lehine başvurmasından bahsetmiştir. Yine aynı şekilde CMUK 325. maddesinde temyize ilişkin kanun yolu belirtilmişken CMK 265. maddesinde kanun yolu terimi sadece temyiz kanun yolu için değil genel anlamda bütün kanun yolları için kullanılmıştır³⁴.

bb. Şüpheli ve Sanık

Şahsi müdafaa makamı olan şüpheli veya sanık, hâkim veya mahkeme kararlarına karşı kanun yoluna başvurabilir. Kanun yoluna başvurma konusunda,

---

³³ Toroslu, Nevzat; Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s.307.

³⁴ Özbek, Veli Özer; CMK İzmir Şerhi, Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı, Ankara 2005, s.1059.

sanığın yaşıнын ve medeni hakları kullanma yeterliğinin bulunup bulunmamasının önemi yoktur. Ancak, sanığın, yaptığı işlemi anlama yeteneğinin bulunması gerekir³⁵.

Şüpheli veya sanık, kendi aleyhine kanun yoluna başvuramaz. Ancak sanığın, beraat kararına gerekçe yönünden temyiz yoluna başvurması başvurabilmesi kabul edilmelidir. Şüpheli veya sanığın kanun yolu davası açtığında lehe mi yoksa aleyhe mi başvuruda bulunduğu anlaşılamıyorsa lehe dava açtığı kabul edilmelidir³⁶.

cc. Müdafî

Müdafî ceza muhakemesinde şüpheli veya sanığın savunmasını yapan avukatıdır (CMK m. 2/1c). Müdafî, şüpheli veya sanığın arzusuna aykırı olmamak şartıyla kanun yollarına başvurabilir (CMK m.261). Şüpheli veya sanık açıkça isterse müdafîinin kanun yollarına başvurmasını yasaklayabilirler. Kural olarak müdafîin vekâletname veya CMK'nın 150. maddesi uyarınca baro tarafından görevlendirme yazısı ile müdafîi olarak yargılamaya katılabilir, ancak avukat şüpheli ve sanıkla birlikte duruşmada bulunur ise, şüpheli ve sanığın hâkim önünde müdafî olarak kabul etmesi halinde müdafîi sıfatını alır³⁷.

---

³⁵ Yüce, Turhan Tufan; Türk – Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları, Ankara, 1967, s.21.

³⁶ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1261.

³⁷ “Sanıkla birlikte duruşmaya gelen ve hâkim huzurunda müdafî olarak kabul edildiği sanık tarafından bildirilen vekâletnamesiz müdafîin hükmü temyiz etmesi halinde dosyada sanığın açık bir muhalefeti bulunmuyorsa CMUK'un 290. maddesine göre bu temyiz geçerlidir.”, İBK, 20.10.1975 tarih ve 7/9 sayılı kararı.

Kendisine müdafî atanan şüpheli veya sanık yararına kanun yoluna başvurulmuş olması veya başvuru kanun yolu isteminin geri alınması durumunda şüpheli veya sanığın iradesi ile müdafinin iradesi çelişirse, müdafinin iradesi geçerli sayılır(CMK m.266 f.3).

Müdafî için kanun yoluna başvurma süresi kararın tefhimi veya karar yokluğunda verilmiş ise tebliğinden itibaren başlar. Bu durumda sanığa ayrıca tebligat yapılmaz.

dd. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına CMK 308. maddesinde Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı re'sen veya istem üzerine, ilâmın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Ceza Genel Kuruluna itiraz yetkisi; CMK 310. maddesinde ise CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (d) bendinde sayılan hallere özgü olmak üzere kanun yararına bozma yoluna başvurma yetkisi tanınmıştır.

ee. Şüpheli ve Sanığın Eşi veya Kanuni Temsilcisi

Şüpheli ve sanığın eşi de onun lehine kanun yollarına başvurabilir (m. 262). Kanun yollarına başvuru süresi, kararın şüpheli veya sanığa tefhim veya tebliğinden itibaren başlar, ayrıca eş için tebligat yapılmaz.

Kanunda kanuni temsilci tarif ve tayin edilmemiştir. Kanuni temsilci medeni kanun hükümlerine göre belli olur. Ana ve baba, velayet hakkına sahip oldukları sürece çocuklarının temsilcisidirler. Kanuni temsilci, şüpheli veya sanığın istemi ile

bağlı olmaksızın kanun yoluna gidilebilir³⁸. Şüpheli ve sanık için geçerli olan kanun yollarına başvuru süresi, yasal temsilciler için de geçerlidir. Yasal temsilciler için de karar, ayrıca tebliğ edilmez.

Yargılama devam ederken temsilcilik sıfatı sona eren kanuni temsilcisi ve eşin kanun yoluna başvurma hakkı da kalmaz. Ancak, mesela küçük şüpheli veya sanık reşit olursa veya boşanma gerçekleşirse bundan önce kanuni temsilci veya eş tarafından yapılan kanun yolu başvurusu geçerlidir.

ff. Katılan

Mağdur, şikâyetçi, suçtan zarar gören veya malen sorumlu olan kişiler yasaya uygun olarak katılan sıfatını almışsa, savcıdan bağımsız olarak kanun yollarına başvurabilir (CMK m. 242, 260/1) ³⁹. Ayrıca katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunan kişilerde kanun yollarına başvurabilir.

Katılanın sanık aleyhine yasa yollarına başvurduğu hallerde kararın sanık lehine bozulması mümkündür ⁴⁰.

---

³⁸ Yüce, Turhan Tufan; Türk – Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları, Ankara, 1967, s.22.

³⁹ “ Müştekinin öldürülmesine kalkıştığı iddiasıyla 29/11/2009 günlü ek iddianame ile açılan ve birleştirilerek görülen kamu davasına, yöntemine uygun şekilde müdahale talebinde bulunulmadığı ve müdahilliğine karar verilmediği halde, karar başlığında müdahil olarak yazılması, maddi hata olarak görülmekle, müdahiller vekilinin adına yaptığı temyiz talebinin CYUY’un 317’nci maddesi uyarınca reddine karar verilmiştir. Yargıtay 1. CD 18.02.2004 tarih ve E: 2003/3799, K. 2004/364; YKD, C. 30, S.7, Temmuz, 2004, s.1129–1130.

⁴⁰ CGK, 7.10.1991 tarih, 229/260 sayılı ve 25.1.1993 tarih, 342/1 sayılı kararları.

gg. Vekil

Vekil, katılan, suçtan zarar gören veya malen sorumlu kişiyi ceza muhakemesinde temsil eden avukata verilen isimdir(CMK m.2 f.1.d). Vekil, vekilliğini üstlendiği kişilerin açık arzusuna aykırı olmamak koşuluyla kanun yollarına başvurabilir(CMK m. 261).

Vekil, müdafinin aksine katılan, suçtan zarar gören veya malen sorumlu kişi tarafından duruşmada vekilliği kabul edildiği takdirde vekil sıfatını kazanamaz, vekil ancak yasaya uygun vekâletname ile yargılamaya kabul edildiğinde vekil sıfatını alır.

hh. Diğer Kişiler

Ceza yargılamasında gerçeğe ulaşmak için hâkime yardımcı olan, beş duyusu ile edindiği bilgileri mahkemeye aktaran tanık⁴¹, bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çekindiği için hakkında disiplin hapsi verildiğinde, yine aynı şekilde bilirkişilik yapmaktan imtina ettiği için veya yeminden çekindiği için hakkında disiplin hapsi verilen bilirkişi ya da istenen eşyayı vermediği için hakkında disiplin hapsi verilen üçüncü kişi, bu kararların hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle kanun yoluna başvurabilir.

Müsadere veya iade olunacak eşya veya diğer malvarlığı değerleri üzerinde hakkı olan kimseler, müsadere yargılamasında verilecek karara karşı istinaf yoluna başvurabilirler (CMK m.257).

---

⁴¹ Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık, Ankara, 1996, s. 28 vd.

b. Talep

Kanunun tabiri ile kanun yoluna başvurma, bir isteği gerektirir⁴². Bu istek, başvuran tarafından şarta bağlı tutulmayacak ve kaide olarak yazılı olacak; yani başvuran bir dilekçe verecektir⁴³.

Karar verilmeden önce kanun yoluna başvurulamaz ve bu konuda verilmiş olan dilekçeler geçersizdir. Karar verildikten sonra, süre sonuna kadar başvuruda bulunabilir. Süre taraflar bakımından eşittir. Ancak, temyizde asliye ceza mahkemesi yanındaki savcılığa veya üst savcılığa, daha uzun süre tanınmıştır. (CMUK m. 310 f.3).

c. Hukuki Yarar

Doktrinde, kanun yoluna başvuru için başvuruda bulunanın bunda hukuki yararının bulunması gerektiği savunulmuştur⁴⁴. Aksi görüş, kanun yolu başvurusu

---

⁴² Ceza Muhakemesi Kanununun 272/1. maddesinin ikinci cümlesi, bu kuralın istisnasını oluşturur. Buna göre ilk derece ceza mahkemesince verilen on beş yıl ve daha fazla hapis cezaları, kendiliğinden istinaf incelemesine konu olur.

⁴³ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1264

⁴⁴ Kantar, Baha; Ceza Muhakemeleri Usulü, Üçüncü Kitap, Ankara, 1957, s. 337; Yüce, Turhan Tufan; Türk – Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları, Ankara, 1967, s. 33; Yılmaz, Ejder; “Hukuk Davalarında Yasa Yollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeliği Sorunu”, TBBD, 1988, S. 1, s. 135 vd.; “Hakkında kurulan beraat hükmünü temyiz etmekte hukuki yararı bulunmayan sanığın temyiz inceleme isteğinin CMUK 317. maddesi uyarınca reddine...”, 10. CD. 18.6.2001 tarih ve 18989 sayılı kararı, “.... Davanın ortadan kaldırılmasına ilişkin kararı da hukuki yararı bulunmayan sanık sıfatıyla temyiz

için karardan zarar görmesinin gerekmediğini, verilen kararın tarafları tatmin etmemiş olmasının yeterli olduğunu ileri sürmüştür⁴⁵. Kanımızca da kanun yolu davasını açmada sadece bireysel fayda değil toplumsal fayda söz konusu olduğundan kanun yolu muhakemesinde bu şart aranmamalıdır.

B. BAŞVURU USULÜ

Kural olarak kanun yolu başvurusu, aleyhine kanun yoluna gidilen kararı veren yargı organına yapılır. İtiraz, istinaf, temyiz ve yargılamanın yenilenmesi (m. 318/1) yolunda bu kural geçerlidir⁴⁶. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı ve kanun yararına bozma yolunda başvuru, kararı veren yargı organına değil, kanun yolu yargılamasını yapacak olan makama yapılır. Yabancı memlekette olanlar Türk konsolosluklarına da başvurabilirler⁴⁷.

Başvuru, kural olarak bu dilekçe ile veya tutanağa geçirilmek koşuluyla zabıt kâtibine yapılacak sözlü beyanla yapılır (CMK m. 268, f.1, m.273, f.1, m.291, f.1 ve 317). Zabıt kâtibine yöneltilen ve tutanağa bağlanan bu beyan ve imza hâkim tarafından onaylanır. CMK 263. maddesinde bu kurala bir istisna getirerek tutuklu bulunan şüpheli veya sanığın kanun yollarına başvurusunu kolaylaştırmıştır. Buna

---

edemeyeceği anlaşıldığından temyiz isteğinin reddine...”, 4. CD. 31/01/2006 tarih ve 2005/7448 E, 2006/1321 K.

⁴⁵ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1266; Toroslu, Nevzat- Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s.307.

⁴⁶ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1316.

⁴⁷ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1265

göre tutuklu bulunan şüpheli veya sanık, kanun yolu başvurusunu zabıt kâtibine veya tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumu veya tutukevi müdürüne beyanda bulunmak suretiyle veya dilekçe vererek yapabilir (CMK m.263, f.1). Zabıt kâtibine başvuru halinde, kanun yoluna başvuru beyanı veya dilekçesi ilgili deflere kaydedilir ve bu hususları belirten bir tutanak düzenlenir. Tutanağın bir örneği tutuklu şüpheli veya sanığa verilir (CMK m.263, f.2). Kanun yolu başvurusunun kurum müdürüne yapılması halinde de beyan veya dilekçe ilgili deftere kaydedilir ve bu hususları belirten bir tutanak düzenlenerek bunun bir örneği tutuklu şüpheli veya sanığa verilir. Ayrıca tutanak ve dilekçe derhal ilgili mahkemeye gönderilir.

Kanun yollarına başvuru, belli bir süreye bağlanmıştır. Bu süre, hak düşürücüdür. Başvuru süresi içinde kanun yoluna başvurulmaz ise eski hale getirme istenebilir. Süre, kararın açıklanmasıyla, karar ilgilinin yokluğunda açıklanmışsa, kararın tebliği ile başlar.

CMK, itiraz, istinaf ve temyiz kanun yollarında kararın tefhim edildiği veya tebliğ edildiği tarihten itibaren yedi günlük, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazında ilamın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz günlük süre öngörmüştür. Ancak sanık lehine itirazda süre yoktur. Kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesinde süre yoktur.

C. BAŞVURUDA YANILMA

Başvurulacak merci veya başvurulacak kanun yolunda yanılma başvuranın haklarını ortadan kaldırmaz (CMK m. 264, f 1). İlgilinin yargılama makamının hangi kararının düzeltilmesine ilişkin iradesini açıklanması yeterlidir. Başvurulacak merciin veya kanun yolunun belirlenmesinde hata yapıldığını tespit ettiğinde, başvurunun

yapıldığı merci, başvuruyu derhal görevli ve yetkili olan mercie gönderir (CMK m. 264, f. 2). Uygulamada kanun yoluna başvurma konusunda yanılmaya ilişkin düzenlemenin Cumhuriyet savcılarının yönünden geçerli olmadığını kabul etmiştir.

D. BAŞVURUDAN VAZGEÇME VE GERİ ALMA

Kanun yolu muhakemesinden vazgeçmenin hüküm ifade edebilmesi için bu hakkın doğmuş olması gerekir. Bunun sonucu olarak henüz daha karar verilmeden kanun yolu muhakemesinden isteminden vazgeçme hüküm ifade etmez⁴⁸. Kanun yoluna başvurmaya hakkı olanların henüz müracaat süresi dolmadan, kanun yoluna başvurmayacakları yönündeki ifadelerini açıklamaları geçerlidir⁴⁹. Başvurma yetkisi olanlardan hepsinin bu yönde açıklamada bulunmaları halinde, bu açıklamaların tamamlandığı anda hüküm kesinlik kazanır⁵⁰.

Kanun yoluna başvurma hakkı olanlar kanun yoluna başvurduktan sonra bu başvuruyu geri alabilirler, ayrıca kanun yolu başvurusunun geri alınması bakımından, bu geri almanın henüz kanun yolu süresi dolmadan önce gerçekleşmesi ile bunun süre geçtikten sonra yapılması arasında fark yoktur. Kanun yolu başvurusu hükmün kesinleşmesine kadar her zaman geri alınabilir⁵¹.

CMK, savcının kanun yolu isteminden geri dönmesini, sanığın buna rıza göstermesi koşuluna bağlamıştır. Müdafinin kanun yolu talebinden geri dönebilmesi ise, vekâletnamede bu yolda özel olarak yetkili kılınmış olması koşuluna bağlı

---

⁴⁸ Öztürk, Bahri; Erdem, Mustafa Ruhan; Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2007, s.836, 837.

⁴⁹ Yurtcan, Erdener; Ceza Yargılamasında Kesin Hüküm, İstanbul, 1987, s.16.

⁵⁰ Yurtcan, Erdener; Ceza Yargılamasında Kesin Hüküm, İstanbul, 1987, s.16.

⁵¹ Yurtcan, Erdener; Ceza Yargılamasında Kesin Hüküm, İstanbul, 1987, s.16.

tutulmuştur(CMK m.266, f.1). On sekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da kendisini savunamayacak derecede malul olduğu için CMK 150. maddesinin 2.fıkrası uyarınca kendilerine müdafii atanan şüpheli veya sanıklar yararına kanun yoluna başvurulmuş olması veya başvuru kanun yolu isteminin geri alınması durumunda şüpheli veya sanığın iradesi ile müdafinin iradesi çelişir ise, müdafinin iradesi geçerli sayılır(CMK. m.266,f.3).

Vazgeçmeden veya geri almadan sonra tekrar kanun yoluna başvurulamaz⁵².

E. BAŞVURUNUN SONUÇLARI

Olağan kanun yollarında, süresinde kanun yoluna başvurma, aleyhine bu yola başvuru kararın kesinleşmesine engel olur. Olağan kanun yollarına başvurulması, kararların kesinleşmesinin önlediğinden mahkûmiyet kararlarının uygulanmasına engel olur. Bu durumda mahkûmiyet dışındaki kararların uygulanmasının geri bırakılmasına, kararına itiraz edilen veya kanun yolu incelemesini yapan mercii karar verecektir. Olağanüstü kanun yollarına başvurulması ise cezanın yerine getirilmesini engellemez. Bu hallerde cezanın yerine gerilmesinin durması veya geri bırakılması için bu yolda bir karar verilmesi gerekir⁵³. Hükme karşı gidilebilen kanun yolları olan istinaf ve temyizde, engelleme etkisinin de kendisini istisnasız olarak gösterdiğini görmekteyiz. Yargıç kararlarına karşı gidilebilen bir kanun yolu olan itirazda engelleme etkisi kendisini otomatik olarak göstermez, ancak kararına itiraz edilen makam veya kararı inceleyecek merci geri bırakılmasına karar verebilir.

---

⁵² Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1257.

⁵³ Toroslu, Nevzat; Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s.314.

Kanun yolu muhakemesi, kural olarak kararı veren yargı organından daha yüksek derecede bir yargılama makamı tarafından yapılır. Buna, kanun yollarının aktarma etkisi denir. Olağan kanun yolları olan itiraz, istinaf ve temyizde devretme etkisinin bulunduğunu görüyoruz⁵⁴. Vermiş olduğu hükme karşı, istinaf veya temyiz kanun yoluna gidilmiş olan mahkeme, hükmün usulüne göre bildiriminden sonra, kanun yolunun önüne geçebilmek için, hükmünde değişikliğe gidemez; yani vermiş olduğu hükümle, o aşamada bağlıdır⁵⁵.

Kanun yoluna başvurunun yayılma etkisi de vardır. Örneğin, üç sanıktan biri hükmü temyiz etmiş ise ve hüküm sanık lehine bozulmuş ise, bozulan yönlerin temyiz talebinde bulunmamış olan öteki iki sanığa da uygulanma olanağı varsa, bu sanıklar da temyiz talebinde bulunmuşçasına hükmün bozulmasından yararlanacaklardır⁵⁶.

Olağanüstü kanun yoluna gidilince yeniden bir muhakeme yapılacağından, istisnalar⁵⁷ hariç muhakemeye engel olan sebepler olağanüstü kanun yoluna da engel olur⁵⁸.

---

⁵⁴ Yenisey, Feridun; Duruşma ve Kanun Yolları, İstanbul, 1990, s.172.

⁵⁵ Keskin, Serap; Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, İstanbul, 1997, s.17.

⁵⁶ Öztürk, Bahri; Erdem, Mustafa Ruhan; Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2007,s.834

⁵⁷ Örneğin muhakemenin lehe yenilenmesi zamanaşımına, genel affa rağmen istenebilir.

⁵⁸ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1257

İKİNCİ BÖLÜM

KANUN YARARINA BOZMA

I. GENEL OLARAK KANUN YARARINA BOZMA YOLU

1. KAVRAM

Yargılama sonunda karardan memnun olmayan taraflar, kendilerine anayasa tarafından tanınan hak arama özgürlüğünün gereği olarak ilgili yargı yerlerinde kanun yolu başvurusunda bulunabilirler. Bu kararların bir kısmı nitelikleri gereği bir takım gerekçelerle kanun yolu kapalı, yani kesin olarak verilen kararlardır. Bazı kararlar da kanun yolu açık olmasına rağmen tarafların başvurmamış olması nedeniyle kesinleşmiş kararlardır. Kesin hükmün amacı, uyuşmazlıkların sürüncemede kalmasını engellemek ve yargının kesinlik otoritesinin korumaktır. Kural olarak, kesinleşen kararlar aleyhine herhangi bir kanun yoluna başvurulamaz. Ancak yürürlükteki bulunan usul kanunlarımızda bu kararlara karşı kanun yararına bozma yolu düzenlenmiştir.

Mülga CMUK 343. maddesinde Yargıtay denetiminden geçmeden kesinleşen karar ve hükümler açısından kanun yararına bozma kanun yolu kabul etmişti. CMK'da bunu muhafaza etmiştir (CMK 309).

CMK 309. maddesine göre, hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün bozulması istemini, yasal nedenlerini Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da bu nedenleri aynen yazarak Yargıtay'ın ilgili dairesine başvurur (CMK 309/1). Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı

da sınırlı hallerde (hükümlünün cezasının kaldırılması veya daha hafif ceza verilmesi gerekiyorsa) kanun yararına bozma yoluna re'sen başvurulabilir (CMK m.310, f.1). Ancak kanunun yararına bozma yoluna Adalet Bakanlığı başvurursa, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının yolu kapanmaktadır (CMK m.310,f.2).

CMUK döneminde kanun yararına bozma yolunun "yargı bağımsızlığı" ile bağdaşmadığı ileri sürülmüş, Anayasa Mahkemesi 22.09.1964 tarih ve 140/62 sayılı kararında "Yargıtay'ca incelenmeden kesinleşen karar ve hükümlerdeki yasaya aykırılıklar hakkında yasaların uygulanmasını istemekle görevli olan Adalet Bakanına yetki tanınmıştır. Bakan, C. Başsavcısına yazılı emir vererek hükmün bozulmasını sağlar. Bu olağanüstü bir kanun yoludur ve yasaların iyi uygulanmasını sağlamak maksadına dayalı olması itibariyle kanun yararınadır. Hâkime ve mahkemeye emir verilmesi söz konusu değildir. Onlar yazılı emir karşısında tamamıyla bağımsız ve serbesttirler. C. Başsavcısının tebliğnamesinde ve Yargıtay Dairesinin bozma kararında yazılı emir dışına çıkmamaları, kesin hükme karşı uyumluluk ve saygıdan, (iddia dışına çıkılamaz) ilkesine uygunluktan ileri gelir. Bağımsızlık ilkesine dokunur bir yönü yoktur." şeklinde karar vererek CMUK 343. maddesinin anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir⁵⁹.

2. KONUSU

Kanun yararına bozma yolunun konusu, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümlerdir. CMUK'da ilk derece mahkemesinin verdiği hükümlere karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilmesine karşın CMK'da bu kararlara karşı istinaf yolu açık tutulmuş, bölge adliye mahkemelerinin istinaf

---

⁵⁹ Aksi görüş için bkz; Yılmaz, Ejder; Olağanüstü Temyiz, Ankara, 2003, s.512, 513.

incelemesi sonucunda verdiği kararlara karşı da istisnalar hariç(m.286) temyiz kanun yoluna başvurulabileceği öngörölmüştür. Bölge adliye mahkemeleri 5235 sayılı yasa ile kurulmuş olmalarına rağmen henüz faaliyete geçmediklerinden aleyhine temyiz kanun yoluna başvuru kararlar hakkında CMUK'un temyize ilişkin 322. maddesinin dördüncü, beşinci ve altıncı fıkraları hariç olmak üzere, 305 ila 326. maddeleri uygulanmaya devam etmektedir. Bu nedenle, bölge adliye mahkemeleri faaliyete geçinceye kadar kanun yararına bozmanın konusunu CMUK'a göre temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümler oluşturacaktır.

3. TERİM SORUNU

CMK 309. maddesinin aksine CMUK 343. maddesinde kanun yararına bozma yolunu ifade etmek için yazılı emir kavramı kullanılmıştı. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunda 5326 sayılı yasa ile değişik 429.maddesinde “kanun yararına temyiz”, İdari Yargılama Usul Kanunun 51. maddesinde “kanun yararına bozma”, 353. sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 243. maddesinin 5530 sayılı yasa ile değişmeden önceki halinde yine CMUK'a paralel şekilde “yazılı emirle bozma” terimleri kullanılmıştır. Görüldüğü üzere usul yasalarımızda dahi kavram birliği yoktur. Bu yola "yazılı emirle bozma" denilmesi doktrinde haklı olarak eleřtirilmiştir⁶⁰. Bir görüşe göre de, bu yola olağanüstü temyiz denilmelidir. Zira söz konusu olan kanun yolu “temyiz”dir ve kesin kararlara karşı

---

⁶⁰ Kunter'e göre, eğer sonunda bir bozma olacaksa, bu, yazılı emir üzerine olmayacaktır. Hiçbir yargılama makamı emirle hareket etmez. Bu emir zaten Yargıtay'a değil, Başsavcılığa verilmektedir. Kunter, Nurullah; Olağanüstü Temyiz Kanun Yolunda Reform, Ceza Adaleti Reformunun İlkeleri, Sempozyum II, Kanun Yolları, İstanbul, 1973, s.111

olduğundan “olağanüstü”dür⁶¹.

Kanımızca kanun yararına bozma terimi isabetli bir tercihtir. Kanun yararına bozmada temyizdeki gibi hukuka aykırılık unsuru bozmanın şartlarından ise de; buradaki hukuka aykırılık temyizdeki her çeşit hukuka aykırılık değildir. Sadece önemli ve ağır hukuka aykırılıklardır. Ayrıca bozmanın sonuçları bakımından her iki yol arasında ciddi farklar mevcuttur. Bu nedenle bozma tabiri yerindedir.

4. TARİHSEL GELİŞİM

“Ülkemizde ceza usul ve kurallarına ilişkin bazı esasları içeren ilk metinler, 14 Şubat 1870 (13 zilkade 1286) tarihli “Divanı-ı Ahkâm-ı Adliyenin Dahili Nizamnamesinin”nin Üçüncü Faslı ve 24 Şubat 1870 tarihli “ Dersaadet ve Mülhakatı İdare-i Zabıta ve Mehâkim Nizamnamesi”nin dördüncü faslıdır. Ancak dönemine göre çağdaş ilk Ceza Muhakemeleri Kanunu, Meclisi Mebusan’ın içtimasında kanuniyeti teklif olunmak üzere meydana getirilmiş 25 Haziran 1879 (5 Recep 1296) tarihli “Usul-ü Muhakematı Cezaiye Kanunu Muvakkatı”dır; bu Kanunun aslı 1808 tarihli Fransız Ceza Usulü Kanunudur. Fransız Kanunun, bazı hükümleri değiştirilerek iktibas edilmiştir”⁶².

Kesin kararlara karşı kabul edilen kanun yararına bozma yolu 1808 tarihli Fransız Ceza Usulü Kanunundan iktibas edilerek Usulü Muhakematı Cezaiye Muvakkat Kanununa aynen alınmıştır. “Usulü Muhakematı Cezaiye Muvakkat

---

⁶¹ Kunter, Nurullah; Olağanüstü Temyiz Kanun Yolunda Reform, Ceza Adaleti Reformunun İlkeleri, Sempozyum II, Kanun Yolları, İstanbul, 1973, s.111; Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1452.

⁶² Çolak, Haluk; Taşkın, Mustafa; Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, Ankara, 2007, Önsöz.

Kanununun bu müesseseyi tanzim eden 347 ve 348. maddeleri, 17 Kasım 1808 Fransız Ceza Usul Kanunun 441 ve 442. maddelerinin tercümesinden ibarettir⁶³. 347. maddeye göre Adliye Bakanlığınca, Başsavcıya verilen emir üzerine Başsavcı, yasaya aykırı soruşturma veya kararı ceza dairesine haber verir, sonuçta yasaya aykırı işlem ve karar bozulur. Bu hükümle ceza usul hukukumuzda kanun yararına bozma ilkesi kabul edilmiştir⁶⁴. 1808 tarihli Fransız Ceza Usul Kanununda yer alan kanun yararına bozma yolunun kaynağını 3 Eylül 1791 tarihli Fransız Anayasası olduğu söylenebilir. Hâkimlerin yetkilerini aşmak suretiyle verdikleri kararların Adalet Bakanının Kral Komiseri aracılığıyla Yargıtay'a haber vermesi ile ilgili tarafların aleyhine tesir etmemek üzere bozulacağı, bu Kanunun 3. Babının 3. Kısımının 27. maddesinde belirtilmişti. Kaynağında kanun yararına bozmanın ilk amacı, hâkimlerin yetki aşımalarını ortaya çıkarmaktı⁶⁵.

1929 tarihli Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunumuza mehazı olan Alman Ceza Usul Kanununda mevcut olmayan bu kanun yolu CMUK 343. maddesinde yazılı emir ismiyle yerini almıştır. Bu defa orijinal bir şekilde düzenlenerek ilham aldığı Fransız Kanunundan da ayrılmıştır. Kanun hükümleri farklı olunca kanun yararına bozma yolunun Fransa'da ve ülkemizde uygulaması farklı olmuştur, ancak

---

⁶³ Alniak, M.İlhan; Fransız Ceza Usul Hukukunda Kanun Nef'ine Temyize Müracaat Tarikleri, MHAD, Y.3, S.4, 1969, s.83.

⁶⁴ Mol, Gürsel; Türk Hukuk Tarihi Sürecinde Yargıtay, Ankara, 2004, s.76.

⁶⁵ Alniak, M.İlhan; Fransız Ceza Usul Hukukunda Kanun Nef'ine Temyize Müracaat Tarikleri, MHAD, Y.3, S.4, 1969, s.86.

amaç aynı olduğundan uygulama bazı noktalarda birbirine yaklaşmış, bazı noktalarda birbirinden uzaklaşmıştır⁶⁶.

CMUK 343. maddesi 1936 tarihli ve 3006 sayılı Kanunun 1. maddesi ile maddenin son fıkrasına “karar hâkimi” yerine “sorgu hâkimleri kararları” ibaresi konulmuştur. 3006 sayılı Kanunun Adliye Encümeni mazbatasına göre: “343. maddenin son fıkrasına “karar hâkimi” yerine “sorgu hâkimleri kararları” ilavesi suretiyle, bu kanunda yapılan değişikliğe bu madde uydurulmuş ve bu fıkranın baş tarafına geçirilen sorgu hâkimlerinin kararları mutlak olarak yazılmak suretiyle de bu kararların bozulmasının sanıkların aleyhine tesir edeceği hükmünün tereddüde mahal kalmadan anlaşılabilmesi sağlanmıştır”. 343. maddenin son fıkrası, 1985 tarihli ve 3206 sayılı Kanunun 69. maddesi ile değiştirilerek, CMUK dönemindeki son halini almıştır⁶⁷.

5. HUKUKİ NİTELİĞİ

Doktrinde baskın görüş kanun yararına bozmanın, kesin kararlara karşı gidilen yol olması sebebiyle, olağanüstü kanun yolu olduğu yönündedir⁶⁸. Mahiyeti itibariyle kesin olan, Yargıtay’dan başka yargılama makamlarınca denetlenerek kesin

---

⁶⁶ Alniak, M.İlhan; Fransız Ceza Usul Hukukunda Kanun Nef’ine Temyize Müracaat Tarikleri, MHAD, Y.3, S.4, 1969, s.83.

⁶⁷ Bu değişikliğin gerekçesine göre: “343 üncü maddenin son fıkrasında yapılan değişiklikle ilk tahkikat ve sorgu hâkimliği kaldırılmış olduğundan, madde metninden “sorgu hâkimi kararları” cümlesi çıkartılmıştır.”; Yılmaz, Ejder; Olağanüstü Temyiz, Ankara, 2003, s.506, 507.

⁶⁸ Kunter, Nurullah;Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1452; Taner, M.Tahir; Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul,1955, s.410 vd.; Kantar, Baha; Ceza Muhakemeleri Usulü, Üçüncü Kitap, Ankara, 1957, s.401; Toroslu, Nevzat; Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s.363.

hale gelen veya temyiz edilmeksizin kesinleşen kararlarda bozdurulmasındaki fayda, kararın kesin hüküm olarak kalmasındaki faydadan daha önemli olduğunda bu yola başvurulması gerekmektedir. İşte bu nedenle, kesin hükmü kaldıran bu yol ancak ve ancak olağanüstü olabilir. Zira kanun yararına bozma incelemesinde önemli ve ağır aykırılıklarla dışındaki aykırılıklarla uğraşmanın ne sanığa ne de topluma yararı vardır.

CMUK döneminde kanun sistematüğinden hareket edilerek kanun yararına bozmanın kanun yolu olmadığını dile getiren görüşler mevcuttu, ancak CMK, kanun yararına bozmayı kuşkuya yer vermeyecek şekilde olağanüstü kanun yolları içinde düzenleyerek bu tartışmaya son vermiştir⁶⁹.

6. AMACI

Kanun yararına bozma yolunun konuluş amacı, kesinleşen karar veya hükümlerdeki hukuka aykırılıkların, toplum ve birey açısından hukuk yararına giderilmesi ve kanunların ülke içinde eşit bir şekilde uygulanmasını sağlamaktır⁷⁰. Hukuka aykırı hükmün veya kararın bozulması kuşkusuz “kanun yararına”dır⁷¹. Kanun

---

⁶⁹ Bknz, Yüce, Turhan Tufan; Türk – Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları, Ankara, 1967, s.10; Öner, Hamdi; Muhkem Kaziyeinin İstisnaları, Adalet Dergisi, S.8, 1938, s.758.

⁷⁰ CMK 309. maddesinin gerekçesinde, “ Böylece kanunun eşit uygulanması ve sanığın aleyhine olmamak koşuluyla, hukuka aykırılıkların, toplum ve birey açısından hukuk yararına giderilmesi amaçlandığı” belirtilmiştir. Bknz; YCGK,6.6.2006 tarih ve 2006/4-144, 29.5.20107 tarih ve 2007/6-112 sayılı kararları.

⁷¹ Kunter, kanun yoluna gitmemiş veya eski hale getirme istememiş kimselerin de lehlerine sonuç alabilmek için Bakanlıktan Başsavcılığa yazılı emir vermesini istemeleri durumunda bu yolun “kanun yararına olmadığını” belirtmektedir; Kunter, Nurullah; Olağanüstü Temyiz Kanun

yararından maksat, hukuk dünyasında oluşan aykırılığın tespit edilerek kanunun doğru uygulanması sağlayarak toplum ve sanık açısından da adalet duygusunu tatmin etmektir.

Kanun yararına bozmanın bir diğer amacı hâkim ya da mahkemenin, kanunun uygulanmasında yaptığı hata üzerine dikkatini çekerek, benzer olayda uyanık bulunmalarını ve aynı şekilde hatalı karar vermemelerini sağlamaktır⁷².

Kanun yararına bozma yolunun konuluş amaçlarından birinin de, aynı kanunun yurdun değişik yerlerinde değişik şekillerde uygulanmasını önleyerek yurt çapında uygulama birliğini sağlamak olduğu söylenebilir.

7. FAYDA VE ZARARLARI

Yargılama makamlarının Yargıtay'dan geçmeden kesinleşen kararlarının, Yargıtay incelemesinden geçerek sanık lehine hatayı giderip sanığın haklarının korunması⁷³ ve hukukun üstünlüğünün ve içtihat birliğinin sağlanması yönünden kanun yararına bozma faydalıdır. Kanun yolları konusunda bilgisi olmayan hükümlüler açısından, yargılamanın yenilenmesi sebepleri de yok ise başvurulacak

---

Yolunda Reform, Ceza Adaleti Reformunun İlkeleri, Sempozyum II, Kanun Yolları, İstanbul, 1973, s.115.

⁷² Çağlayan, Muhtar: Yazılı Emrin Hukuki Niteliği, Kabulü Nedeni ve İşleyiş Tarzı Üzerinde İnceleme, Yargıtay Dergisi 1975/2, s.33

⁷³ Kunter, sanık lehine değişikliğin ikinci planda bir fayda olduğunu, olağanüstü temyiz yolunun kanun yararına yapılmakta ve sanığın bundan faydalanması sadece onun bir sonucu olarak kabul edildiğini ifade etmektedir, Kunter, Nurullah; Olağanüstü Temyiz Kanun Yolunda Reform, Ceza Adaleti Reformunun İlkeleri, Sempozyum II, Kanun Yolları, İstanbul, 1973, s.113.

tek yol kanun yararına bozmadır. Bu nedenle bu yol, infaz edilen hükmün sanık lehine bozulması işlevine de sahip olduğundan hükümlü için önemli bir güvencedir.

Ceza Muhakemesi Kanununun görüşüldüğü Türkiye Büyük Millet Meclisi adalet alt komisyonunda kanun yararına bozmanın istinaf mahkemeleri arasındaki içtihat farklılığını giderecek bir mekanizmaya sahip olup olmadığı ve istinaf mahkemelerine gitmeksizin kesinleşen dosyalar arasındaki içtihat ayrılığını giderecek bir mekanizma olup olmadığı tartışılmıştır⁷⁴. İstinaf kanun yolu işlemeye başladığında kanun yararına bozma yurtda içtihat birliğinin sağlanması açısından önemli bir rol üstlenecektir. Farklı bölge adliye mahkemeleri tarafından verilen aynı konuyu ilgilendiren çelişkili kararların bu yolla Yargıtay denetiminden geçmesi, içtihat birliğini sağlamaya hizmet edecektir⁷⁵.

“Buna karşılık bu yol yargının kesinlik otoritesine ters düştüğünden ve bazen ilgililer aleyhine sonuç doğurduğundan zararlıdır. Yargılama uyumsuzluğu yarıp atma olduğuna göre, bir an gelip kararları kesinleşmiş saymak zorunludur. Kesin verilmiş veya sonradan kesinleşmiş karar demek, elbet hatasız karar demek değildir, ancak bazı hatalara göz yummak zorunludur”⁷⁶. Kanun yararına bozma kanun yolu ile istinaf veya temyiz incelemesi tabi tutulmayan hükümlerin, Yargıtay’da incelenmesinin önü açılmakta, bozma sonrasında da bazı durumlarda ilk derece

---

⁷⁴ Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Tutanaklarla Ceza Muhakemesi Kanunu, Ankara, 2005, s.1001 vd.

⁷⁵ Kunter, Nurullah;Yenisey, Feridun; Nuhoglu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1460.

⁷⁶ Kunter, Nurullah;Yenisey, Feridun; Nuhoglu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1453.

mahkemesinde yeniden yargılama yapılmaktadır. Bu durum bazı hükümlerin kesin nitelikte kabul edilmesindeki amaç ile çatışmaktadır. Yargıtay’ca mahkeme kararının CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendi uyarınca bozulduğu durumlarda da ileride anlatacağımız üzere bozma sonuç itibariyle sanık aleyhine olabileceğinden sanık yönünden de güvencesizdir.

Zararlı yönleri olmakla birlikte kanun yararına bozma, ülkemizde lüzumlu ve hatta zaruri olan bir kanun yoludur. Kanuna aykırı biçimde verilen birçok kararın bozulmasını ve dolayısıyla ceza davasının yürütülmesini mümkün kılmakta ve haksızlıkları önlemektedir⁷⁷.

8. KANUN YARARINA BOZMA VE ADİL YARGILANMA HAKKI

“Adil yargılanma hakkı, uyuşmazlığın olanaklar ölçüsünde gerçekleri yansıtabilmesi için, uyuşmazlığın tarafları arasında fiili ve hukuki bir fark gözetmeksizin iddia ve savunmaların eşit ölçülerde ve karşılıklı olarak yapıldığı bir yargılama olarak tanımlanabilir”⁷⁸. “Adil yargılanma hakkı, hak arama özgürlüğü içinde yer alır. Başka bir anlatımla, hak arama özgürlüğü asıl kavram, adil yargılanma hakkı ve yargılama makamı açısından adil yargılama yapma görevi, hak arama özgürlüğünün uygulamaya yönelik uzantısıdır”⁷⁹.

Adil yargılanma hakkı, çeşitli insan hakları metinlerinde yer almaktadır. Örneğin, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 8, 9,10 ve 11. maddelerinde,

---

⁷⁷ Çağlayan, Muhtar; Yazılı Emrin Hukuki Niteliği, Kabulü Nedeni ve İşleyiş Tarzı Üzerinde İnceleme, Yargıtay Dergisi, 1975/2, s.33

⁷⁸ Donay, Süheyl; İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku, 1982, s.41

⁷⁹ Zabunoğlu; Yahya Kemal; Adil Yargılanma Hakkı ve İdari Yargı, Yargı Reformu 2000 Sempozyumu, İzmir, 2000, s. 316.

Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin “ Adil Yargılanma Hakkı” başlıklı 14. maddesinde, yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin “Adil Yargılanma Hakkı” başlıklı 6. maddesinde hakka ilişkin hükümler bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesindeki adil yargılamaya ilişkin hak ve ilkelerden bir kısmı açıkça maddede belirtilmiş, bir kısmı ise bu maddenin hukuk devleti ve demokratik toplum için sahip olduğu özel yer nedeniyle, geniş yorumla madde hükmüne zımnen dâhil unsurlar olarak Mahkeme tarafından saptanmıştır⁸⁰. “AİHS’nin 6. maddesi hükmünün, hukukun üstünlüğü ilkesini de içerdiği genellikle kabul edilmektedir ki, böyle olması doğaldır. 6. maddede tanımlanan hak, kuşkusuz demokratik hukuk devletinin temel gereksinimlerini karşılamaktadır”⁸¹.

AİHS 6. maddesinde herkese, Kanunla Kurulmuş Yetkili Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Önünde Yargılanma Hakkı, Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı, Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Davaların Aleni Surette Görülmesi ve Kamuya Açık Yargılama Hakkı, İsnadı En Kısa Sürede Anladığı Dilde Öğrenme Hakkı, Savunmasını Hazırlamak İçin Gerekli Zaman ve Kolaylıklara Sahip Olma Hakkı, Bizzat ya da Müdafii Aracılığı ile Kendini Savunma Hakkı, Tanık Dinletme ve Sorgulama Hakkı, Tercümandan Ücretsiz Yararlanma hakkı tanınmıştır.

Kişisel ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 14. maddesinde bir suçtan dolayı mahkûm olan kimsenin mahkûmiyetinin ve aldığı cezanın daha yüksek bir yargı organında incelenmesini isteme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmiştir. AİHS’nin

---

⁸⁰ Inceoğlu, Sibel; İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, İstanbul, 2002, s.4; Çelik, Adem; Adil Yargılanma Hakkı, Ankara, 2007, s.29.

⁸¹ Zabunoğlu; Yahya Kemal; Adil Yargılanma Hakkı ve İdari Yargı, Yargı Reformu 2000 Sempozyumu, İzmir, 2000, s. 316.

6. maddesinde kanun yollarına başvuru hakkı adil yargılama hakkı kapsamında düzenlenmemiştir. Ancak 22.11.1984 de imzalanan 01.11.1988’de yürürlüğe giren sözleşmeye ek 7 nolu protokolün 2, 3 ve 4. maddeleri adil yargılanma ilkesine yeni düzenlemeler getirmiş olup, bu protokol Türkiye tarafından imzalanmış, ancak henüz onaylanmamıştır. Ek 7 nolu protokolün 2. maddesinde cezai konularda iki dereceli yargılama hakkı, 3. maddesinde adli hata halinde tazminat hakkı, ek 7 numaralı protokolün 4. maddesinde aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı düzenlenmiştir.

Protokolün 2. maddesi şu şekildedir;

“ Ceza konularında iki dereceli yargılama hakkı

1.Bir mahkeme tarafından cezai bir suçtan mahkum edilen her kişi, mahkûmiyet ya da ceza hükmünü daha yüksek bir mahkemeye yeniden inceletme hakkını haiz olacaktır. Bu hakkını kullanması, kullanabilme gerekçeleri de dahil olmak üzere, yasayla düzenlenir.

2.Bu hakkın kullanılması, yasada düzenlenmiş haliyle önem derecesi düşük suçlar bakımından ya da ilgilinin birinci derece mahkemesinin en yüksek mahkemede yargılandığı veya beraatını müteakip bunun temyiz edilmesi üzerine verilen mahkûmiyet hallerinde istisnaya tabi tutulabilir”. İki dereceli yargılama hakkı ile ilgili olarak bu hak, ek protokol ile getirilmeseydi dahi adil yargılama hakkının geniş yorumu içerisinde mütalaa edilebilirdi. Nitekim AİHM de kararlarında sözleşmenin 6. maddesini geniş yorumlamaktadır ⁸².

---

⁸² Özdek, Yasemin; Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye, Ankara,2004, s.198; İnan, Kubilay; Ceza Yargılamasında Yasa Yolları, Ankara, 2006, s. 36.

7 No’lu Prokotokol’ün 2. maddesi ile devletler yalnızca ceza davaları için böyle bir yükümlölük altına girmiş bulunmaktadırlar. Bu husus hem “sorumluluğun saptanması” hem de “mahkûmiyet hükmü” bağlamında yer alan bir gerektir. İkinci derece yargılamasının düzenlenmesi şekli ve koşulları ulusal mevzuata bırakılmıştır⁸³. Ceza muhakemesi hukukumuzda gerek 1412 sayılı CMUK, gerekse 5271 sayılı CMK, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 7 numaralı Ek protokolü ve BM İnsan Hakları Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’ne uygun şekilde kanun yoluna başvuru hakkını içeren hükümler getirmiştir.

Adil yargılanma hakkı, ceza yargılamasında da sanığın sahip olduğu bir hak olması nedeniyle Ceza Muhakemesi Kanunundaki düzenlemeler adil yargılanma hakkıyla doğrudan ilişkilidir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde sayılan hakların gereklerine uygun olarak CMK’da ayrıntılı düzenlemelere yer verilerek adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinin uygulamasında muhakeme bir bütün olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle maddede belirtilen hak ve ilkeler ilk derece mahkemelerinde gerçekleştirilen muhakemeler bakımından olduğu gibi, kanun yolu muhakemeleri için de geçerlidir⁸⁴. Muhakemenin bir bütün olarak ele alınmasının doğal sonucu olarak muhakemenin ilk aşamasında ihmal edilen güvence daha sonraki aşamalarda telafi edilmişse veya telafi edilme imkânı tanınmışsa sözleşmeye

---

⁸³ Gölçüklü, Feyyaz; Gözübüyük, Şeref; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Ankara, 2004, s. 312.

⁸⁴ Karakehya, Hakan; Ceza Muhakemesinde Duruşma, Ankara, 2008, s.40.

aykırılıktan bahsedilemeyecektir⁸⁵. İşte bu noktada 6. madde sayılan ve adil yargılanma hakkı içinde değerlendirilen haklarından biri veya bir kaçının ihlal edilerek yapılan ilk derece muhakemesi sonunda temyiz veya istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararlara karşı adil bir yargılamanın sağlanması için başvurulacak yollardan biri kanun yararına bozmadır. Kanun yararına bozma yolu ile 6. madde sayılan haklara yönelik ihlal, sanık lehine giderilmiş olacaktır ki bu sanık için önemli bir güvencedir. Kanımızca 6. maddede sayılan haklara yönelik ihlali, kanun yararına bozmanın şartlarından olan “hukuka aykırılık” içinde değerlendirilmelidir. Söz konusu hakların ihlali durumunda kanun yararına bozma yolunu başvurulduğunda Yargıtay’ca hüküm CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendi uyarınca bozulmalıdır. Zira 6. maddenin ihlali, mahkûmiyet hükmünün davanın esasını çözmeyen yönüne ilişkindir. Ayrıca belirtmek gerekir ki savunma hakkının kaldırılmasına veya kısıtlanması sonucu doğuran usuli işlemler madde metninde yeniden yargılamayı gerektiren bozma nedeni olarak bizzat sayılmıştır. Uygulamada Yargıtay da 6. maddede sayılan hakların ihlali anlamına gelen duruşma yapılması zorunluluğuna uyulmaması ve savunma hakkı kısıtlanması, sanığın yokluğunda duruşma yapılması ve savunmasının alınmadan karar verilmesi, zorunlu müdafinin yokluğunda duruşma yapılması gibi hukuka aykırılıkları⁸⁶ kanun yararına

---

⁸⁵ Inceoğlu, Sibel; İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, İstanbul, 2002, s.6,7.

⁸⁶ “...Sanığın sorgusunun CMY'nın 147. maddesine uygun olarak yapılmaması, suç niteliğinin değişmesi halinde anılan Yasanın 226. maddesine uygun olarak ek savunma hakkının verilmemesi, Yasanın 216. maddesi uyarınca hükümden önce son sözün hazır bulunan sanığa verilmemesi, ilk bakışta bu usul işlemlerine örnek olarak verilebilirse de, bentte kast edilen usul işlemleri bununla sınırlı değildir. Ancak bendin bu hükmünü, her tür usul işlemi şeklinde değil,

bozma yolunda tespit ettiğinde hükmü sanık lehine yeniden yargılama yapılması için bozmaktadır⁸⁷.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararları akit devletler için bağlayıcı niteliktedir. Ancak kararlar akit devletler mahkemelerinin kararlarını ortadan kaldırmaz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları sadece sözleşmeye aykırılığın tespiti niteliğindedir. Bundan sonra sözleşmenin 46. maddesindeki “ Akit devletler, taraf oldukları davalarda mahkemenin nihai kararlarına uymayı taahhüt ederler” hükmü uyarınca akit devletlerin aktif olarak ihlalle ilgili sözleşmeye uyarlığı sağlamaları gerekir. Kimi zaman bu eski hale getirme, eski hale getirmenin mümkün olmadığı durumlarda tazminat ödeme ile mümkün olmaktadır. Eski hale getirme de yeniden yapılacak yargılama ile mümkün olacaktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararının yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak sayılması birçok Avrupa devletlerinde olduğu gibi ülkemizde de 4928 sayılı yasanın 6. maddesi ile İdari Yargılama Usul Kanunun 53. maddesinde, 4793 sayılı yasanın 1. maddesi ile Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunun 445. maddesinde yapılan değişiklikler ve CMK’nın 311. maddesinin ikinci fıkrasında yapılan düzenleme ile kabul edilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi iç hukukumuzun bir parçasına olduğundan ve AİHS 46. maddesi uyarınca AİHM kararları bağlayıcı olduğundan

---

sanığın hukuki durumunu etkileyen veya değiştirme olasılığı bulunan usul işlemi olarak yorumlamak gerekmektedir, aksi kabul her türlü yasaya aykırılığı bu kapsamda değerlendirme sonucunu doğurur ki, bu da yasa yararına bozma kurumunun ve yasa koyucunun amacı ile bağdaşmayan bir çözüm olacaktır.”; CGK, 2006/7-156 E, 2006/151 K.

⁸⁷ 1. CD. 24.4.2010 tarih ve E.2006/2268, K.2006/1570; 2. CD. 19.09.2005 tarih ve E.2005/8203, K.2005/18255; 11. CD. 25.05.2006 tarih ve E.2006/1860, K.2006/4715; 7. CD. 29.3.2006 tarih ve E.2005/11620, K.2006/2807.

AİHM'in sözleşmeye aykırılık kararı aynı zamanda hukuka aykırılığın tespiti anlamındadır. Bu durumda AİHM ihlal kararlarının yargılamanın nedeni olarak sayılmış olması ve kanun yararına bozmanın da hukuka aykırılığın ortadan kaldırılabilmesi için son başvurulması gereken yol olması nedeniyle yargılamanın yenilenmesi talebi reddedildiği takdirde kanun yararına bozma yolu işletilebilir.

II. KANUN YARARINA BOZMANIN ŞARTLARI

1. KANUN YARARINA BOZMAYA KONU OLABİLECEK BİR KARAR VEYA HÜKÜM OLMALI

Karar tabiri geniş manada, mahkemeler tarafından verilen ve ceza davasını neticelendiren nihai hükümler ile bütün ara kararlarını, soruşturma sırasında sulh ceza hâkimleri tarafından verilen kararları ve soruşturma veya kovuşturma evrelerinde yetkili hâkim veya mahkeme tarafından verilen koruma tedbiri kararlarını kapsamaktır⁸⁸. Kanun da hangi tür karar veya hükümler aleyhine kanun yararına bozma yoluna başvurulacağı belirtilmemiştir. Olağanüstü ve istisnai olma özelliğinden dolayı kanun yararına bozma yoluna başvurulabilmesi için, mahkemelerin asıl ceza davasını çözmeye devam etmesinin artık imkânsız hale gelmiş olması ve hukuka aykırılığın ortadan kaldırılabilmesi için kanun yararına bozma yolundan başka imkân bulunmaması gereklidir⁸⁹.

CMK 309. maddesinde istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hüküm tabirini asıl veya tali cezai uyuşmazlığına ilişkin, bir ceza mahkemesinden verilen esasî doğrudan veya dolaylı olarak çözen veya

---

⁸⁸ Taner, M.Tahir; Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1955, s.231.

⁸⁹ Bknz; 29/12 26.10.1932 gün ve 29/12 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı.

çözmeyen hüküm veya karar olarak anlamak gerekir. Bu nedenle ceza yargılamasında verilmiş her karara karşı kanun yararına yoluna gidilemez.

Ceza yargılamasında itham ve savunma, toplum adına bir “eylem”le sonuçlanır; Bu “hüküm”dür⁹⁰. Hüküm (son karar), hâkimin soyut hukuk kurallarını somut olaya uygulayarak, uyuşmazlığı doğrudan çözen ve hâkimin davadan elini çekmesi sonucunu doğuran, karardır. Hükmün konusu, iddianamede unsurları belirtilen suçu oluşturduğu ileri sürülen fiil ve bu fiilin failidir(CMK 225, f.1). CMK 223. maddesine göre hüküm, beraat, mahkûmiyet, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın reddi, düşme ve güvenlik tedbiri karardır. Adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararları da kanun yolu açısından hüküm sayılmıştır. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, güvenlik tedbiri ve mahkûmiyet kararları uyuşmazlığın çözümüne; davanın düşmesi ve davanın reddi kararları ise uyuşmazlığın çözülemez olduğuna ilişkin hükümlerdir. Ancak 3.6.1936 gün ve 129/11 sayılı İçtihadı Birleştirme kararında ise, zamanaşımı, af ve davadan vazgeçme gibi düşme sebeplerine dayanılarak verilen kararların davanın esasını halleden kararlardan olduğu belirtilmiştir. CMK 223. maddesinde sayılan tüm hükümler kanun yararına bozmanın konusunu oluşturmaktadır.

Kanun” mahkeme kararı” derken sadece dar manada ceza muhakemesinin göz önünde tutmuşsa da, diğer ceza davalarının muhakemesinde davalardaki uyuşmazlıkların esasını çözen şartla tahliye ve müsadere ilişkin mahkeme kararlarına karşı da kanun yararına bozma yoluna başvurulabilir⁹¹. Ceza mahkemelerinin

---

⁹⁰ Erem, Faruk; Diyalektik Açından Ceza Yargılaması Hukuku, AÜHFD, C.34, S.1, Ankara, 1978, s.4, 5.

⁹¹ CGK. 01.05.2001 tarih ve 2001/1-69 E, 2001/74 K.

yargılama sonunda eylemin suç değil de kabahat olması nedeniyle verdikleri idari yaptırım kararları⁹² ile icra ceza mahkemelerinin disiplin hapsi ve tazyik hapsi kararlarına⁹³ karşı da kanun yararına bozma yoluna gidilebilir.

A. KANUN YARARINA BOZMAYA KONU OLMAYAN KARARLAR

a. Yargılama Sırasında Verilen Ara Kararları ve İtiraza Tabi Olan Hâkim Kararları

Kanun yararına bozma yoluna başvurabilmesi için hâkim veya mahkemelerin asıl ceza davasını çözmeye devam etmesinin imkânsız haline gelmesi ve hukuka aykırılığın giderilebilmesi için bir yolun bulunmaması gerekir. Bu nedenle itiraza veya temyiz kanun yoluna tabi olup, itiraz veya temyiz konusu yapılmayan hâkim veya mahkeme kararları aleyhine kanun yararına bozma yoluna başvurulamaz. Tutuklama⁹⁴, adli kontrol gibi kararlar hâkim veya mahkeme tarafından geri alınması mümkün olduğundan kanun yararına bozma konusu yapılamazlar.

Duruşmanın devamı sırasında verilen ara kararları, esas hükümle birlikte temyize tabi olduklarından cihetle kesin nitelikte değildirler, bu itibarla kanun yararına bozma konusu olamazlar⁹⁵.

---

⁹² CGK. 18.09.2007 tarih ve 2007/8-206 E, 2007/179 K.

⁹³ 16. HD. 27.10.2008 tarih ve 2008/6696 E, 2008/6744 K ; 16. HD. 03.10.2007 tarih ve 2007/3139 E, 2007/3503 K.

⁹⁴ Ceza Genel Kurulu 29.1.1945 tarihli ve 19 sayılı kararı ile tutuklama kararına karşı kanun yararına bozma yoluna gidilemeyeceğini belirtmiştir; Öner, Hamdi; Muhkem Kaziyenin İstisnaları, Adalet Dergisi, S.8, 1938, s.758.;

⁹⁵ Çağlayan, Muhtar: Yazılı Emrin Hukuki Niteliği, Kabulü Nedeni ve İşleyiş Tarzı Üzerinde İnceleme, Yargıtay Dergisi 1975/2, s.35.

b. Durma Kararları

CMUK durma kararlarını hüküm olarak kabul edilmekte idi (CMUK m. 253 f.2). Ancak CMK, durma kararlarını hüküm olarak kabul etmemiştir. “Durma kararı uyuşmazlığın esasını çözmediği gibi esasla ilgili bir değerlendirme de içermez. Durma kararı henüz muhakeme bitmeden de verilebilecek kararlardan olduğundan ve çok defa da böyle verildiğinden, hüküm değildir”⁹⁶. Bu nedenle durma kararları itiraza tabidir. Durma kararı kesinleşmeden kanun yararına bozma yoluna başvurulamaz. Zira hukuka aykırılığın itiraz kanun yolu ile giderilebilmesinin imkânı vardır. Kanımızca, durma kararlarının temyiz başvurusunda hukuka aykırılığı ileri sürülebileceğinden kanun yararına bozma yoluyla bozdurulmasında yarar yoktur. Uygulamada Yargıtay, durma kararlarına karşı kanun yararına bozma yoluna gidilebileceğini kabul etmiştir⁹⁷.

c. Madde ve Yer İtibariyle Verilen Yetkisizlik Kararları

Görevsizlik(madde itibariyle yetkisizlik) ve yetkisizlik kararları da hüküm niteliğinde değildir. Bu kararlar yargılamayı sonlandırmaz, yargılamayı sadece başka bir yargılama merciine taşır. Yargılamaya görevli veya yetkili mahkemede devam edilir. Görevsizlik ve yetkisizlik kararlarına karşı itiraz kanun yolunun öngörölmüş olması ve olumlu veya olumsuz görev veya yetkisizlik uyuşmazlıklarına ilişkin özel hükümler getirilmiş olması, yine görev hususunun temyiz aşamasında ileri

---

⁹⁶ Kunter, Nurullah; Temyiz Kanun Yolunda Reform, Ceza Adaleti Reformunun İlkeleri, Sempozyum II, Kanun Yolları, İstanbul, 1973, s.81.

⁹⁷ 3. CD. 09.02.2009 tarih ve 2008/16885 E, 2009/1792 K; 5. CD. 26.12.1991 tarih ve 1991/5148 E, 1991/5668 K; 4. CD. 20.02.2007 tarih ve E.2006/8658, K.2007/1751 sayılı kararları.

sürülebilme imkânı olduğundan bu kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilemez.

d. Yok Hükmündeki Kararlar

Yok hükmündeki kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna başvurulamaz. Yok hükmünde karar hukuk dünyasında sonuç doğurmayacağından olağanüstü yolla denetlenmesi de düşünülemez. Örneğin, temyiz kanun yoluna tabi bir hükme karşı itiraz yoluna başvurulduğu takdirde itiraz merciinin kendisini görevli sayarak başvuruya ilgili karar vermesi halinde karar hukuki değerden yoksun olduğundan kanun yararına bozmanın konusu olamayacaktır⁹⁸. Uygulamada Yargıtay da yok hükmündeki kararlara karşı kanun yararına bozma taleplerini reddetmektedir⁹⁹.

e. Kovuşturmama Kararına Karşı Yapılan İtirazın Reddi veya Kabulüne Dair Ağır Ceza Mahkemesi Başkanının Verdiği Kararlar

Doktrinde¹⁰⁰ kanunun, kanun yararına bozma yoluna gitmeyi sadece mahkeme kararları ile ilgili olarak düzenlediğinden Cumhuriyet Savcısının kovuşturmama kararına karşı açılan kovuşturma davasında ağır ceza mahkemesi başkanının verdiği ret kararı aleyhine, mülga Kanun dönemindeki uygulamanın aksine, bu yola başvurulamayacağı ileri sürülmüştür. Uygulamada kovuşturmama kararına karşı ağır

---

⁹⁸ CGK.,17.7.2007 tarih ve 2007/6-165 E, 2007/169 K.

⁹⁹ 16. HD. 20.05.2008 tarih ve 2008/2080 E, 2008/3576 K; Yargıtay Kararlar Dergisi, C.34, S.11, s.2195 vd., Ankara, 2008; 3. CD. 18.11.2005 tarih ve 2005/11038 E, 2005/22691 K; Yargıtay Kararlar Dergisi, C.32, S.3, s. 497 vd., Ankara, 2006.

¹⁰⁰ Toroslu, Nevzat; Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s.367; Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Bası, İstanbul, 2006, s.1457.

ceza mahkemesinin verdiği ret veya kabul kararı Yargıtay ceza dairelerince incelenmektedir¹⁰¹. Bu kararlar Yargıtay’ca uyuşmazlığın esası ile ilgili bir değerlendirme içermediğinden uyuşmazlığın esasını çözmeyen karar olarak değerlendirilmekte ve CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendi uyarınca sanık aleyhine bozma kararları verilmektedir¹⁰². CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendi, CMK 223. maddesinde sayılan ve uyuşmazlığı esasını çözmeyen kararların bozulması halinde mahkemece lehe ve aleyhe yeniden bir karar verileceğı hükme bağlanmıştır. Kovuşturmama kararına karşı ağır ceza mahkemesi başkanının verdiğı karar bir hâkimlik kararı olup, CMK 223. maddesinde sayılmamıştır. CMK 223. maddesinde sayılan ve uyuşmazlığın esasını çözmeyen kararlar mahkeme kararlarıdır. Bu nedenle bir kararın kıyasen 309. maddenin 4. fıkrasının (a) bendi kapsamında değerlendirilebilmesi için mahkeme kararı olması gerekir. İşte bu nedenle kovuşturmama kararına karşı ağır mahkemesi başkanının verdiğı karar kanun yararına bozmaya konu olamaz.

---

¹⁰¹ CGK. 04.12.2007 tarih ve 2007/2-247 E, 2007/257 K; 1.CD. 10.09.2008 tarih ve 2008/7057 E, 2008/6413; 10. CD. 24. 10. 2005 tarih ve 2005/6297 E, 2005/13827 K; 4. CD. 14. 11.2007 tarih ve 2007/9636 E, 2007/9375 K.

¹⁰² 4. CD. 04.12.2007 tarih ve 2007/8658 E. 2007/10300 K, 9. CD. 09.06.2008 tarih ve 2008/6291 E, 2008/7456 K; Yargıtay Kararlar Dergisi, C.34, S.9, s.1862 vd., Ankara, 2008; 11.CD., 18.10.2006, E.2006/5979-8293; 4.CD., 04.10.2006, 2006/5192-14875; Kuyucu, Aydın; Kanun Yararına Bozma, Ankara, 2009, s.627, 628.

f. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararları

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına karşı kanun yararına bozma yoluna gidilemez. Zira ortada henüz açıklanmış bir “hüküm” yoktur. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı itiraz kanun yoluna tabi olup, itiraz yolunda da sadece CMK 223. maddesinin 8. fıkrasında sayılan şartların oluşup oluşmadığı incelenmektedir. Yani hükmün, usul hukukuna ve maddi hukuka aykırı yönleri incelenmemektir. Hükümün içeriğindeki hukuka aykırılıklar ancak hükmün hukuken varlık kazanması halinde olağan ve olağanüstü kanun yolları denetimine konu olabileceğinden, henüz hukuken varlık kazanmayan bir hükmün ne olağan ne de olağanüstü kanun yolu denetimine konu olması mümkün değildir. Bu nedenle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları kanun yararına bozmaya konu olmaz¹⁰³.

2. İSTİNAF VEYA TEMYİZ İNCELEMESİNDEN GEÇMEKSİZİN KESİNLEŞMİŞ OLMAK

CMK 309. maddesine göre kanun yararına bozma yolunun şartlarından biri de hâkim veya mahkeme kararının istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşmiş olmasıdır. Temyize veya istinafa tabi olan hükümler, temyiz veya istinaf süresi içinde istinaf veya temyiz yoluna başvurulmadığında veya temyizden feragat edilirse hüküm kesinleşir. Yargıtay incelemesinden geçmeme, verildiği anda kesin olan bir karar ilişkin olabileceği gibi, temyiz veya istinaf yolu açık olmayan bir karara ilişkin de olabilir. Ancak bölge adliye mahkemeleri henüz faaliyete geçmediğinden kesinleşme koşulunu şu an için temyiz incelemesinden geçmeyen

---

¹⁰³ CGK. 07/04/2009 tarih ve 2009/6-67 E, 2009/84 K.

kararlara ilişkin aramak gerekecektir. Belirtmek gerekir ki, kanun yararına bozma yoluna başvurulması için karar veya hükmün kesin olarak verilmiş olması yeterli olmayıp, karar veya hükmün temyiz veya istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşmesi gerekir.

5320 sayılı yasanın 8. maddesi uyarınca yürürlükte bulunan 1412 sayılı CMUK'un 305. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, on beş yıl veya daha yukarı hürriyeti bağlayıcı cezalara ait hükümler kendiliğinden (re'sen) temyize tabi olup, aynı fıkranın 1, 2 ve 3. bentleri uyarınca, iki milyar liraya kadar (iki milyar dâhil) para cezalarına dair olan hükümler ve yukarı sınırı on milyar lirayı geçmeyen para cezasını gerektiren suçlardan dolayı verilen beraat hükümleri ile yasalarda kesin olduğu belirtilen hükümler kesin niteliktedir. Buna karşın Yargıtay Ceza Genel Kurulu 04.10.1993 gün ve 187-227 sayılı kararında kesin nitelikteki hükümlerin dahi, suç vasfına yönelik temyiz halinde, bu hususla sınırlı biçimde Yargıtay denetimine tabi olduğunu bu nedenle kesin kararların da ilgililere tebliğ edilerek kesinleştirilmesini kabul etmiştir. Kesin kararlardaki mahkûmiyet hükmüne ek olarak verilen güvenlik tedbirlerine hükmedilmesine ilişkin kararın da, diğer yönleri itibariyle kesin olan hükme her yönüyle temyiz edilebilirlik vasfını kazandırdığı doktrin ve uygulamada kabul edilmiştir. Otomatik temyize tabi hükümlerde ilgililer kanun yoluna başvurmaları dahi re'sen Yargıtay incelemesinden geçtiklerinden kanun yararına bozmanın konusu olmazlar¹⁰⁴.

Kanun yararına bozma yoluna başvurulması düşünülen kararlarda Anayasa'nın 40/2, CMK 34/2, 231/2 ve 232/6 maddeleri uyarınca kanun yolunun türü, süresi, mercii ve şeklinin doğru bir şekilde gösterilmesi gerekmektedir. Aksi

¹⁰⁴ 1. CD. 2006/2712 E, 2006/1920 K; YKD, C.32, S.8, s.1331, Ankara, 2006.

takdirde hüküm veya kararın kesinleşmediği kabul edilmelidir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2009/7-133 E, 2009/204 K. sayılı kararında hükümde kanun yolu süresinin doğru bildirilmesine karşın kanun yolunun “Temyiz” yerine “İtiraz” olarak bildirmesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin “Adil Yargılanma Hakkını” düzenleyen 6. maddesine, sözleşmeye Ek 7 Nolu Protokolün 2. maddesine, 2709 sayılı T.C. Anayasası’nın 40/2. maddesine ve 5271 sayılı CMK’nın 34/2, 231/2 ile 232/6. maddelerine açıkça aykırılık oluşturduğunu belirterek kanun yolunun yanlış bildirilmesi ile kanun yolunun bildirilmemesinin eşdeğer olduğu vurgulanmıştır.

Hüküm veya kararın kesinleşmesinde dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da ilgililere usulüne uygun bir tebligatın yapılıp yapılmadığıdır¹⁰⁵. Zira Tebligat Kanunu hükümlerine uygun yapılmayan tebligat kesinleşmeyi önleyeceğinden bu karar veya hükümler için kanun yararına bozma yoluna başvurulamayacaktır¹⁰⁶.

3. HUKUKA AYKIRILIK

Kanun, kanun yararına bozma yoluna gitme sebeplerini tek tek göstermemiş, sadece hukuka aykırılıktan bahsetmiştir. CMK’da, CMUK’daki “kanuna aykırılık” terimi yerine “hukuka aykırılık” terimini kullanması kuşkusuz isabetli olmuştur. Hukuka aykırılık “bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması”dır. Hukuka aykırılık maddi veya muhakeme hukukuna aykırılık şeklinde ortaya çıkabilir. Bir hukuk normunun uygulanmaması ya da yanlış uygulanmasını saptarken hâkimin hükme varırken hukuka uygunlukla bağımlı olmasına bakılır. Bu bağımlılık

---

¹⁰⁵ 1. CD. 2006/2267 E, 2006/1578 K; YKD, C.32, S.7, s.1143, Ankara, 2006.

¹⁰⁶ CGK, 2008/4-165 E, 2009/18 K; 2008/10-101 E, 2008/113 K; 2007/4-200 E, 2007/219 K.

ise, yalnızca yasanın yorumunda ve somut olayın yasa kapsamına alınmasında değil; aynı zamanda somut olaya ilişkin saptamalarda, yargıcın hareket ve değerlendirme alanları içinde de vardır¹⁰⁷. Kanun yararına bozma şartlarından olan “hukuka aykırılık” ile temyiz nedeni olan “hukuka aykırılık” arasında nitelik olarak bir fark yoktur. Ancak kanun yararına bozma yoluna konu olabilecek haller ciddi, esaslı yanlışlıklar ve esasa etkili usul hatalarıdır ¹⁰⁸. Bu nedenle temyiz kanun yolunda bozma konusu yapılan hukuka aykırılıkların tümünün kanun yararına bozma yolunda incelenmesine imkân yoktur¹⁰⁹.

Kanun yararına bozma yolunda maddi olaya ilişkin tespitlerin doğru olup olmadığına irdelemek kural olarak Yargıtay’ın görevi değildir, ilk derece mahkemesi hâkimi, delillerin değerlendirilmesinde serbesttir. Ancak, bazı durumlarda maddi olaya ilişkin tespit ile hukuki değerlendirmenin mantıklı olarak birbirinden ayrılması mümkün değildir¹¹⁰. Örneğin, yerel mahkemenin, sanığın yaşı 18 yaşından küçük olmasına rağmen 18 yaşını tamamlamış gibi bir saptama yaparak mahkûmiyet hükmünde TCK 31. maddesini uygulamaması açık ve esaslı bir hukuka aykırılıktır.

---

¹⁰⁷ Keskin, Serap; Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, İstanbul, 1997, s.205,206.

¹⁰⁸ İBK, 26.10.1932 tarih ve 29/12 sayılı karar, Yılmaz; Ejder; Olağanüstü Temyiz, Ankara,2003, s.568.

¹⁰⁹ “...Yargıtay’ın olağan yasa yolu olan temyiz denetimi sırasında yasaya ve yargısal kararlara dayalı olarak gerçekleştirdiği uygulamaların tümünün, yasa yararına bozma kurumunda da geçerli olduğu söylenemez.” CGK, E.2006/10-151, K.2006/157.

¹¹⁰ Zafer, Hamide; Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Sebebi Olarak Emredici Usul Kurallarına Aykırılık, Prof. Dr. Aydın Aybay’a Armağan, İstanbul, 2004, s.337.

Buna karşın, maddî bir meselede verilen ve sadece o davayı ilgilendiren karardaki hatanın belirtilmesinde "kanun yararı" yoktur¹¹¹.

Kanun, 309. maddede hangi tür hukuka aykırılıkların bozma nedeni olacağını göstermemiş ancak, CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (b) ve (c) bentlerinden hareketle, sanığın savunmasının alınmaması, duruşma yapmaksızın evrak üzerinden karar verilmesi, sanığa ek savunma hakkı verilmemesi, şikayete tabi suçlarda mağdurun şikayetten vazgeçtiğinin gözetilmemesi, zamanaşımı süresinin dikkate alınmaması, uzlaşma ve önödeme hükümlerine uyulmaması gibi hukuka aykırılıkların bozma nedeni olduğu söylenebilir.

Mahkemenin takdirine bağlı konularda kanun yararına bozma yoluna gidilemez. Örneğin, temel cezanın alt ve üst sınır arasında tayini¹¹², kısa süreli hapsin seçenek yaptırımlara çevrilmesi, hapis cezasının ertelenmesi gibi takdir hakkının kullanıldığı durumlarda, maddi olayın sübutu ve delillerin takdiri¹¹³ konularında hukuka aykırılık iddialarının kanun yararına bozma yolunda incelenmesinin imkânı yoktur¹¹⁴. İstinaf mahkemelerinin olduğu sistemlerde temyiz mahkemesinin hükmün yalnızca hukuki yönünü inceleyeceği kabul edildiğinden¹¹⁵ ülkemizde istinaf

---

¹¹¹ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1455.

¹¹² CGK, 19.02.2008 tarih ve 20008/5-19 E, 2008/31 K.

¹¹³ CMK 217. maddesi: “Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.”

¹¹⁴ 2. CD. 05.05.2008 tarih ve 2008/2760 E, 2008/8061 K; CGK.,11.12.2007 tarih ve 2007/2-267 E, 2007/271 K; 18.02.1991 tarih ve 19991/4-10 E, 1991/45 K.

¹¹⁵ Soyaslan, Doğan; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara,2006, s.529 vd.

mahkemeleri faaliyete geçtiğinde sübut gibi maddi sorunların kanun yararına bozmaya konu edilmesinin önü tamamen kapanacaktır.

Suçun unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle kanun yararına bozma isteminde bulunulabilir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında¹¹⁶ “ kesinleşen bir mahkûmiyet hükmünde “suçun unsurlarının oluşmadığı” hususu kanun yararına bozma konusu yapılabileceğinden, Özel Dairece¹¹⁷ “kesinleşen hükümlerde delil ve takdirde hataya düşüldüğünden bahisle kanun yararına bozma yoluna gidilemeyeceği” gerekçesiyle kanun yararına bozma isteminin reddine karar verilmesinde isabet bulunmadığını” belirterek Yargıtay ceza dairesinin kararını kaldırmıştır.

Suçun niteliğinin yanlış belirlenmesi nedeniyle kanun yararına bozma isteminde bulunulması mümkündür. Zira suçun niteliğinin farklı olduğu iddiası takdir hakkı veya maddi sorunla ilgili olmayıp tamamen hukuki sorunla ilgilidir¹¹⁸.

İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 26.10.1932 tarih ve 29/12 sayılı kararında da belirtildiği üzere hükme etki etmeyen usul aykırılıkları kanun yararına bozmayı gerektirmez.

Kanun yararına bozmadaki hukuka aykırılık, kesinleşen hükümde, verildiği zaman yürürlükte bulunan gerek usul, gerekse maddi hukuka ilişkin hukuka aykırılıktır, sonradan gerçekleşen yasa değişikliklerine dayanılarak kanun yararına bozma isteminde bulunulamaz¹¹⁹. Zira hüküm tarihinde hukuka aykırılık

---

¹¹⁶ CGK.,23.06.2009 tarih ve 2009/7-69 E, 2009/176 K.

¹¹⁷ 7. CD., 11.02.2009 tarih ve 2009/11337E,2009/1792 K.

¹¹⁸ CGK 03.07.2007 tarih ve 2006/9-349E, 2007/35 K.

¹¹⁹ CGK. 20.09.2005 tarih ve 2005/3-99 E, 2005/103 K.

olmadığından bozmanın da kanun yararına olacağı söylenemez. Aynı şekilde sonradan elde edilen yazılı veya maddi deliller de kanun yararına bozmaya konu olamaz¹²⁰. Bu durumda CMK 311/1.e maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesi istenebilir.

4. KARARIN SADECE CEZA MAHKEMELERİ İLE CEZA HÂKİMLERİ TARAFINDAN VERİLMİŞ OLMASI

CMK 309. maddesindeki “hâkim” veya “mahkeme” deyimlerinden anlaşılması gereken ceza hâkimleri ve ceza mahkemeleridir. Söz konusu karar ve hükümlerin verdiği mahkemenin, genel mahkeme mi (sulh ceza, asliye ceza, ağır ceza, icra ceza, fikri ve sınaî haklar ceza mahkemesi vs.) yoksa özel mahkeme mi (çocuk mahkemesi vb) olması önemli değildir. Her türlü ceza mahkemesi bakımından kanun yararına bozma yolunun açık olduğunu kabul etmek gerekir¹²¹.

Verilen karar, ceza yargılaması kararı olmalıdır. Zira Ceza Muhakemesi Hukukunun bu istisnâ yolu ancak ceza muhakemesinde uygulanabilir¹²². Bu nedenle 5326 sayılı Kabahatler Kanununda veya diğer kanunlarda öngörülüp bir idari yaptırım gerektiren kabahatler dolayısıyla verilen kararlara karşı sulh ceza mahkemesine yapılan itiraz sonucu verilen kararlar, ceza yargılamasına ilişkin olmaması nedeniyle, kanun yararına bozma yoluna gidilemez¹²³. Yargıtay Ceza

---

¹²⁰ 11. CD. 11.11.2005 tarih ve 2005/9295 E, 20005/10869 K.

¹²¹ Yılmaz, Ejder; Olağanüstü Temyiz, Ankara, 2003, s.512.

¹²² Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1454.

¹²³ “...idari bir işlemin denetlenmesinin de idari nitelikte olması karşısında, bu tür bir işlemin adli yargıya ilişkin gerek olağan gerekse olağanüstü yasa yolu denetimine tabi tutulması da yasal

Genel Kurulu, bu yöndeki 21/12/20004 tarih ve 2004/7–189 E, 2004/225 K. sayılı kararına karşı, 5237 sayılı TCK ile birlikte 5326 sayılı Kabahatler Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra suç ve yaptırım sistemimizdeki önemli değişiklikleri dikkate alarak 2006/9-23 E, 2006/141 K. sayılı kararı ile idari yaptırımlara itiraz üzerine adli mahkemelerce verilip kesinleşen kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna başvurulabileceğini kabul etmiştir. Yargıtay 7. Ceza Dairesi de idari yaptırım kararına karşı yapılan itirazın reddi veya kabulüne ilişkin sulh ceza mahkemesi kararlarını incelemekte ve şartları oluştuğunda bozma kararları vermektedir¹²⁴. Yargıtay'ın idari yaptırım kararının incelenmesine ilişkin sulh ceza mahkemesi kararlarını kanun yararına bozma yolunda denetlemesi, ceza muhakemesinde olağan yolla dahi denetlenemeyen kararın olağanüstü yolla denetlenebileceğini kabul etmektir ki, bu, kanun yararına bozmanın konuluş amacına tamamen terstir.

Hukuk mahkemelerinin HMUK'un 150. maddesi gereğince disiplin nitelikli hafif hapis cezaları ceza yargılamasında kanun yararına bozmanın konusu olamaz¹²⁵.

---

olarak olanaksızdır. Bu itibarla idari para cezasına yönelik itirazların Sulh hâkimince incelenmesi sonucunda verilen kararların, olağanüstü bir kanun yolu olan yazılı emirle incelenmesi yasal olarak olanaksız olduğundan....” CGK. 21/12/20004 tarih ve.2004/7-189 E, 2004/225 K.

¹²⁴ 7. CD. 16.07.2008 tarih ve 2008/10320 E, 2008/16919 K.

¹²⁵ “ HUMK'un 427. maddesi, CMUK'un 305. maddesi doğrultusunda temyizi kabil olan ve olmayan kararları açıklamaktadır. Her iki usul kanununun hukuk ve ceza mahkemelerinde ayrı ayrı uygulanmak üzere yürürlüğe konulduğunda ve sarahat olan hallerde birinin diğer mahkemede uygulanamayacağında ve bu nedenle de mahkemelerden verilen her türlü kararın, kendi usul yasasına bağlı olarak aleyhlerine kanun yoluna başvurulacağında bir tereddüt yoktur ve bu yöndedir ki, İcra ve İflas Hukukunda ayrık hükümler getirilmiştir. Nitekim CMUK'un 343. maddesinde gösterilen olağanüstü yasa yolu doğrultusunda ve buna paralel olarak HUMK'un 427/3. madde ve fıkrasında da, hukuk mahkemelerinden verilen kararlar aleyhine bu çeşit bir

Ancak bu kararlara karşı HMUK 429. maddesi uyarınca kanun yararına temyiz yoluna gidilebilir.

Yürütme içinde yer alan il ve ilçe idare kurulları, en büyük mülkî amirlikler, belediye makamları, gümrük komisyonları, orman işletme şeflikleri, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu ve benzeri kuruluşlar ve yargı mercii olmadıkları halde, yaptırım uygulama bakımından kendilerine kısmen kaza yetkisi verilmiştir. Ancak bu idari organların vermiş oldukları kararların yargılama kararı olarak nitelemek yerinde olmadığından bu kararlara karşı yapılan itirazın kabulü veya reddi şeklindeki merci kararlarına karşı da kanun yararına bozma yoluna gidilemeyeceğini kabul etmek gerekir. Ancak Yargıtay'ın aksine bir uygulama yaptığı da görülmektedir¹²⁶.

---

yasa yolu ile hükmün kanun yararına bozulabileceği yasalaştırılmıştır. Bu durumda ise, "hürriyet kısıtlayıcı" ve "yerine getirme hukuku" ile ilgili de olsa, hukuk mahkemesinden verilen kesin bir hükmün Yargıtay'ın Ceza Dairesince denetlenmesine yasal olanak bulunmamaktadır. CMUK'un 343. maddesindeki "mahkemeler" ve "hâkimler" ve "hâkim" deyimlerinin, yasanın uygulama alanı göz önüne alındığında ve 305. madde ile birlikte düşünüldüğünde "ceza mahkemeleri ve hâkimleri" olduğu şüphe götürmez. Bunun gibi, HUMK'un 427. maddesinde "mahkemelerden verilen kararlar" derken bunun hukuk mahkemeleri olduğu, aynı biçimde bir kesinlik gösterir.", YCGK 27.12.1976-E.1976/7-524, K.1976/560, Günay, Erhan; Ceza Muhakemesi Usulü Hukukunda Muhakemenin İadesi ve Yazılı Emir, Ankara 2003, s.126.

¹²⁶ "... Sulh Ceza Mahkemesinin... müteferrik sayılı kararın tüm dosya kapsamına göre,... para cezasına vaki itirazın reddi yerine yazılı olduğu şekilde karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle, CMUK'un 343. maddesi uyarınca anılan kararın bozulma lüzumu ... yazılı emre dayalı tbbliğnamede bozma nedeni açıkça belirtilmediğinden isteğin reddine.", 11. CD. 29.06.2000 – E: 2000/12874, K.2000/3203; Günay, Erhan; Ceza Muhakemesi Usulü Hukukunda Muhakemenin İadesi ve Yazılı Emir, Ankara 2003, s.122.

5. KANUN YARARINA BOZMA YOLUNA BAŞVURMA YETKİSİ

A. GENEL OLARAK

CMK, kanun yararına bozma yetkisini Adalet Bakanlığına ve sınırlı halde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanımıştır. Kanun koyucu, olağan kanun yollarına başvuru hakkına sahip olanlara başvurma yetkisi vermemesinin nedeni, kanun yararına bozmanın olağanüstü ve istisnai olma özelliğinden kaynaklanmaktadır. Yetkinin kanun yoluna başvuru hakkına sahip olanlara tanınması, Yargıtay'ın iş yoğunluğunun gereksiz şekilde artmasına yol açacağı gibi olağan kanun yolları için öngörülen süre şartını da anlamsız kılar. Çünkü bu halde başvuru sahibinin kanun yararına bozmaya her zaman başvurabileceğini bildiğinden, süreyi geçirmesinin bir önemi kalmayacaktır. Oysa kanun yararına bozma yolu bilhassa kanun yolunu bilmeyen hükümlülerin haklarını korumayı amaçlamıştır.

Adalet Bakanına (Bakanlığına) başvuru yetkisi tanınması Anayasaya aykırı değilse de¹²⁷, başvuru yetkisinin Adalet Bakanlığına verilmesinde haklı neden yoktur. Başvuru yetkisinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilmemesi de isabetli değildir. “ Siyaset makamlarını adalet işlerine nüfus etmelerini mümkün kılan her müessese sakıncalıdır”¹²⁸. Başvuru yetkisinin Adalet Bakanlığına verilmesi ciddi bir tehlikeyi içinde barındırmaktadır. Adalet Bakanlığının siyasi saiklerle bu yola başvurması veya başvurmaması mümkündür. Bu noktada asıl sorun kanun yoluna başvuramada kendini göstermektedir. Örneğin, hükümete karşı işlenen suçlar nedeniyle yürütülen davalara (Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine Karşı Silahlı İsyan, Cebir ve Şiddet Kullanarak Türkiye Cumhuriyeti

¹²⁷ AYM.,22.09.1964 tarih ve 1963/140 E, 1964/62 K.

¹²⁸ Erem, Faruk; Ceza Usulü Hukuku, Ankara, 1973, s.575, 576.

Hükümetini Ortadan Kaldırmaya veya Görevlerini Yapmasını Kısmen veya Tamamen Engellemeye Teşebbüs, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini Alenen Aşağılama, Kurul Hâlinde Çalışan Kamu Görevlilerine Görevlerinden Dolayı Hakaret) ilişkin hüküm veya kararlarda hukuka ayrılık iddialarıyla ilgili kanun yararına bozma yoluna başvurma talepleri siyasi nedenlerle Adalet Bakanlığınca kabul edilmeyebilir. Bu davalarda sanık olanlar yönünden yetkinin Adalet Bakanlığında olması güvencesiz bir durumdur. Açıkladığımız nedenlerle bu yetkinin temyiz incelemelerinde Yargıtay’a görüş bildiren, Yargıtay dairelerinin kararlarına karşı itiraz yetkisini kullanan, görüşleri ile Yargıtay’ı aydınlatan ve konusunda uzman, başta Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı olmak üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilleri ve Cumhuriyet Savcılarından oluşan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilmesi elbette daha isabetli olacaktır¹²⁹. Doktrinde de başvuru yetkisinin Adalet Bakanına (Bakanlığına) verilmesi kimi yazarlar tarafından eleştirilmiş¹³⁰ ve bu durumun Başsavcılığın itibarını zedelediği ileri sürülmüştür¹³¹.

B. ADALET BAKANLIĞININ KANUN YARARINA BOZMA İSTEMİ

a. Hukuka Aykırılığın Öğrenilmesi

Adalet Bakanlığının, kanuna aykırılığı çeşitli yollardan haber alabilir. Adalet Bakanlığına, kanuna muhalefeti haber verecek kimsede temyiz ya da itiraz yollarına başvuracak kişilerde aranması gereken vasfın mevcudiyeti şart değildir.

---

¹²⁹ Erem, Faruk; Ceza Usulü Hukuku, Ankara, 1973, s.575, 576.

¹³⁰ Kunter, Nurullah; Olağanüstü Temyiz Kanun Yolunda Reform, Ceza Adaleti Reformunun İlkeleri, Sempozyum II, Kanun Yolları, İstanbul, 1973, s.117, 118.

¹³¹ Erem, Faruk; Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Şerhi, Ankara, 1996, s.850.

Dava ile ilgili olsun olmasın, herkes, Adalet Bakanlığına haberdar etmek yetkisine haizdir¹³². Zira CMK 309. maddesi Adalet Bakanlığının hukuka aykırılığı öğrenmesinden bahsetmekte olup, burada önemli olan hukuka aykırılığı Adalet Bakanlığına ulaştırmaktır. Burada kanun, hukuka aykırılığı ulaştırma için bir şart aramadığı gibi ulaştıracak kişi yönünden de bir sınırla getirmemiştir. Davanın tarafları ile diğer ilgililer doğrudan doğruya, CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (d) bendindeki haller hariç, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına başvurarak kanun yararına bozma yoluna gidilmesini isteyemezler¹³³. Sadece Adalet Bakanlığına başvurarak Adalet Bakanlığının Başsavcıya yazılı bildirimde bulunmasını talep edebilirler¹³⁴.

Temyiz ya da itiraz yoluna başvuracak kimsenin “suçtan zarar gören” kişi olması yeterli olmayıp, aynı zamanda davaya katılan(müdahil) sıfatını kazanması gerektiği halde, kanun yararına bozmada, hukuka aykırılığı haber vermesi için bu sıfatı taşımasına gerek yoktur¹³⁵.

Cezaları infazı aşamasında hükümlüler de haklarındaki mahkûmiyet hükmünün kanun yararına bozulmasını isteyebilirler. Bu durumda dilekçeleri

---

¹³² Çağlayan, Muhtar; Yazılı Emrin Hukuki Niteliği, Kabulü Nedeni ve İşleyiş Tarzı Üzerinde İnceleme, Yargıtay Dergisi 1975/2, s.36.

¹³³ Böyle bir durumda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı dilekçeyi Adalet Bakanlığına göndermelidir.

¹³⁴ Yılmaz, Ejder; Olağanüstü Temyiz, Ankara, 2003, s.516.

¹³⁵ Çağlayan, Muhtar; Yazılı Emrin Hukuki Niteliği, Kabulü Nedeni ve İşleyiş Tarzı Üzerinde İnceleme, Yargıtay Dergisi, 1975/2, s.36.

mahkûmiyet hükmünü veren mahkemenin yanındaki Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir¹³⁶.

Hükmü veren mahkeme nezdindeki Cumhuriyet savcısı veya Cumhuriyet Başsavcılığının işbölümüne göre infaz işleri ile ilgilenen Cumhuriyet savcısı Yargıtay denetiminden geçmeden kesinleşen ceza hükümlerinde ciddi bir hukuka aykırılık görürse, dosyayı hükmü veren mahkemeden ister ve dosyayı inceler. Hükümde hukuka aykırılık görürse kanun yararına bozma yoluna gidilmesini Adalet Bakanlığından isteyebilir.

Önüne gelen işlerde mahkemelerin de başka bir mahkemenin kararına karşı kanun yararına bozma yoluna gidilmesi ihbarında bulunma yetkisi vardır. Örneğin verdiği hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı itiraz incelemesi sonucu kaldırılan bir mahkeme, itiraz merciinin kararının hukuka aykırı olduğunu iddia ederek kanun yararına bozma ihbarında bulunabilir.

b. Cumhuriyet Başsavcılığınca Yapılacak İşlemler

Hâkim veya mahkemece verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık olduğunu kendiliğinden veya şüpheli, sanık, hükümlü, suçtan zarar gören, mağdur, kanuni temsilci, müdafî ve vekilin bozma istemini içeren dilekçeleriyle veya mahkemeler ve üçüncü kişilerin ihbarı ile öğrenen Cumhuriyet savcısı ilk önce hükmü veya kararı veren mahkemeden dosyaya istedikten sonra kanun yararına bozma yoluna gidilip gidilmemesi yönündeki görüşünü içeren yazısını dosya ile birlikte Adalet Bakanlığına göndermek zorundadır. Bu durumda Cumhuriyet savcısının istemleri

---

¹³⁶ Bknz; Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün 01.01.2006 tarih ve 16 sayılı genelgesi.

reddetme gibi bir takdir yetkisi yoktur. Zira kanun yararına bozma isteminde yetki Adalet Bakanlığına ve CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (d) bendindeki hallere mahsus olmak üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına aittir. İlgililerin kanun yararına bozma yoluna başvurulması istemlerini içerir dilekçelerini Adalet Bakanlığına vermeleri de mümkündür. Bu durumda Adalet Bakanlığı kararı veya hükmü veren mahkemenin yanında bulunan Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla dosyayı ve düşünce yazısı istemekte, aynı şekilde Cumhuriyet savcısı da düşüncesi yazısı ile birlikte dosyayı Adalet Bakanlığına göndermektedir.

CMK'nın 309. maddesinin 4. fıkrasının (d) bendinde belirtilen hallere mahsus olmak üzere, hem Adalet Bakanlığının hem de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kanun yararına bozma yoluna başvurma yetkisi bulunduğundan yerel Cumhuriyet Başsavcılıkları dosyayı Adalet Bakanlığına veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına göndermekte serbesttirler.

c. Adalet Bakanlığının İncelemesi

Cumhuriyet savcısı aracılığı ile kanun yararına istemini veya kendiliğinden hukuka aykırılığı öğrenen ve dosya kendisine gönderilen Adalet Bakanlığı, dosyayı inceleyip kanun yararına bozma yoluna gidilip gidilmemesi konusunda bir karar verecektir. Adalet Bakanlığı, ilgililerin ve Cumhuriyet savcısının hukuka aykırılık gerekçesi ile bağlı değildir. Bu nedenle kanun yararına bozma isteminde bulunabileceği gibi başvuruya geri de çevirebilir. Başvurudaki hukuka aykırılık nedenlerini daraltabilir, değiştirebilir veya iddia olunandan başka bir hukuka aykırılık nedeniyle bozma isteminde bulunabilir. Adalet Bakanlığının nedenlerini belirtilerek kanun yararına bozma yoluna başvurulmasının gidilmediğine ilişkin yazısı 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunun 12. maddesi uyarınca bu yola

başvurulmasını isteyen ilgiliye Cumhuriyet Başsavcılığınca tebliğ edilecektir. Kanun Adalet Bakanlığının başvuru yerinde görmemesi kararına karşı kanun yolu öngörülmemiştir.

Kanun yararına bozmayı gerekli kılmayan nedenlere dayanılarak yeniden kanun yararına bozma isteminde bulunulamazsa da başka sebeplerle başvurunun yapılması mümkündür¹³⁷. Bu durum Cumhuriyet savcıları için de geçerlidir.

2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun 9. maddesi uyarınca hâkim tarafından ve mahkemelerden verilip Yargıtay’ca incelenmeksizin kesinleşen karar ve hükümlere ilişkin kanun yararına bozma işlemlerini yürütmek Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün görevi kapsamındadır. Yargıtay’ın, bir hayli çok olan iş yükünü daha da artırılmasını önlemek için Adalet Bakanlığının bu işle görevlendirilen kanun yararına bozma bürosunda talepler bir elemekten geçmektedir.

Kanun yararına bozma, kesinleşmiş olan kararlara karşı gidilebilen bir yol olduğundan Adalet Bakanlığınca kanun yararına bozma talepleri incelenirken öncelikle kararın kesinleşip kesinleşmediği ve tebligatın usulüne uygun olarak yapıp yapılmadığının araştırılması gerekir. Daha sonra kararın kanun yararına bozmaya konu bir karar olup olmadığı, esaslı ve önemli bir hukuka aykırılığın olup olmadığı, kararın yoklukla malül olup olmadığı incelenmelidir. Aksi takdirde iş yükü çok olan Yargıtay gereksiz yere meşgul edilmiş olacaktır.

---

¹³⁷ Malkoç İsmail; Yüksektepe, Mert; Ceza Muhakemesi Kanunu, Ankara, 2005, s.747.

d. Kanun Yararına Bozma İstemi

Adalet Bakanlığı kanun yararına bozma yoluna gidilmesi istenen karar veya hükümde hukuka aykırılık olduğunu saptadığında ve diğer şartlar da oluşmuş ise, hükümde veya kararda gördüğü hukuka aykırılık nedenleri açıkça yazarak, tebliğname ile kanun yararına bozma yoluna başvurulması için dosyayı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderir. Karar veya hükmün bozma isteminin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirilmesi ve bozma isteminde bozma nedeni olan hukuka aykırılıkların açıkça belirtilmesi zorunludur. Aksi takdirde Yargıtay ilgili dairesince bozma isteminin reddine karar verilir. Adalet Bakanlığı tek bozma istemi yazısıyla bir karardaki birden fazla hükmün bozulmasını isteyebilir.

CMK 309. maddesinde yer alan Adalet Bakanı ibaresi 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı yasanın 26. maddesi ile "Adalet Bakanlığı" olarak değiştirilmiştir¹³⁸. Bu

---

¹³⁸ 5560 sayılı yasanın 26. maddesinin gerekçesi; "... 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 309 uncu maddesinin birinci fıkrasında ise, "Hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanı, o karar veya hükmün Yargıtay'ca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir." denilmek suretiyle, Adalet Bakanının, ilgili karar veya hükmün Yargıtay'ca bozulması istemini, yasal nedenlerini de belirterek "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirmesi"nden söz edilmektedir. Dolayısıyla, 5271 sayılı 309 uncu maddesi, mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 343 üncü maddesinin karşılığı olarak düzenlenmiş ise de, bu müessesenin, yeni Kanundaki adı ve içeriğinin düzenleniş biçimi itibarıyla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yapılacak söz konusu yazılı bildirimin bizatihi Adalet Bakanınca yerine getirilmesinin zorunlu olmadığı anlaşılmaktadır. Keza, "Kanun yararına bozma" müessesesinin daha etkin ve hızlı işletilebilmesi, hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz

nedenle başvurma yetkisi bizzat Adalet Bakanı tarafından kullanılabilceği gibi Adalet Bakanlığı müsteşarı tarafından da kullanılabilir. Değişikliğin gerekçesinde, söz konusu değişikliğin “ Kanun yararına bozma” yolunun daha etkin ve hızlı işletilebilmesi ve karar veya hükümlerdeki hukuka aykırılıkların derhal giderilebilmesini sağlamak” olduğu belirtilmiştir.

e. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Tarafından Yapılacak İşlem

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Bakanlığının yazılı bildirimi üzerine yazıda yer alan nedenleri aynen yazarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren tebliğnamesini Yargıtay'ın ilgili dairesine vererek kanun yararına bozma başvurusunda bulunur. (CMK. m. 309, f. 2).

Kanun yararına bozma yoluna başvurabilmek için herhangi bir süre şartı yoktur. Hüküm infaz edilirken veya infaz sonrasında dahi hükümde hukuka aykırılık varsa kanun yararına bozma yoluna gidilir.

Başsavcı kanun yararına bozulması istenen karar veya hükümde başkaca hukuka aykırılıklar tespit ederse tebliğnameye kendiliğinden bir şey katamaz. Zira kanun “ aynen yazmak” tan bahsetmektedir. Bu nedenle başvuruda bulunmak yetkisinin Adalet Bakanlığına verildiği de söylenebilir¹³⁹. Başsavcının, Bakanlık görüşünde hiç olmazsa ilâve şeklinde bir değişiklik yapamaması, isabetli değildir.

---

incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümlerdeki hukuka aykırılıkların derhal giderilebilmesini sağlamak bakımından da, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına bu konuda yapılacak yazılı bildirimin bizzat Adalet Bakanı tarafından değil, Adalet Bakanlığı tarafından yerine getirilebilmesine imkân tanınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.”

¹³⁹ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1263.

Kaldı ki Başsavcı, kanunların uygulanmasını denetleyip iddia mahiyetindeki mütalâaları ile Yargıtay'ı aydınlatan bir makam olarak, kararlardaki hukuka aykırılıkları en az Bakanlık kadar takdir edebilir¹⁴⁰. Yargıtay'ın kimi kararlarında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Adalet Bakanlığının istemine ilave olarak tebliğnamesinde ek hukuka aykırılığı bildirdiğinde bu ek hukuka aykırılığı incelediği görülmektedir¹⁴¹. Başsavcının dosyayı inceleyip kanun yararına bozmanın şartlarının oluşup oluşmadığını tespit etme yetkisi de yoktur. Bu nedenle Adalet Bakanlığının bozma istem yazısını herhangi bir nedenle geri çeviremez.

Kanun, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına kendiliğinden hareket etme olanağı da tanımamıştır. Bu sebeple Başsavcı bizzat bir olayda kanuna aykırı karar verildiğini haber alsa dahi, re'sen harekete geçemez¹⁴².

CMK 309. ve 310. maddelerinin başlık ve içeriğinden kanun yararına bozma yetkisinin bizzat Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına ait olduğu gibi bir anlam çıkmakta ise de ; bu arada anlaşılması gereken Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı makamıdır. Zira Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekili ve Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kendilerine verdiği işleri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı adına yapmaya yetkilidirler¹⁴³. Uygulamada da tebliğnamelerin Yargıtay Cumhuriyet Savcılarınca da imza edildiği görülmektedir.

---

¹⁴⁰ Kunter, Nurullah; Olağanüstü Temyiz Kanun Yolunda Reform, Ceza Adaleti Reformunun İlkeleri, Sempozyum II, Kanun Yolları, İstanbul, 1973, s.117, 118.

¹⁴¹ 4.CD.;28.6.2006 tarih ve 2006/2678 E., 13137 K.; Akkaya, Çetin; Kanun Yararına Bozma ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi, Ankara, 2007, s.16,17(dipnot).

¹⁴² Yılmaz, Ejder; Olağanüstü Temyiz, Ankara, 2003, s.516.

¹⁴³ 2797 sayılı Yargıtay Kanunun 27/6. maddesi, Yargıtay İç Yönetmeliğinin 35/6. maddesi.

Kanun yararına bozma yoluna başvurulması halinde, aleyhine bu yola başvurulmuş kararın yerine getirilmesinin geri bırakılması veya durdurulması konusunda kanunda açık bir hüküm yoktur¹⁴⁴. Bilindiği üzere cezanın infazı, kanunda öngörülen (5275 sayılı yasanın 16,17, 98. maddeleri, 5252 sayılı yasanın 10. maddesi, CMK 312.) istisnalar hariç hiçbir nedene dayanılarak geri bırakılamaz. Ancak kanun bazen ileride gerçekleşmesi muhtemel mağduriyetleri önlemek için bazı durumlarda infazın geri bırakılmasını öngörmüştür. Mesela yargılamanın yenilenmesinde olduğu gibi (CMK m.312). Adaletin sağlanması ve mağduriyetin önlenmesi için kanun yararına bozma yolunda da kıyas yoluyla infazın durdurulması ve ertelenmesinin uygulanması gerekir. Her ne kadar Cumhuriyet Başsavcılıkları Anayasanın 138/4. maddesi uyarınca kesin bir hükmü infaz etmek durumunda ise de 5275 sayılı 98. maddesi uyarınca infaz aşamasında mahkemeden kanun yararına bozma sürecinin sonuna kadar infazın durdurulması talebinde bulunulabilir. Kanun yararına bozma sürecinde infazın durdurulmasının mümkün olmadığı düşünüldüğünde, Yargıtay tarafından hükümlünün cezasının kaldırıldığında arada geçen sürede hükümlünün hukuka aykırı bir şekilde mahkûmiyetine devam edilmiş olunacaktır ki bunu adalet duygusu ve hakkaniyetle bağdaştırmak mümkün değildir. Aksi düşünüldüğünde, yani hüküm bozulmadığında, serbest kalan hükümlünün infaz işlemleri tekrar kaldığı yerden yapılarak sonuçlandırılması mümkündür.

---

¹⁴⁴ Toroslu, Nevzat; Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s.367.

C. YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISININ KANUN YARARINA BOZMA İSTEMİ

a. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının Yetkisi

CMK ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına, hükümlünün cezasının kaldırılması ya da daha hafif bir ceza verilmesi gerektiği durumlarda kanun yararına başvurma yetkisi verilmiştir. Eğer bu durumda Adalet Bakanlığı kanun yararına başvurmuşsa Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu yetkiyi kullanamaz. Getirilen düzenleme kuşkusuz isabetli olmuştur. Çünkü CMUK döneminde temyiz yolundan geçmeksizin kesinleşen bir kararda hukuka aykırılık olduğunu öğrenen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Adalet Bakanının istemi olmaksızın kanun yararına bozma başvurusunda bulunması mümkün değildi. İlgililer, kanun yararına bozma sonucu hükümlünün cezasının kaldırılması ya da daha hafif bir ceza verilmesi gerektiği inancında iseler, dilekçelerini doğrudan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verebilirler. Cumhuriyet savcıları da aynı şekilde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına kanun yararına bozma ihbarında bulunabilirler.

Adalet Bakanlığınca kanun yararına bozma istemi reddedildiğinde CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (d) bendine mahsus olmak üzere, aynı nedenlerle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından kanun yararına bozma yoluna başvurulması istenebilir. Çünkü Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu yetkisini Adalet Bakanlığının kanun yararına bozma isteminde bulunmadığında kullanabilmektedir.

b. Dosyanın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Tarafından İncelenmesi

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı kanun yararına bozma yoluna gidilmesi istenen karar veya hükümde hukuka aykırı olduğunu düşünüyorsa ve diğer şartlar da

oluşmuş ise, hükümde veya kararda gördüğü hukuka aykırılık nedenleri açıkça yazarak 310. maddenin verdiği yetkiye dayanarak hükümlünün cezasının kaldırılması veya daha hafif bir cezanın verilmesine yönelik kanun yararına bozma isteminde bulunabilir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, ilgililerin ve Cumhuriyet savcısının hukuka aykırılık gerekçesi ile bağlı olmadığı gibi daha önce başvuru üzerine Adalet Bakanlığınca verilen kanun yararına gidilmemesine ilişkin kararıyla da bağlı değildir.

6. KANUN YARARINA BOZMA İSTEMİNİN YARGITAY İLGİLİ DAİRESİ TARAFINDAN İNCELENMESİ

A. GENEL OLARAK

Kanun yararına bozma yolunda inceleme görevi işin esasının tetkiki hangi dairenin görevine dâhilse o dairece yapılır¹⁴⁵. Yerel mahkemenin direnme kararına ilişkin kanun yolu denetiminde bulunma yetkisinin Yargıtay Ceza Genel Kuruluna ait bulunması nedeniyle, kanun yararına bozma kararına uymama kararı bakımından,

---

¹⁴⁵ “... Yargıtay Kanununun 13. maddesinde güdülen amaca göre; işin esasının hangi dairenin görevine dahilse yazılı emir konusunun incelenmesinin o dairece yapılması gerekir. Mücerret Ağır Ceza Mahkemesinin uyuşmazlığın çözümlenmesi için bir merci ittihazi, görevli daireyi tayinde kıtas olamaz. Konu, tehlikeli vasıta kullanmaktan O. hakkında Sulh Ceza Mahkemesine açılan dava üzerine olayda yaralanan M.Ç. müdahil olarak yaptığı şikâyet üzerine bu mahkemece, eylemin TCK’ nun 459.maddesi urunda tedbirsizlikle yaralanmaya sebebiyet vasfını kazandığı gerekçesi ile görevsizlik kararı verilmesinden ibarettir. Bu itibarla incelenmenin TCK. nun 456. madde göz önüne alınarak Yüksek Dördüncü Ceza Dairesince yapılması gerekir.”, Ceza Dairesi Başkanlar Kurulu, 11/04/1974 tarih ve 2/2 sayılı karar, Yargıtay Ceza Daireleri Başkanlar Kurulu, 11.04.1974 tarih ve 2/2 sayılı kararı, Yaşar, Osman; Ceza Muhakemesi Kanunu, C.1, Ankara, 2007, s.1887; Yılmaz, Ejder; Olağanüstü Temyiz, Ankara, 2003, s.526.

temyizde olduğu gibi, ceza genel kurulu yetkilidir¹⁴⁶. Daire veya ceza genel kurul, kanun yararına bozma yargılamasını duruşmasız yapar¹⁴⁷.

CMK'nın 309. maddesinin 2. fıkrasında karar veya hükmün bozulması istemini içerir yazının Yargıtay'ın ilgili ceza dairesine verileceği belirtilmiştir. Fıkra da ceza dairesi ibaresi cezaya ilişkin karar veya hükmü inceleyen daire olarak anlaşılması gerekir. Çünkü icra mahkemelerinin İcra ve İflas Kanununun 331 ila 345. maddeleri arasında sayılan tazyik hapsi veya disiplin hapsi gerektiren eylemler nedeniyle verdikleri hükümler Yargıtay 16. Hukuk Dairesince incelenmektedir.

Yargıtay ilgili dairesi, incelemeye duruşmasız olarak dosya üzerinden yapar. Yargıtay daireleri biri başkan 4 üyenin katılımı ile toplanır ve çoğunlukla karar verirler. Görüşmeler gizli olur¹⁴⁸. Daire ve kurullarda kararlar çoğunlukla verilir.

B. ÖN İNCELEME

Yargıtay ilgili dairesi önce kanun yararına bozma isteminin kabul edilebilir olup olmadığı sorununu çözer. Bu aşamada dosya önce usul yönünden ön incelemeye tabi tutulur. Yargıtay Kanunun 40. maddesi gereği ilgili daire görevli olup olmadığını ve söz konusu hüküm veya kararın kesinleşip kesinleşmediğini, başvurma koşullarının bulunup bulunmadığını, dosya veya belgelerin eksik olup olmadığını öncelikle inceleyip dosyayı karara bağlar. Bu bağlamda yapılan incelemede karar veya hükmün kesinleşmediği, kanun yararına bozma isteminde hukuka aykırılık nedenin

---

¹⁴⁶ CGK., 09.06.2009 tarih ve 2009/4-70 E, 2009/153 K.

¹⁴⁷ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoglu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1456.

¹⁴⁸ 2797 sayılı Yargıtay Kanunun 39. ve 40. maddeleri.

gösterilmediği, talebin kanun yararına bozmaya konu olamayacak karar veya hükümlere ilişkin olduğu durumlarda bozma isteminin reddine karar verir. İş başka dairenin görevine giriyorsa görevsizlik kararı verilir.

Temyiz kanun yolunda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname, hükmü temyiz etmeleri veya aleyhlerine sonuç doğurabilecek görüş içermesi halinde sanık veya müdafii ile müdahil veya vekillerine tebliğ edilir(CMUK. m.316 f.3; CMK. m.297, f.3). Kanun yararına bozma yolunda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kanun yararına bozulmasını istemini içerir yazısının sanık aleyhine hükümler içermesi halinde sanık veya müdafiiine tebliğ edileceğine dair kanunda bir hüküm yoktur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 09.11.2000 gün ve 36590-97 sayılı Göç/Türkiye¹⁴⁹ kararında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesi ile verdiği sözleşmenin 6/1. maddesinin ihlal edildiği kararı üzerine CMUK'un 316.

---

¹⁴⁹ “...Hükümet başvuranın avukatının meslek gereği, dava dosyasının incelenmesinin mümkün olduğunu bilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Ancak, AİHM, başvuranın avukatının inisiyatifini kullanıp dava dosyasına yeni hususların eklenip eklenmediği konusunda kendini düzenli olarak bilgilendirilmesini gerektirmenin ona orantısız bir külfet yüklemek olacağını ve görüş hakkında yorumda bulunma imkânını ille de güvenme altına almayacağını; zira temyiz davasının zaman tablosuna ilişkin olarak kendisinin hiçbir zaman haberdar edilmediğini değerlendirmiştir. Bu bağlamda, başsavcılık görüşünün 17 Ekim 1996 tarihinde düzenlendiğini ve yetkili daireye dava dosyasıyla birlikte 21 Ekim 1996 tarihinde sunulduğunu kaydetmiştir. Daire, kararını 7 Kasım 1996 tarihinde vermiştir. Yukarıda yer verilen değerlendirmeleri dikkate alan AİHM, Daire ile aynı şekilde, Başsavcının görüşünün başvurana bildirilmemesi nedeniyle AİHS'nin 6/1. maddesinin ihlal edildiği kararını vermiştir. “, Cengiz, Serkan; Demirağ, Fahrettin; Ergül, Teoman; McBride, Jeremy; Tezcan Durmuş; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları, Ankara, 2008, s.232.

maddesinin 19.3.2003 gün ve 4829 sayılı Yasanın 20. maddesiyle değiştirilen 3. fıkrasında; “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname, hükmü temyiz etmeleri veya aleyhlerine sonuç doğurabilecek görüş içermesi halinde sanık veya müdafii ile müdahil, şahsî davacı veya vekillerine dairesince tebliğ olunacağı ve ilgili tarafın tebliğden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevap verebileceği” hükmüne yer verilerek bu sorun temyiz kanun yolu açısından ortadan kaldırılmıştır.

Kanımızca, CMUK 316. maddesinde tanınan bu hakkın kanun yararına bozma yolunda da kıyasen uygulanması gerekir. Zira aşağıda da anlatılacağı üzere kanun yararına bozma kimi zaman sanığın aleyhine olabilmektedir. Bu nedenle adil yargılanma hakkı açısından sanığa Başsavcının tebliğnamesinin tebliğ edilerek tebliğnameye karşı yazılı görüş bildirme imkânının sağlanması gerekir. Aksi uygulama bir iç hukuk normu hüviyetine sahip AİHS 6/1. maddesine aykırılık teşkil edecektir.

C. ESASTAN İNCELEME

Kanun yararına bozma isteminin ön incelemesinde herhangi bir eksiklik veya aykırılık saptanmadığı takdirde istemin esas yönünden incelemesine geçilir.

Yargıtay, CMUK 343. maddesinin 3. fıkrası ile paralel şekilde düzenlenen CMK 309. maddesinin 3. fıkrası gereği kanun yararına bozma isteminde ileri sürülen bozma nedenleri ile bağlıdır. Bu nedenle inceleme sadece gösterilen noktalarda yapılır. Yargıtay gösterilenlerden başka hukuka aykırılıkları bozma nedeni yapamaz. Adalet Bakanlığı’nın gösterdiği bozma sebeplerini haklı bulmayan Yargıtay’ın, kanun yararına bozma istemini reddetmekle yetinmesi muhakeme hukukunun

prensipieri gereğidir¹⁵⁰. Yargıtay başkaca hukuka aykırılıklar tespit ettiğinde nasıl bir yol izlenecektir? Bu konuda 309. maddede bir hüküm yoktur. Erem'e¹⁵¹ göre Yargıtay'ın uyarı mecburiyeti yoktur. Ancak uygulamada Yargıtay, başkaca hukuka aykırılık saptadığında bu hukuka aykırılığı gidermeden verilecek kararın hukuka aykırı olan kararı onaylamak anlamına geleceğini, bu durumunda kanun yararına bozma yolunun amacına ters olduğunu belirterek dosyayı kanun yararına bozma başvurusunun sağlanması için merciine tevdi etmektedir¹⁵².

Kanun yararına bozma istemi birden çok hukuka aykırılık nedenine dayandığında, Yargıtay bu hukuka aykırılıkların yerinde olup olmadığını ayrı ayrı inceleyerek karar verir.

D. İNCELEME SONUCUNDA VERİLEN KARARLAR

Yargıtay, ileri sürülen bozma sebeplerini yerinde görürse karar veya hüküm kanun yararına bozulur (CMK m. 309, f. 3), aksi halde davayı reddeder. Bu olağanüstü yol sonundaki bozmalardan sonra esas mahkemeye iş bırakılmaması, Yargıtay'ın kararı ıslah etmesi ilkesi kabul edilmiştir. Yargılama sırasında meselâ zamanaşımı gibi bir düşme sebebi çıkarsa, kaide olarak, düşme kararı verilecektir. İstisna olarak, derhal verilebilecekse ve lehte ise, ıslah kararı verilebilir¹⁵³.

---

¹⁵⁰ Kunter, Nurullah; Olağanüstü Temyiz Kanun Yolunda Reform, Ceza Adaleti Reformunun İlkeleri, Sempozyum II, Kanun Yolları, İstanbul, 1973, s.118.

¹⁵¹ Erem, Faruk; Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Şerhi, Ankara, 1996, s.851.

¹⁵² CGK., 04.07.2007 tarih ve 2006/2-185, 2006/175, 17.07.2007 tarih ve 2007/4-145 E, 2007/172 K; 4. CD. 25.09.2007 tarih ve 2007/8667 E, 2007/8250 K.

¹⁵³ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoglu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1457.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve İdari Yargılama Usulü Kanununda kanun yararına bozma kararının Resmi Gazetede yayımlanmasını öngörmüş olmasına rağmen, Ceza Muhakemesi Kanununda böyle bir hüküm bulunmadığından kanun yararına bozma kararı Resmi Gazetede yayımlanmamaktadır. Kanun yararına bozma kurumunun amaçlarından birinin hâkimleri uyarmak ve toplumun adalet duygusunu tatmin olduğuna göre bozma kararlarının Resmi Gazetede yayımlanmasında yarar vardır.

III. KANUN YARARINA BOZMANIN HÜKÜM VE SONUÇLARI

1. GENEL OLARAK

Bir karar veya hüküm Yargıtay’ca kanun yararına bozulduğunda bozma sonucunun sanığa veya hükümlüye etkileri ile bozma sonrası nasıl bir işlem yapılacağı, bozulan hüküm veya kararın türü ve bozma nedenine göre CMK 309. maddesinde dört bent halinde sayılmıştır.

CMUK 343. maddesinde uyuşmazlığın esasını çözen karar veya hükümlerin ilgililerin aleyhine tesir etmeyeceğine ilişkin ilkeye CMK 309. maddesinde iki ayrı bentte (m.309 f.4.b,c) yer verilmiştir. CMUK 343. maddesinde uyuşmazlığın esasını çözen kararların bozulması halinde yeniden yargılama yapılmayacağına ilişkin açıkça bir hüküm yok iken, CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (c) bendinde mahkûmiyet dışındaki hükümlerde yeniden yargılama yapılmayacağı açıkça hükme bağlanmıştır.

CMUK 343. maddesinin son fıkrasında uyuşmazlığın esasını çözmeyen kararlardan bahsedilmiş olmasına karşın CMK 309. maddenin 4. fıkrasının (a) bendinde “CMK 223. maddesinde sayılan ve uyuşmazlığın çözmeyen kararlardan”

bahsedilmiş, bu kararların bozulmasının da CMUK’da olduğu gibi aleyhe olabileceği kabul edilmiştir.

Kanun, dört bentte sadece CMK 223. maddesinde sayılan karar ve hükümlerden bahsetmiştir. Bunlar mahkûmiyet, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi, durma kararları ve adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararlarıdır. Bu kararların dışındaki kararlarda bozmanın etkisinin ne şekilde olacağına dair maddede hüküm yoktur. Oysa CMUK’da 343. maddesinde kararlar uyuşmazlığın esasını çözen veya çözmeyen olarak ele alınmış ve bozma sonuçları da bu ayrıma göre düzenlenmişti. Aşağıda 309. maddenin 4. fıkrasında dört bentte ele alınan kararlara ilişkin bozma nedenleri ve sonuçlarını anlattıktan sonra bu bentlerde yer almayan kararlar yönünden nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini Yargıtay uygulamaları ile birlikte açıklayacağız.

2. BOZMA NEDENİNİN (a) BENDİ KAPSAMINDA BULUNMASI

Bozma nedeni, Kanunun 223. maddesinde tanımlanan ve davanın esasını çözmeyen bir karara ilişkin ise, kararına karşı kanun yararına bozma yoluna başvurulana (hâkim veya) mahkeme, gerekli inceleme ve araştırma sonucunda yeniden karar verir (CMK. m. 309, f. 4.a). CMK 223. maddesinde sayılan ve davanın esasını çözmeyen kararlar davanın reddi, davanın düşmesi, durma kararları, adli yargı dışındaki merciine yönelik görevsizlik kararlarıdır. Durma kararları, mahkemenin işten el çekmesini gerektiren bir karar olmadığından¹⁵⁴ kovuşturma şartı gerçekleştiğinde veya gerçekleşmediğinde yargılama sonunda bir hüküm verilecektir.

---

¹⁵⁴ Yenisey, Feridun; Duruşma ve Kanun Yolları, İstanbul, 1990, s.164.

Durma kararı hükümle birlikte temyiz edilebileceğinden kanun yararına bozma yoluna konu olamaz. Davanın reddi¹⁵⁵ ve düşme kararları uyuşmazlığın esasını çözmemekle birlikte uyuşmazlığın çözülemez olduğunu belirten ve uyuşmazlığı dolayısıyla sonuçlandıran kararlardandır¹⁵⁶. Ancak 3.6.1936 gün ve 129/11 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında zamanaşımı, af ve davadan vazgeçme gibi düşme sebeplerine dayanılarak verilen kararların davanın esasını halleden kararlardan olduğu belirtildiğinden zamanaşımı, af ve davadan vazgeçme düşme sebepleri dışında verilen düşme kararlarının¹⁵⁷ CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendi kapsamında bozmaya konu olduğunu kabul etmek gerekir.

Davanın reddi, düşmesi ve adli yargı dışındaki merciine yönelik görevsizlik kararları kanun yararına bozulduğunda hâkim veya mahkemenin yeniden karar vereceğinin öngörülmesi, bozmanın ilgililerin aleyhine veya lehine olabileceğini göstermektedir. CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendinde, (c) bendinde olduğu gibi aleyhe sonuç doğurmama ilkesi de kabul edilmemiştir. Sanık lehine olan bir kararın bu yolla bozulup, sanık aleyhine sonuç doğurması bu kanun yolunun konuluş amacına aykırıdır¹⁵⁸. Kanun yararına bozma hiçbir zaman sanık aleyhine

---

¹⁵⁵ Doktrinde, uyuşmazlığı çözmeden ona son veren kararlarından olan davanın reddi kararını uyuşmazlığın esasını dolayısıyla çözen karar olarak sayılması gerektiği belirtilmiştir; Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1459.

¹⁵⁶ Yenisey, Feridun; Duruşma ve Kanun Yolları, İstanbul, 1990, s.157; Toroslu, Nevzat; Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s.299 vd.

¹⁵⁷ 4. CD. 06.11.2007 tarih ve 2007/7327 E, 2007/8926 K.

¹⁵⁸ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1459.

olmamalıdır. Yerel mahkemece hakkında düşme veya ret kararı verilen sanık aleyhine, kanun yararına bozma yolunda süre de öngörülmediğinden, yıllar sonra dahi kanun yararına bozma yoluna gidilebilir. Bu durum ise sanıklarda “acaba hakkımda verilen karar bir gün kanun yararına bozma yoluyla aleyhime bozabilir mi “ endişesine yol açacaktır ki sanıkları bu şekilde sınırsız bir korku içinde bırakmak hukuki güvenlik ve istikrar ilkesi ile bağdaşmadığı gibi yargının kesinlik otoritesine de terstir.

3. BOZMA NEDENİNİN (b) BENDİ KAPSAMINDA BULUNMASI

309. maddenin 4. fıkrasının (b) bendi, mahkûmiyete ilişkin hükümlere yönelik düzenlemedir. Mahkûmiyet hükmünden anlaşılması gereken hapis cezaları, adli para cezaları, ertelenmiş hapis cezaları, eylemin suç değil de kabahat olması nedeniyle verilen idari yaptırım kararları, disiplin ve tazyik hapsi cezalarıdır. Bozma, mahkûmiyet hükmünün, davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin ise, kararı veren mahkemece yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre gereken hüküm verilir. Bu hükümle verilen ceza önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz (CMK. m. 309, f. 4, b). CMK bu düzenlemeyle, CMUK 343. maddesinde öngörülen davanın esasını halleden kararlara ilişkin bozmada yargılamayı tekrarlama yasağından ayrılmıştır. CMUK 343. maddesine göre bozma nedeni uyuşmazlığın esasını halleden kararlara ilişkin ise Yargıtay hüküm bozmakla birlikte daha hafif bir cezaya veya cezanın kaldırılmasına karar verecektir. CMK bu bentte bozma nedeni olan hukuka aykırılık yönünden de bir ayırım yaparak bozma nedeninin davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin olması halinde yeniden yargılama yapılacağını ancak, yeniden mahkûmiyet kararı verilmesi halinde cezanın önceki hükümde

belirlenmiş cezadan daha ağır olamayacağını hüküm altına almıştır. Belirtmek gerekir ki yeniden yapılacak yargılamada sanık lehine bir karar da verilebilir. Mesela beraat veya ceza verilmesine yer olmadığına dair karar gibi.

Kanunun 309. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendindeki “davanın esasını çözmeyen yönüne” ve “savunma hakkı kaldırılması veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin” hukuka aykırılıklar, yeni bir yargılamanın yapılmasını ve bu nedenle de yeni bir hüküm kurulmasını zorunlu kılan bozma nedenleridir. Davanın esasını çözmeyen yönüne ilişkin hukuka aykırılıklara, mahkemenin kanuna göre teşekkül etmemiş olması, Cumhuriyet savcısı olmaksızın duruşma yapılmış olması, ön ödeme¹⁵⁹ ve uzlaşma hükümlerinin uygulanmamış olması, görevsiz mahkemece¹⁶⁰ yargılamanın devam ettirilerek hüküm kurulması, iddianamede sanık olarak gösterilmeyen kişi hakkında hüküm kurulması¹⁶¹ örnek

---

¹⁵⁹ 4. CD. 18.10.2006 tarih ve 2006/7710 E, 2006/15414 K.

¹⁶⁰ “ Üst dereceli mahkemenin görev alanında bulunan bir suçta, alt dereceli görevsiz mahkemenin kendisini görevli sayarak hüküm vermesi, mahkûmiyet hükmünün hem davanın esasını çözmeyen yönüne, hem de savunma hakkıyla ilgili bir usule aykırılığa ilişkin olup 5271 sayılı CYY’nın 309/4-b maddesi kapsamında bulunmaktadır. Bu nedenle, yasa yararına bozma nedenine göre yargılamanın tekrarlanması yasağı söz konusu olmadığından, verilecek sonuç cezanın önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olmaması koşuluyla, yerel mahkemece yasa yararına bozma doğrultusunda görevsizlik kararı verilerek dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesi ve görevli mahkemece yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre gereken hükmün verilmesi gerekmektedir. ;CGK., 30.06.2009 tarih ve 2009/11-94 E, 2009/182 K.

¹⁶¹ “ hüküm 1412 sayılı CYUY’nın 150 ve hükümden sonra yürürlüğe giren 5271 sayılı CYY’nın 225/1. maddesine aykırı olarak hakkında kamu davası açılmayan fail hakkında verilmiş olup, 1412 sayılı Yasa dönemindeki bu hukuka aykırılık, 5271 sayılı yasa hükümleri karşısında da varlığını sürdürmektedir. Diğer yünden, gerçek failin iddianamede kimlik bilgileri belirtilen

olarak gösterilebilir. Savunma hakkının kaldırılması veya kısıtlanması sonucu doğuran usul işlemlerine, sanığın savunmasının alınmamış olması¹⁶², zorunlu müdafii olmaksızın sorgunun yapılmış olması, ek savunma hakkı tanınmamış olması¹⁶³, sanığa CMK 147. maddesindeki hakları hatırlatılmadan sorgusunun yapılmış olması, yeterli savunma süresinin tanınmamış olması, duruşma yapılmadan veya sanığın yokluğunda duruşma yapılarak mahkûmiyet kararı verilmesi gibi hukuka aykırılıklar örnek olarak verilebilir."

4. BOZMA NEDENİNİN (c) BENDİ KAPSAMINDA BULUNMASI

Bu bentte davanın esasını çözen mahkûmiyet dışındaki hükümler düzenlenmiştir. Bu bende göre bozma nedeni davanın esasını çözen mahkûmiyet dışındaki beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, güvenlik tedbirine hükmedilmesi hükmüne ilişkin ise, aleyhe sonuç doğurmaz ve yeniden yargılamayı gerektirmez. Kanımızca güvenlik tedbirine hükmedilmemesine ilişkin kararlar da hüküm niteliğindedir ve (c) bendi kapsamında değerlendirilmelidir.

309. maddenin (b) bendinde "cezanın ağırlatılmamasından" bahsedilirken (c) bendinde bozmanın "aleyhe sonuç doğurmayacağından"

---

ancak hakkında hüküm tesis edilmeyen Uğur Badıllı mı, yoksa, hakkında dava açılmadığı halde hüküm tesis edilen Uğur Badıllı mı olduğu ve hatta soruşturma evresinde failin verdiği kimliğin şahsi kimliği olup olmadığı hususları ancak yeniden yapılacak yargılama ve araştırma ile netleştirilebileceğinden olaya uygulanacak normun 5271 sayılı CYY'nın 309. maddesinin 4. fıkrası (b) bendi olacağına kuşku bulunmamaktadır. "CGK, 27.09.2005 tarih ve 2005/6-63 E, 2005/108 K.

¹⁶² 7. CD. 29.03.2006 tarih ve 2005/11620 E, 2006/2807 K.

¹⁶³ CGK.,27.02.2007 tarih ve 2007/16-49 E, 2007/48 K.

bahsedilmiştir. Yani Yargıtay, bozma kararında sadece hukuka aykırılığa işaret edecektir. Ancak uygulamada Yargıtay'ın kanuna aykırı şekilde müsadere talebinin reddine dair karara ilişkin aleyhe bozma kararı verdiği görülmektedir¹⁶⁴.

5. BOZMA NEDENİNİN (d) BENDİ KAPSAMINDA BULUNMASI

Bozma nedeni daha önce mahkûm olan kimsenin cezasının tamamen ortadan kaldırılmasını veya hükümlüye daha az ceza verilmesini gerektiriyorsa, Yargıtay'ın ilgili dairesi, cezanın kaldırılmasına veya verilmesi gereken daha az cezaya doğrudan hükmeder¹⁶⁵ (CMK m. 309, f. 4.d), yani kararı ıslah eder. Yargıtay cezanın kaldırılmasını veya hafif bir cezaya hükmedilmesini ilk derece mahkemesine bırakamaz. Kaldı ki bu bent kapsamında bozma kararı verildiğinde yargılamanın tekrarlanması yasağı söz konusudur. CMUK uyuşmazlığın esasını çözen kararlar yönünden aynı ilkeyi kabul etmişti.

---

¹⁶⁴ “Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 13.06.2006 gün ve 4906-11934 sayılı kararının kaldırılmasına, Adalet Bakanının isteminin kabulü ile Mihalgazi Sulh Ceza Mahkemesinin 26.10.2005 gün ve 52-71 sayılı kararının yasa yararına bozulmasına, 5320 sayılı Yasanın 8. maddesi hükmü uyarınca halen yürürlükte bulunan 1412 sayılı CYUY'nın 322. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak, Mihalgazi Cumhuriyet Başsavcılığı Adalet Emanet Dairesi Suç Eşyası Esas Defteri'nin 2005/23 sırasında kayıtlı, Yıldız marka, 481 seri numaralı, 12'lik çift kırma av tüfeğinin 2521 sayılı Yasanın 13. maddesi uyarınca zoralımına, Dosyanın mahalline iade edilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına tevdiine, 26/09/2006 oyçokluğu ile karar verildi.” CGK, 26/09/2006 tarih ve 2006/2-198, 2006/199 K.

¹⁶⁵ 3. CD. 14.12.2006 tarih ve 2006/14319 E, 2006/9323 K.

Bu bentte yer alan “ daha hafif bir ceza” deyiminden anlaşılması gereken sadece hapis cezasının miktar olarak daha az olanı değildir. Hapis cezasına nazaran TCK 50. maddesinde yer alan seçenek yaptırımlar¹⁶⁶ veya güvenlik tedbiri¹⁶⁷, hapis veya adli para cezasına yerine idari para cezası¹⁶⁸, daha hafif ceza niteliğindedir. Yargıtay mahkûmiyet hükmünü kanun yararına bozma yolunda incelediğinde kovuşturma şartının gerçekleşmediğini tespit ederse düşme kararı verebilir¹⁶⁹.

5237 sayılı TCK ile suç karşılığı uygulanacak yaptırımlar ceza ve güvenlik tedbirleri olarak belirlenmiştir. Güvenlik tedbirleri de “Belli haklardan yoksun

---

¹⁶⁶ “ Mahkemece, kısa süreli hapis cezası, 5237 sayılı yasanın 50.maddesinin 1.fikrasının (d) bendi uyarınca seçenek yaptırıma çevrilirken, hükmolunan “alkol ve sigara içmekten yasaklanması” tedbirinin, denetime elverişli olmaması nedeniyle infaz yeteneği bulunmadığı gibi süresi de belirlenmemekle, kanun yararına bozma istemi yerinde görüldüğünden Pendik 1.Sulh Ceza Mahkemesinden verilip kesinleşen 23.01.2008 gün ve 2007/472, 2008/30 sayılı kararın 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 309.maddesinin 4.fikrasının (d) bendi uyarınca bozulmasına, hükmolunan 6 ay hapis cezasının, 5237 sayılı yasanın 50. maddesinin 1.fikra (d) bendi uyarınca sanık lehine hareketle “3 ay süre ile içkili yerlere gitmekten yasaklanması” tedbirine çevrilmesine, infazın bu tedbir üzerinden yapılmasına, hükmün diğer kısımlarının aynen korunmasına, 20.01.2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”; 2. CD. 20.01.2010 tarih ve 2009/55418 E, K.2010/613 K.

¹⁶⁷ ...hürriyeti bağlayıcı cezaların güvenlik tedbirlerine çevrilmesinin zorunlu olduğu gerekçesiyle bozan Özel Dairece hapis cezasının çektirilmemesine karar verilemeyeceği gibi, hapis cezasının çevrileceği tedbire de dairece hükmedilmesi gerektiğinden, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının bu ikinci nedene yönelen itirazının kabulü ile Özel Daire kararlarının kaldırılmasına ve sanıklara uygulanacak tedbirin belirlenmesi yönünden dosyanın Özel Daireye gönderilmesine karar verildi.” CGK. 30/12/2003, E.2003/7-298, K.2003/306; YKD, C.30, S.7, Temmuz, 2004.

¹⁶⁸ CGK., 14.10.2008 tarih ve 2008/16-199 E, 2008/217 K.

¹⁶⁹ 9. CD. 07.06.2006 tarih ve 2006/2175 E, 2006/3170 K.

bırakılma”, “Eşya müsadere”, “Kazanç müsadere”, “Çocuklara özgü güvenlik tedbiri”, “Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri”, “Sınır dışı edilme”, “Tüzel hakkında güvenlik tedbiri” olarak sayılmıştır. CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (d) bendinde bozma nedeni “cezaya ilişkin” hükme hasredildiğinden güvenlik tedbirlerinin bu bent uyarınca ıslah edilmesine(kaldırılmasına) imkân yoktur. Ancak Yargıtay 9. Ceza Dairesi bir kararında¹⁷⁰ hukuka aykırı verilen belli haklardan yoksun bırakılma güvenlik tedbirini, kararda fıkra ve bendi açıkça belirtilmese de, 309. maddenin 4. fıkrasının (d) bendi uyarınca kaldırmıştır. Hukuka aykırı olarak verilen güvenlik tedbirleri kararlarının (c) bendi uyarınca kanun yararına bozulabilir. Bu durumda sanık lehine kararın kaldırılması mümkün olmadığından bozmanın aleyhe sonuç doğurup doğurmamasının bir önemi yoktur¹⁷¹. Şu halde aleyhe sonuç doğurmamama ilkesi güvenlik tedbirine hükmedilmemesi (örneğin müsadere davasında iade kararı) kararları için geçerli olacaktır. Ancak Yargıtay kararlarında müsadere davasındaki ret (iade) kararının aleyhe sonuç doğuracak şekilde bozulduğu görülmektedir¹⁷².

---

¹⁷⁰ 9. CD. 28.01.2009 tarih ve 2008/14026 E, 2009/1063 K.

¹⁷¹ CGK 19.06.2006 tarih ve 2006/8-199 E, 2006/188 K.

¹⁷² “ Mazıdağı Asliye Ceza Mahkemesinin anılan kararının hüküm fıkrasının 2. bendinde yer alan "Sanıkta ele geçen emanetin 2002/16 sırasında kayıtlı 1 adet kalaşnikof marka 2738621 seri nolu silah ile bu silaha ait 1 adet şarjörün sanığa İADESİNE" cümlesindeki "sanığa iadesine" ibaresinin hükümden çıkartılarak yerine "idareye teslimine" ibaresinin eklenmesine, karardaki diğer hususların aynen muhafazasına, dosyanın mahalline gönderilmesi için Yargıtay C.Başsavcılığına tevdiine, 20.09.2005 gününde oybirliğiyle karar verildi. 8.CD. 20.09.2005 tarih ve 2005/2460 E, 2005/8421 K.

6. MAHKÛMİYET HÜKMÜNDE (b) ve (d) BENDİ DIŞINDA KALAN HUKUKA AYKIRILIKLAR YÖNÜNDEN BOZMANIN ETKİSİ

Kanun koyucu, kanun yararına bozmanın sonuçları ve etkisi ile ilgili CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendinde, bozma nedeninin, mahkûmiyet hükmünün, davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin ise olması durumunda cezayı ağılaştırmamak koşuluyla yeniden yargılamayı kabul ederek ve (c) bendinde de mahkûmiyet hükmünü ayıksı tutarak mahkûmiyet kararlarındaki hukuka aykırılıklar yönünden bir ayırım yapmıştır. Buna göre, mahkûmiyet kararına ilişkin bozma nedeni (b) bendi kapsamında değilse ve 4. fıkranın (d) bendi uyarınca cezanın kaldırılmasını veya daha hafif bir cezaya hükmedilmesini gerektirmiyorsa, mahkûmiyet hükmündeki hukuka aykırılık 309. maddenin 4. fıkrasındaki dört durumdan hiçbirine girmediğinden 4. fıkra göre bozma kararı verilemeyecektir. Mahkûmiyet hükmü CMK 309/3. maddesi uyarınca sanık aleyhine sonuç doğurmamak üzere kanun yararına bozulacaktır¹⁷³. Doktrinde Kunter/Yenisey/Nuhoğlu¹⁷⁴ ve Ünver/Hakeri¹⁷⁵, CMK'nın 309. maddenin 4. fıkrasındaki aleyhe sonuç doğurmama ilkesinin mahkûmiyet dışındaki hükümlerde geçerli olduğundan mahkûmiyet hükmünde esasa ilişkin hukuka aykırılıklar tespit edildiğinde bozmanın hükümlünün aleyhine olacağını ileri sürmüştür. 309. maddenin 4. fıkrasının (c) bendindeki cümlelerin mefhumu muhalifinden böyle bir anlam çıkarılabilir ise de bu yorum 309. maddenin

¹⁷³ CGK., 21.11.2006 tarih ve 2006/3-246 E, 2006/261 K; 29.09.2009 tarih ve 2009/8-145 E, 2009/214 K.

¹⁷⁴ Kunter, Nurullah;Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006, s.1460.

¹⁷⁵ Ünver, Yener- Hakeri, Hakan; Ceza Muhakemesi Hukuku, C.2, Ankara, 2010, s.261 vd.

3. ve 4. fıkrasına aykırı olacaktır. Zira 309. maddenin sistematığına göre, eğer kanun yararına bozma nedenleri Yargıtay’ca yerinde görülürse hüküm kanun yararına bozulacaktır, eğer bozma nedenleri dört bende sayılan karar ve durumlarla ilişkililmesi halinde bu bentlere göre bozmanın hüküm ve sonuçları doğacaktır. Böyle bir ilişkilendirme söz konusu değilse bozmanın aleyhe veya lehe olmasından da söz edilemez. Mahkûmiyet hükmünün esasına ilişkin hukuka aykırılıklarda bozmanın ne şekilde olacağına 4. fıkra da yer verilmediğinden bozmanın aleyhe olacağını söylemek de mümkün değildir.

7. CMK 223. MADDESİNDE SAYILMAYAN KARARLAR YÖNÜNDEN BOZMANIN SONUÇLARI VE ETKİSİ

Kanunun 309. maddesinin 4. fıkrasında sadece CMK 223. maddesinde sayılan karar ve hükümlerden bahsedilmiştir. CMK 223. maddesinde sayılmayan karar veya hükümler Yargıtay’ca kanun yararına bozulduğunda bozmanın sonucunun sanığa veya hükümlüye etkileri ile bozma sonrası nasıl bir işlem yapılacağı konusunda CMK 309. maddesinde hüküm yoktur. Kanımızca, bu kararlar CMK 309. maddenin 4. fıkrasında sayılmadığından 309. maddesinin 3. fıkrası uyarınca sanık aleyhine sonuç doğurmamak üzere kanun yararına bozulmalıdır.

Bu kararlara koşullu salıverme, adli sicil kaydın silinmesi, görev konusunda verilen mercii kararı, infaza ilişkin kararlar, iddianamenin iadesine ilişkin karara yapılan itirazın reddi veya kabulü kararları, son soruşturulmanın açılması kararı örnek olarak verilebilir. Uygulamada Yargıtay, kanun yararına bozma yolunda son soruşturulmanın açılması ve görev konusunda verilen mercii kararlarını

uyuşmazlığın esasını çözmeyen karar kabul ederek kıyasen CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendi uyarınca bozmaktadır¹⁷⁶.

Yargıtay, adli sicil kayıtlarının silinmesi, infaza ilişkin kararlar, koşullu salıverme kararları, iddianamenin iadesine ilişkin karara yapılan itirazın reddi veya kabulü kararlarında hukuka aykırılık ayrılığını tespit ettiği kararları CMK 309. maddesi uyarınca bozmakta ve bozma doğrultusunda yargılama yapılması için dosyayı yerel mahkemeye göndermektedir¹⁷⁷.

---

¹⁷⁶ 4. CD., 24.10.2007, 2007/6580 E, 2007/8348 K, 06.11.2007 tarih ve 2007/7406 E, 2007/2487 K. (son soruşturmasının açılması); 3. CD. 19.10.2009 tarih ve 2009/19189 E, 2009/17739 K (görev konusunda verilen mercii kararı).

¹⁷⁷ “ Yerel Mahkeme hükmünün yasa yararına bozulmasına ilişkin Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 01.05.2006 gün ve 2946-3913 sayılı ilâmından, "aleyhe tesir etmemek üzere" ibaresinin çıkartılmasına, M... Asliye Ceza Mahkemesince yeniden yargılama yapılarak bozma doğrultusunda karar verilmesi için dosyanın mahalline gönderilmek üzere Yargıtay C.Başsavcılığına tevdiine, 10.10.2006 günü oybirliği ile karar verildi.”; CGK., 10.10.2006 tarih ve 2006/8-186 E, 2006/209 K. ; (Adli Sicil Kaydının Silinmesi)

“ Lehe olan infaz kanununun belirlenmesinde 5252 sayılı yasanın 9/3 maddesine göre her iki kanunun bütün hükümleri olaya uygulanarak ortaya çıkan sonuçları birbiriyle karşılaştırılması suretiyle sonuca varılması gerektiği, buna göre uygulama yapan A 1.Ağır Ceza Mahkemesinin 29/07/2005 gün 2005/846 müt. sayılı kararının esas itibarıyla isabete haiz olduğu, 647 ve 5275 sayılı yasa hükümlerinin karma uygulamasını benimseyen A 2.Ağır Ceza Mahkemesinin 07/10/2005 gün ve 2005/866-866 D.İş sayılı kararının usul ve yasaya uygun bulunmadığı, bu itibarla kanun yararına bozma istemini içeren ihbarname münderecatı yerinde görüldüğünden anılan mahkeme kararının CMK.nun 309.maddesi uyarınca bozulmasına,müteakip işlemlerin mahallinde yapılması için dosyanın Yargıtay C.Başsavcılığına tevdiine,16.02.2006 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”5. CD. 16.02.2006 tarih ve 2006/211 E, 2006/902 K.” (Koşullu Salıverme Kararı)

Yargıtay’ca bu kararların kanun yararına bozma yoluyla bozulmasına ilişkin kararlarda “bozma kararına göre yargılama için dosyanın mahkemesine gönderilmesine “ karar verilmesi kanımızca hukuka aykırıdır. Çünkü kanun yararına bozma yolunda karar veya hüküm 309. maddenin 4. fıkrasının (a) veya (b) bendi uyarınca bozulmasının imkânı yoksa aleyhe bozmanın söz konusu olmaması gerekir. Zira yeniden yargılama ilkesini kıyas yoluyla genişletmek kanun yararına bozmanın ruhuna ve amacına aykırıdır.

Yargıtay, kovuşturamama kararına karşı yapılan itirazın reddi veya kabulüne karşı ağır ceza mahkemesi başkanının kararını da kanun yararına bozma yolunda inceleyip sanık lehine ve aleyhine bozma kararları vermektedir. Yargıtay’ın bu konudaki kararları incelendiğinde kovuşturamama kararına karşı yapılan itirazın reddi veya kabulüne karşı ağır ceza mahkemesi başkanının kararını CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) uyarınca bozduğu görülmektedir¹⁷⁸. Ancak, CMK 309. maddesinin 4.

“Bafra Ağır Ceza Mahkemesinin 17.08.2005 gün ve 2005/346 değişik iş esas, 2005/346 değişik iş karar sayılı kararının 5271 sayılı CMK’nın 309. maddesi uyarınca bozulmasına; dosyanın, müteakip işlemlerin yapılması için anılan mahkemeye gönderilmesine karar verildi.” 10. CD. 09.11.2005 tarih ve 2005/11213 E, 2005/1484 K.(İctima talebinin reddi ilişkin kararın reddi kararı)

“ Adıyaman 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 29/07/2009 tarihli ve 2009/237 Değişik İş sayılı kararının CMK’nun 309/3. maddesi gereğince kanun yararına bozulmasına, Diğer işlemlerin mahallinde yapılabilmesi için, dosyanın mahkemesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına tevdiine, 13.01.2010 gününde oybirliği ile karar verildi. “ 1. CD.13.01.2010 tarih ve 2009/8224 E, 2010/3 K. (iddianamenin iadesine ilişkin karara yapılan itirazın reddi kararları)

¹⁷⁸ 7. CD. 06.02.2008 tarih ve 2007/8269 E, 2008/760 K; 4.CD. 27.11.2010 tarih ve 2007/8603 E, 2007/9977 K; 13.05.2009 tarih ve 2009/5649 E, 2009/9347 K; 2. CD. 18.12.2006 tarih ve 2006/10194 E, 2006/20391 K.

fikrasının (a) bendindeki kararlar mahkeme kararları olup, bu bentte sayılmayan ve hâkimlik kararı olan ağır ceza mahkemesinin başkanın kararını kıyas yoluyla bu bent kapsamında değerlendirilmesi hukuka aykırıdır.

8. BOZMANIN SİRAYETİ

Bağlantılı muhakemelerde gerekçeli kararlar birden fazla sanık hakkında karar verilmiş olabilir. Gerçekte burada sanıklar adedince hüküm vardır. Sanıklardan bazıları hakkındaki hükümler temyiz edilmemişse bunlar kesin hüküm halini alırlar ve infaz edilirler. Temyiz eden sanıklarla etmeyen arasındaki kanun yolu muhakemesinin sonucuna göre eşitsizliği engellemek amacıyla temyiz etmiş gibi, uygulama olanağı da var ise, bozmadan yararlanacakları kabul edilmiştir(CMUK m.325). Temyiz de kabul edilen bozma kararının genişleme etkisinin sanık veya sanıklar lehine olduğunda kanun yararına bozma kanun yolunda uygulanması gerekir. Zira kanun yararına bozma yolunun amaçlarından biri kanunların ülkede eşit biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle bağlantılı davalarda hukuka aykırı bir hüküm kanun yararına bozulacak ise diğer sanıklar açısından bozmanın uygulanabilme olasılığı olduğunda o sanık veya sanıklar yönünden de Yargıtay'ın hüküm veya hükümleri bozması gerekir. Örneğin, bağlantılı bir davada Yargıtay sanıklardan biri lehine hükmü kanun yararına bozup cezanın çektirilmemesine veya daha hafif bir ceza ile cezalandırılmasına karar verdiğinde diğer sanıklar hakkında aynı şekilde uygulama yapması gerekir.

9. YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISININ KANUN YARARINA BOZMA KARARINA KARŞI İTİRAZI

Kanun yararına bozma kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, itiraz yoluna gidebilir.(CMK m.308). İncelemeyi yapacak makam Yargıtay Ceza Genel Kuruludur. Yargıtay Ceza Genel Kurulu itirazı yerinde bulmazsa esastan reddeder, itirazı haklı bulursa daire yerine geçerek kanun yararına bozma istemi ile ilgili CMK 309. maddesi uyarınca bir karar verir. Uygulamada bazen Yargıtay Ceza Genel Kurulu, itirazı haklı bulup Yargıtay ilgili dairesinin kararını kaldırmasına karşın kanun yararına bozma istemi ile ilgili karar vermeyip bu konuda karar vermek üzere dosyayı ilgili ceza dairesine göndermektedir¹⁷⁹.

10. BOZMA SONRASI YAPILACAK İŞLEMLER

Yargıtay ilgili dairesinin kanun yararına bozma kararına karşı direnilemez (CMK m. 309, f. 5). Bu hüküm CMUK'da yoktu, ancak Yargıtay kararlarında bozma kararına karşı direnme kararı verilemeyeceği kabul edilmişti. Direnme

---

¹⁷⁹ “ Yargıtay C.Başsavcılığı itirazının kabulüne, Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 21.07.2005 gün ve 1839-14794 sayılı kararının kaldırılmasına, Kanun yararına bozma istemi doğrultusunda 765 sayılı TCY'nın 55/3. maddesini de uygulamak suretiyle hükümlünün indirimli cezasını belirlemesi bakımından dosyanın Yargıtay 7. Ceza Dairesine gönderilmek üzere Yargıtay C.Başsavcılığına tevdiine,15.11.2005 günü yapılan müzakerede oybirliği ile karar verildi.”; CGK, 15.11.2005 tarih ve 2005/7-132 E, 2005/128 K.

“ Bozulmasına karar verilen hukuka aykırılıkların giderilmesiyle ilgili olarak CYUY.nın 322. ve CYY.nın 309/4-d madde, fıkra ve bentlerindeki yetkiye istinaden karar verilmesi için dosyanın Yargıtay 6. Ceza Dairesine gönderilmek üzere, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına tevdiine, 18.09.2007 günü yapılan müzakerede oybirliğiyle karar verildi. “ CGK.,18.09.2007 tarih ve 2007/6-186 E, 2007/178 K.

yasağına rağmen ilk derece mahkemesi direnme kararı vermiş ise bu kararın inceleme yeri Yargıtay Ceza Genel Kuruludur¹⁸⁰.

CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (c) bendi ve (d) bendi uyarınca hükümler kanun yararına bozulduğu takdirde, bozma üzerine dosyanın iade olunduğu esas mahkemesince bozma kararını öğrenmeden başka yapılacak hiçbir iş yoktur; çünkü hüküm lehte bozulmuş ise, Yargıtay kararında, duruma göre, ya cezanın kaldırılmasına veya daha hafif bir cezaya hükmedeceği için, esas mahkemesince yeni bir yargılama yapılmayacaktır¹⁸¹.

CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendi ve (b) bendi uyarınca hâkim veya mahkeme kararlarının bozulması halinde dosya esas mahkemesine gönderilerek yeniden yargılama yapılacak ve yeni bir karar verilecektir. Bu yeni karara karşı istinaf ve temyiz yolu açıktır ve tekrar istinaf veya temyiz yolundan geçmeksizin kesinleşirse şartları da var ise bu karara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilebilir.

IV. KANUN YARARINA BOZMANIN DİĞER YARGI KOLLARINDAKİ KANUN YARARINA BOZMA YOLLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. MEDENİ YARGIDAKİ KANUN YARARINA TEMYİZ YOLU İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Medeni yargıda kanun yararına temyiz, ilk derece mahkemelerinin ve bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlarla, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlara karşı, Adalet

---

¹⁸⁰ CGK, 13.05.2003 tarih ve 2003/10-157 E, 2003/161 K.

¹⁸¹ Taner, M.Tahir; Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1955, s.413.

Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvuru alan olağanüstü bir kanun yoludur. Kanun yararına temyiz, kanun yararına bozmaya konu olacak kararlar yönünden CMK ile paralel düzenleme içermektedir. Başvurma yetkisi bakımından 5326 sayılı yasa ile HMUK 429. maddesinde yapılan değişiklikle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına bu yola başvurma yetkisi tanınması medeni yargılamanın kapsamlı olması da dikkate alındığında olumlu bir yeniliktir. Kanun yararına bozmada olduğu gibi kanun yararına temyizde de kararın yanlış olduğunun açıkça duyurulması ve böylece ilerdeki uygulamalarda yanlışla düşme olanağı önlenerek mahkemelerin uyarılması amaçlanmıştır¹⁸².

Kanun yararına bozma ile medeni yargıda kanun yararına temyiz en önemli farkı, kanun yararına temyizde bozma kararının hükmün hukuki sonuçlarını kaldırmamasıdır. Başka bir deyimle, taraflar kanun yararına bozma kararından yararlanamaz. Buna göre; kanun yararına bozma kararı üzerine mahkeme yeniden yargılama yapamaz ve bozmaya uygun yeni bir karar veremez; verirse, bu yeni karar geçersizdir¹⁸³. Yargıtay bozma kararı Adalet Bakanlığı tarafından Resmi Gazete yayımlanır¹⁸⁴.

---

¹⁸² Kuru, Baki; Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.5, İstanbul, 2001, s.4847; HGK 24.5.1972,9/1049-340.

¹⁸³ Kuru, Baki; Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.5, İstanbul, 2001, s.4849.

¹⁸⁴ Nalbantoğlu, Cahit; Kanun Yararına Temyizin Düşündürdükleri, Yargıtay Dergisi, C.3, S.2, 1977, s.126.

2. İDARİ YARGIDAKİ KANUN YARARINA BOZMA YOLU İLE KARŞILAŞTIRILMASI

İdari yargıda kanun yararına bozma(temyiz), temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen kararlara karşı, Danıştay Başsavcısının başvurabileceği olağanüstü bir kanun yoludur. İdari Yargılama Usul Kanununun 51. maddesine göre, kanun yararına bozmaya konu edilebilen kararlar, bölge idare mahkemesi kararları ile idare ve vergi mahkemeleri ve Danıştay’ca ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilip temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş kararlardır. Kararlar yönünden idari yargıda Danıştay’ın ilk derece mahkemesi olarak verildiği kararlara karşı kanun yararına bozma yolunu gidilebilirken kanun yararına bozma yolunda Yargıtay’ın ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilemez. Kesinleşme ve hukuka aykırılık yönünden kanun yararına bozma ile idari yargıdaki kanun yararına temyiz yolu benzerlik göstermektedir. Yetki yönünden, medeni yargıdaki kanun yararına bozma yolu ile benzerlik taşımakla birlikte ilgili bakanlığın talebi üzerine Danıştay Başsavcısı tarafından bu yola başvurusu zorunludur¹⁸⁵. Danıştay Başsavcısı talebi reddedemez. Bu yönden kanun yararına bozmaya benzerlik taşır.

Kanun yararına bozma ile idari yargıdaki kanun yararına bozmanın en önemli farkı, medeni yargıda olduğu gibi kanun yararına bozma kararının hükmün hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmamasıdır. Bozma kararı üzerine, yargı yeri yeni bir karar alamayacağı gibi, bozma kararına karşı direnme yoluna da gidemez. Danıştay’ın kanun yararına bozma kararları Resmi Gazete’de yayımlanır¹⁸⁶.

---

¹⁸⁵ Gözübüyük, A.Şeref; Dinçer, Güven; İdari Yargılama Usulü, Ankara, 1996, s.925,926.

¹⁸⁶ Kalabalık, Halil; İdari Yargılama Hukuku, İstanbul, 2003, s.353.

3. ASKERİ YARGIDAKİ KANUN YARARINA BOZMA YOLU İLE KARŞILAŞTIRILMASI

353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun “Kanun Yararına Bozma” kenar başlığını taşıyan 243. maddesinde kanun yararına bozma yolu düzenlenmiştir. Madde hükmü CMK 309. maddesinde yer alan hükme paralel bir düzenlemeye yer vermektedir. Askeri ceza yargısında kanun yararına bozma, askeri mahkemelerden verilip de, Askeri Yargıtay’da incelenmeksizin kesinleşen hukuka aykırı karar ve hükümlerin bozulması amacıyla Askeri Yargıtay’a başvurusu için Milli Savunma Bakanının Askeri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına yazılı olarak bildirimde bulunmasıdır.

Askeri yargıda kanun yararına bozmanın şartları, sebepleri, başvuru ve inceleme usulü, bozma kararının sonuçları ve etkileri Ceza Muhakemesi Kanunundaki gibi düzenlenmiştir, sadece başvuruya ve incelemeye yetkili makamlarda değişiklik vardır ¹⁸⁷.

---

¹⁸⁷ Erman, Sahir; Askeri Ceza Hukuku Umumi Kısım ve Usul, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7 inci Bası, İstanbul, 1983, s.496; Yıldız, Müzeyyen; Kanun Yararına Temyiz, Ankara Barosu Dergisi, S.4, 1995, s.58.

SONUÇ

Muhakeme hukukunun amacı maddi gerçeğe ulaşmaktır. Maddi gerçeği bulmak yolunda yön gösteren muhakeme hukuku ilkeleri temel hak ve özgürlüklerle sıkı bir ilişki halindedir. Adil yargılanma hakkı, bu hak ve özgürlüklerden biridir. Kanun yollarına başvurma hakkı, adil yargılanma hakkının en önemli unsurlarından biridir. Adil Yargılanma Hakkı, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 8, 9,10 ve 11. maddelerinde, BM İnsan Hakları Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin “ Adil Yargılanma Hakkı” başlıklı 14. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde yerini bulmuştur.

Kanun yolları, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkeleri ile de ilgilidir. Hukuk devleti ilkesi, yasama, yürütme ve yargı erklerinin mutlak egemenliğini kabul etmez. Yargı, istisnalar hariç yasama işlemlerini ve idari işlemleri denetleyerek bu organları frenleyip hukukun içinde kalmalarını sağlamaktadır. Peki yargının hukuk dışına çıkan işlemlerini kim frenleyecektir? İşte burada yargının kendi içinde oluşturulan kanun yolları kavramı karşımıza çıkmaktadır. Kanun yollarının olmadığı bir ülkede keyfi kararların verilmesi muhtemeldir ve bu devleti yargıçlar devletine götürebilir. Bir diğer yönden de yargısal kararların denetlenerek hukukun doğru uygulanması hukukun üstünlüğü ilkesine hizmet eder. Yargının gücü ve otoritesi açısından yanlış kararların düzeltilmesinde büyük yarar vardır. Her yanlış ve hatalı karar toplum nezdinde yargıya güvenirliliği bir nebze azaltmaktadır. Ancak kanun yolları, yanlış karar da verilse başvuru hakkını bilen ilgililer açısından bir güvence oluşturmaktadır. Hukuka aykırı kararın etkisinden kurtulmanın yegâne çaresi kanun yollarıdır.

İşte birey için bu denli önemli olan kanun yollarının yasalarda etkin ve ilgilerce anlaşılabilir şekilde düzenlenmesi gerekir ve kanun yollarına nasıl, ne şekilde ve hangi sürede başvurulacağına ilişkin hükümler konulmalıdır.

Muhakeme hukukumuzda kanun yolları kararın kesin hüküm niteliğinde olup olmamasına göre olağan ve olağanüstü olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yargılama sonunda verilen hükmün bir noktada artık kesinlik kazanması gerekir. Bu hukuki güvenlik ilkesinin bir gereğidir. Aksi takdirde ilgililerin kafasında uyuşmazlıkla ilgili hep bir soru işareti olacaktır. Ancak kesin hükümlerde ciddi ve önemli hukuki aykırılıklar olabilir. İşte bu aykırılıkları gidermek için kanunlarımızda kanun yararına bozma yoluna yer verilmiştir.

Kanun yararına bozma, hâkim veya mahkemeler tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümlerdeki hukuka aykırılıkların giderilmesini sağlayan etkin bir olağanüstü kanun yoludur.

Kanun yararına bozmanın asıl işlevi açık ve ağır hukuka aykırılığın tespit edilmesi ve bunun ilan edilmesidir. Yani hâkimleri uyararak hatalı kararları en aza indirmektir. Ceza yargılamasında bu yol kanun yararına olmakla birlikte sanık ve hükümlüler için de hatalı kararın etkisinden kurtulmak için kimi zaman yegâne çare olmaktadır.

Kanun yararına bozma yolunun olağanüstü ve istisnai bir kanun yolu olması nedeniyle bu yola ciddi, ağır ve önemli hukuka aykırılıkların giderilmesi için başvurulmalıdır, iş yükü fazla olan Yargıtay önemsiz hukuka aykırılıklar için uğraştırılmamalıdır.

Kanun yararına bozma yolunu düzenleyen CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendinde bozma nedenin mahkûmiyet hükmünün davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin olması halinde lehe sonuç doğurması ve yeniden yargılama yapılması, adil bir yargılamanın yapılabilmesi için sanığa önemli bir güvence sağlamaktadır.

Uyuşmazlığın esasını çözen kararlar kanun yararına bozulduğunda aleyhe sonuç doğurmaması ilkesi geçerli olmasına rağmen CMK 309. maddesinde tanımlanan 223. maddede tanımlanan ve davanın esasını çözmeyen bir kararların bozulmasının sanık aleyhine sonuç doğurması bu yolun konuluş amacına aykırı olduğu gibi yargının kesin hüküm otoritesine ters düşmektedir.

Siyasi ve idari bir makam olan Adalet Bakanlığına kanun yararına bozma başvurusunda bulunma yetkisinin verilmesi isabetli bir tercih değildir. Çünkü Adalet Bakanlığınca bu yetkinin siyasi saik veya amaçlarla kullanılmama tehlikesi vardır. Bu durum kuşkusuz ilgililer için güvenceli değildir. Ancak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (d) bendine mahsus olmak üzere kanun yararına bozma yoluna başvurma yetkisi verilmesi olumlu bir düzenlemedir.

CMK 223. maddesinde sayılmayan ve uyuşmazlığın esasını çözmeyen kararların CMK 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendi uyarınca sanık aleyhine bozulması hukuka aykırıdır, bu maddenin kapsamının dar yorumlanması gerekmektedir.

Kanun yararına bozma yolu yargının kesinlik otoritesine ters düşmekle birlikte sonunda en azından hukuka aykırılık tespit edilip doğru sonuca varıldığı için

faydalıdır. Hatta lkemizde ceza yargılamasında kanun yararına bozma kararlarına ilişkin istatistiklere bakıldığında¹⁸⁸ ne kadar gerekli bir kanun yolu olduğu ortaya çıkmaktadır.

---

¹⁸⁸ 2004, 2005,2006 ve 2007 yıllarında Adalet Bakanlığınca yapılan kanun yararına bozma istemleri soncunda bozulması istenen kararların % 97’si Yargıtay’ca kanun yararına bozulmuştur; www.cigm.adalet.gov.tr/is/kyb2007.htm, Erişim Tarihi:09/11/2009.

BİBLİYOGRAFYA

Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Tutanaklarla Ceza Muhakemesi Kanunu, Ankara, 2005.

Alniak, M.İlhan; Fransız Ceza Usul Hukukunda Kanun Nef'ine Temyize Müracaat Tarikleri, MHAD, Y.3, S.4, 1969.

Arslan, Ramazan; Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara, 1977.

Akkaya Çetin; Kanun Yararına Bozma ve Yargıtay C.Başsavcısının İtiraz Yetkisi, Ankara, 2007.

Çelik, Adem; Adil Yargılanma Hakkı, Ankara, 2007.

Cengiz, Serkan; Demirağ, Fahrettin; Ergül, Teoman; McBride, Jeremy; Tezcan Durmuş; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları, Ankara, 2008.

Centel, Nur; Zafer Hamide; Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 2006.

Çağlayan, Muhtar: Yazılı Emrin Hukuki Niteliği, Kabulü Nedeni ve İşleyiş Tarzı Üzerinde İnceleme, Yargıtay Dergisi 1975/2, s.33–47.

Çolak, Haluk; Taşkın, Mustafa; Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, Ankara, 2007.

Donay, Süheyl; İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku, İstanbul, 1982.

Erem, Faruk: Diyalektik Açından Ceza Yargılaması Hukuku, Ankara, 1986.

Erem, Faruk; Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Şerhi, Ankara, 1996.

Erem, Faruk; Ceza Usulü Hukuku, Ankara, 1973.

Erman, Sahir; Askeri Ceza Hukuku Umumi Kısım ve Usul, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Bası, İstanbul, 1983.

Gölcüklü, Feyyaz; Ceza Muhakemeleri Usul Hukukunda Yeni Temayüller; 1957 Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi Cilt XV, No:2, Ankara, 1960.

Gözübüyük, A.Şeref; Dinçer, Güven; İdari Yargılama Usulü, Ankara, 1996.

Günay, Erhan; Ceza Muhakemesi Usulü Hukukunda Muhakemenin İadesi ve Yazılı Emir, Ankara, 2003.

İçtihadı Birleştirme Karar Özetleri (Ceza-Hukuk);1926-1998, Yargıtay Yayınları, 1999.

İnan, Kubilay; Ceza Yargılamasında Yasa Yolları, Ankara, 2006.

İnceoğlu, Sibel; İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, Beta Yayınları, İstanbul, 2002.

Kalabalık, Halil; İdari Yargılama Hukuku, İstanbul, 2003.

Kantar, Baha; Ceza Muhakemeleri Usulü, Ankara, 1957.

Kantar, Baha; Ceza Muhakemeleri Usulü, 3. Kitap Kanun Yolları, Ankara, 1953.

Karakehya, Hakan; Ceza Muhakemesinde Duruşma, Ankara, 2008.

Keskin, Serap; Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, İstanbul, 1997.

Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoglu, Ayşe;Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Bası, İstanbul, 2006.

Kunter, Nurullah; Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Bası, İstanbul, 1989.

Kunter, Nurullah; Olağanüstü Temyiz Kanun Yolunda Reform; Ceza Adaleti Reformunun İlkeleri, Sempozyum II, Kanun Yolları, İstanbul 1973.

Kuru, Baki; Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.5, İstanbul, 2001.

Kuru, Baki; Arslan, Ramazan; 1711 Sayılı Kanunun Kanun Yolları Bakımından Getirdiği Değişiklikler ve Bunların Değerlendirilmesi, HMUK’nu Değiştiren 1711 Sayılı Kanun ve Noterlik Kanunu Hakkında Sempozyum, İstanbul, 1975.

Kuyucu, Aydın; Kanun Yararına Bozma, Ankara, 2009.

Kuru, Baki; Arslan, Ramazan; Yılmaz, Ejder; Medeni Usul Hukuku; Ders Kitabı, Ankara, 2007.

Malkoç İsmail; Yüksektepe, Mert; Ceza Muhakemesi Kanunu, Ankara, 2005.

Mol, Gürsel; Türk Hukuk Tarihi Sürecinde Yargıtay, Ankara, 2004.

Nalbantoğlu, Cahit; Kanun Yararına Temyizin Düşündürdükleri, Yargıtay Dergisi, C.3, S.2, 1977.

Öner, Hamdi; Muhkem Kaziyenin İstisnaları, Adalet Dergisi, S.8, 1938.

Özbek, Veli Özer; Kanbur, M.Nihat; Bacaksız, Pınar; Doğan, Koray; Ceza Muhakemesi Hukuku Bilgisi, Ankara, 2007.

Özbek, Veli Özer; CMK İzmir Şerhi, Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı, Ankara, 2005.

Özdek, Yasemin; Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye, Ankara, 2004.

Özgen, Eralp; Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi, Ankara, 1968.

Öztürk, Bahri; Erdem, M.Ruhan; Özbek, Veli Özer; Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2004.

Öztürk, Bahri; Erdem, M. Ruhan; Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Bası, Ankara, 2007.

Riess, Peter; Çeviren (Feridun Yenisey) Ceza Muhakemesinde Kanun Yollarının Yeniden Düzenlenmesi, İÜHFD, 1977, S. 1-4.

Soyaslan Doğan; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006.

Şahin, Cumhuri; Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi, Ankara, 2005.

Taner, Tahir; Ceza Muhakemeleri Usulü Dersleri, İstanbul, 1944.

Toroslu, Nevzat; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2003.

Toroslu, Nevzat; Feyzioğlu, Metin; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006.

Tosun, Öztekin; Ceza Muhakemesi Hukukumuzda Kanun Yollarının Çeşitleri, İÜHFM, C.XXXV, S.1-4, İstanbul, 1970.

Tosun, Öztekin; Kanun Yollarının Ceza Muhakemesi Hukukundaki Yeri, Mukayeseli Hukuki Araştırmalar Dergisi, 1969, Y.3, S.4.

Tosun, Öztekin; Türk Suç Muhakemesi Dersleri,-Muhakemenin Yürüyüşü, İstanbul, 1973.

Tosun, Öztekin; Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.1, İstanbul, 1984.

Ünver, Yener; Hakeri, Hakan; Ceza Muhakemesi Hukuku, C.2, Ankara, 2010.

Yargıtay Kararlar Dergisi; Yargıtay Yayınları, C.31-35, Ankara, 2006-2009.

Yaşar, Osman; Ceza Muhakemesi Kanunu, C.1, Ankara, 2007.

Yenisey, Feridun; Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, İstanbul, 1979.

Yenisey, Feridun; Duruşma ve Kanun Yolları, İstanbul, 1990.

Yıldız, Müzeyyen; Kanun Yararına Temyiz, Ankara Barosu Dergisi, S.4, 1995, s.52–65.

Yılmaz, Ejder; “Hukuk Davalarında Yasa Yollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeliği Sorunu”, TBBD, 1988, S. 1.

Yılmaz, Ejder; Olağanüstü Temyiz (Kanun Yararına Bozma, Yazılı Emirle Bozma), Ankara, 2003.

Yurtcan, Erdener; Ceza Yargılaması Hukuku, İstanbul, 2002.

Yurtcan, Erdener; Ceza Yargılaması Hukuku, 12. Bası, İstanbul, 2007.

Yurtcan, Erdener; Ceza Yargılaması Hukuku, 3. bası, İstanbul, 1987.

Yurtcan, Erdener; Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ve Yorumu, İstanbul, 2005.

Yurtcan, Erdener; Ceza Yargılamasında Kesin Hüküm, İstanbul, 1987.

Yüce, Turhan Tufan; Türk- Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları, Ankara 1967.

Yüce, Turhan Tufan; Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuk Devleti Esasları, Erzurum, 1968.

Zafer, Hamide; Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Sebebi Olarak Emredici Usul Kurallarına Aykırılık, Prof. Dr. Aydın Aybay’a Armağan, İstanbul, 2004.

YARARLANILAN İÇTİHAT PROGRAMLARI

Açıklamalı Kanun-İçtihat Programı; 6.0, Ocak 2010

Meşe Yazılım İçtihat ve Mevzuat Bankası; 2.0, Güncelleme No:424

ÖZET

**Demir, Mehmet, Kanun Yararına Bozma, Yüksek Lisans Tezi, Danışman:
Prof. Dr. Muharrem Özen, 104 s**

Ceza muhakemesinin amacı maddi gerçeğe ulaşmaktır. Ceza muhakemesinde bu gayeye ulaşmak için hâkim veya mahkemeler tarafından birçok işlem yapılmakta ve kararlar verilmektedir. Hukuk devleti ilkesi ve adil yargılanma hakkı gereği mahkeme ve hâkim kararlarının hukuka aykırılık iddiası ile yargı organlarınca denetlenmesi gerekir. Muhakeme hukukunda hâkim veya mahkeme kararlarının denetlenmesi kanun yolları ile sağlanmaktadır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu kanun yollarını, olağan ve olağanüstü kanun yolları olarak ikiye ayırmıştır. Olağan kanun yolları itiraz, istinaf ve temyizdir, olağanüstü kanun yolları ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesidir. Yüksek lisans tezimizde ülkemizde olağanüstü kanun yollarından en sık başvurulanan “kanun yararına bozma” yolunu ele almaktayız. İki bölümden oluşan çalışmamızda birinci bölümde genel olarak kanun yolları, ikinci bölümde ise kanun yararına bozma yolu incelenmiştir.

ABSTRACT

Demir, Mehmet, Reversal in Favor of The Administration of Justice, Postgraduate Thesis, Advisor: Prof. Muharrem Özen, 104 p

The aim of criminal procedure is to reach a substantive fact. To reach this many procedures are made and a lot of decisions are given by judges or courts. As required in principle of constitutional state and the right to a fair trial, court's and judge's decisions must be checked by judicial body incase a error in point of law. In procedure law both judge's and court's decisions are controlled by legal remedies. Criminal Procedure Act divide legal remedies as extraordinary and ordinary. Ordinary remedies are "exception", "appeal on facts and law", and "appeal on law". Extraordinary remedies are "new trial", "reversal in favor of the administration of justice", "the power of opposition by the Chief Public Prosecutor at the Court of Cassation". In this postgraduate thesis "reversal in favor of the administration of justice" which is mostly mentioned. This study consists of two parts. Legal remedies as a general in the first chapter, "reversal in favor of the administration of justice" in the second chapter are researched.